ΕΤΟΣ Α'.

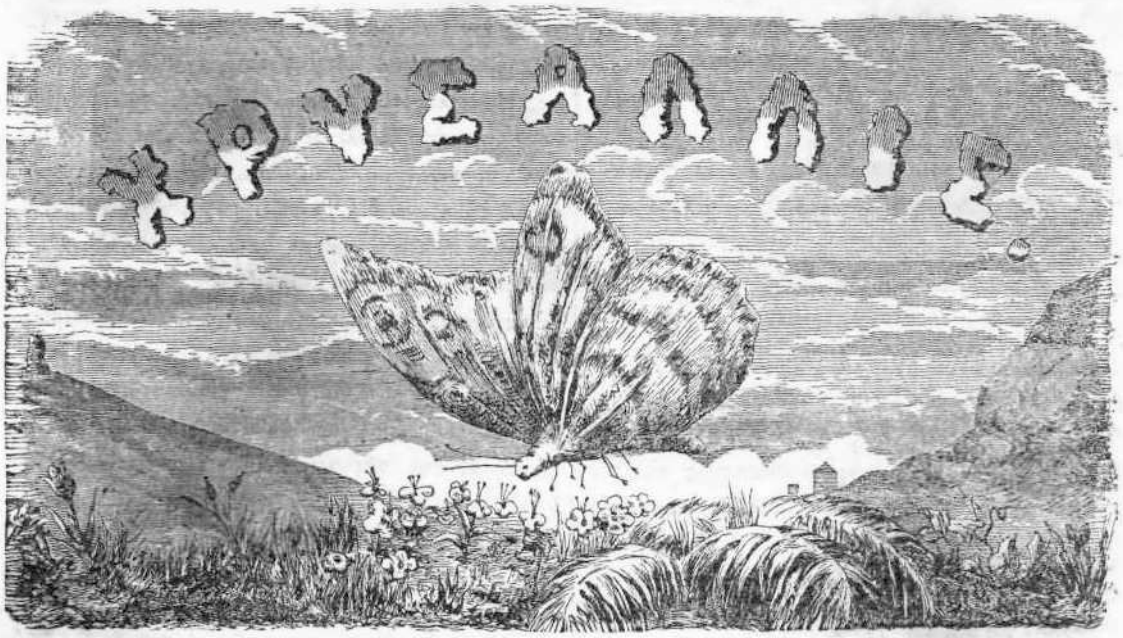

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ=ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ=ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Α'. | 1 ΜΑΙΟΥ, 1863. | ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 9.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΟΙΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ.

—

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΟΥΤΣΟΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 8)

ΙΑ'.

Ὁ πρακτικὸς νοῦς, ἡ εὐφυΐα ἡ κωμικὴ, ἡ ἀκριβὴς παρατήρησις, ἡ ἰδέα, δεσπόζουσα κυριαρχικῶς τὴν λέξιν καὶ περιέχουσα αὐτὴ ὅλην τὴν ποίησιν, ἡ λέξις παρακολουθοῦσα αὐτομάτως τὴν ἰδέαν καὶ ἐξεικονίζουσα αὐτὴν πιστῶς καὶ μὲ τρόπον ὅλως ἀνεπιτήδευτον, καὶ μ' ὅλον τοῦτο, ἢ μᾶλλον διὰ τοῦτο, ὕφος ὄχι μόνον σαφέστατον, ἀλλὰ καὶ γλαφυρὸν καὶ γοργόν, τοιαῦται εἶναι αἱ κυριώτεραι ἀρεταὶ ὅλων τῶν μέχρι τοῦ σημείου ὅπου ἐφθάσαμεν ποιημάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου· ἀλλ' ἐφεξῆς ἡ φιλολογική του μέθοδος μεταβάλλεται καὶ ἡ ποίησίς του ἐμβαίνει εἰς νέαν φάσιν, εὐρυτέραν κατὰ τὸ φαινόμενον, καθὸ περιλαμβάνουσαν εἴδη ἄλλα παρὰ τὰ μέχρι τοῦδε συνήθη εἰς τὴν μοῦσάν του καὶ πλειότερα καὶ ὑψηλότερα (λέγω δὲ *ὑψηλότερα* ὄχι διότι τὰ θεωρῶ πραγματικῶς τοιαῦτα, ἀλλὰ μεταχειριζόμενος τὴν συνήθη ὀνοματολογίαν τῶν γραψάντων περὶ ποιητικῆς τέχνης.) Εἰς τὴν δευτέραν ταύτην περίοδον τοῦ βίου του, ὁ ποιητής μας λησμονεῖ πολλάκις τοὺς ἐν τῇ ποιήσει ἀδελφούς του, τὸν Ἀριστοφάνην, τὸν Μολιέρον, τὸν Béranger, καὶ ἄλλοτε μὲν ψαύει τὰς χορδὰς τῆς ἐμπνευομένης ἅρπης τοῦ Δαβίδ, ἄλλοτε ἐνστομίζει τὴν πολύηχον ἐπικὴν σάλπιγγα τοῦ Ὁμήρου καὶ Βιργιλίου, ἄλλοτε δὲ παρακολουθεῖ τοῦ Βύρωνος τὴν παράτολμον πτῆσιν, ἄλλοτε δὲ πλέει εἰς τὰ γλαυκὰ κύματα τοῦ αἰσθηματικοῦ ῥεμβασμοῦ ὁμοῦ μὲ τὸν Κύριον Λαμαρτῖνον. Ἀλλὰ διὰ νὰ μεταχειρισθῇ τὰ εἴδη ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος παρεβίασεν ὀλίγον, κατὰ τὴν ἰδέαν μου τοὐλάχιστον, τὴν φύσιν τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος· ὅθεν καὶ ἡ ἐφευρετική του δύναμις φαίνεται ἠλαττωμένη εἰς τὰ τῆς περιόδου ταύτης ποιήματά του, καὶ ἡ πρωτοτυπία αὐτοῦ ὡσαύτως· προσέτι δὲ καὶ τὸ λεκτικόν του, ἀποβαλὸν μέρος τῆς ἀφελείας αὐτοῦ, γίνεται μᾶλλον περιτετεχνημένον, ἐκπίπτει ἐνίοτε εἰς τὸν *μακαρονισμόν*, ἡ λέξις δεσπόζει πολλάκις καὶ τροποποιεῖ τὴν ἰδέαν ἀντὶ νὰ τὴν παρακολουθῇ καὶ νὰ τὴν ἑρμηνεύῃ πιστῶς, ἡ δὲ στιχουργία ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς μετρικὰς ἀπαιτήσεις της, παραβιάζει τὴν γλῶσσαν,

παράσιτοι δὲ λέξεις εἰσχωροῦσιν ἐδῶ κ' ἐκεῖ εἰς τοὺς στίχους ὡς *παραγεμίσματα* (remplissage) τουτέστι διὰ τὸ «κεχηνὸς τοῦ ῥυθμοῦ,» ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι.

ΙΒ'.

Τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου κατὴν δευτέραν ταύτην περίοδον εἶναι *Ἡ Γ'. Σεπτεμβρίου*, σύγγραμμα πολιτικὸν, πεζὸν καὶ ἔμμετρον, ἐν μέρει σοβαρὸν καὶ ἐνθουσιῶδες, ἐν μέρει σατυρικόν. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐξιστορεῖ τὰς κυριωτέρας περιπετείας τῆς πρώτης κατὰ τοῦ Ὄθωνος ἐπαναστάσεως, τῆς τοῦ 1843, διαλάμπει δ' ἐν αὐτῷ ὁ ἀκραιφνέστερος πατριωτισμὸς ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευταίας σελίδος· ὑπὸ τὴν ἔποψιν λοιπὸν ταύτην τὸ θεωρῶ ὡς ἐπίσης πολύτιμον ὅσον ὅλα τὰ προγενέστερα συγγράμματα τοῦ ποιητοῦ μας· πλὴν καὶ φιλολογικῶς ἀκόμη κρινόμενον, τὸ θεωρῶ ὡς ἔχον ὅλας σχεδὸν τὰς καλλιτεχνικὰς ἀρετὰς αἵτινες χαρακτηρίζουσι τὴν πρώτην μέθοδον τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ὀλίγιστα δὲ μόνον τῶν ἐλαττωμάτων τῆς δευτέρας, τὰ ὁποῖα ἀνωτέρω ὑπέδειξα.

Μετ' ὀλίγον ἐδημοσίευσε μίαν ἀξιόλογον σειρὰν βιογραφικῶν εἰκόνων (galerie de portraits) τῶν ἐπισημοτέρων ἀνδρῶν τῆς ἀ. ἐν Ἀθήναις ἐθνοσυνελεύσεως. Αἱ βιογραφίαι αὗται δὲν ἔχουσιν ὅλην τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν ἀμεροληψίαν τῶν τοῦ Πλουτάρχου, δὲν εἶναι ὑπερβολικαὶ καὶ ἄδικοι σάτυραι ὡς αἱ τοῦ Mirecourt, δὲν εἶναι πάλιν ἔξοχοι καλλιτεχνικαὶ ἀναλύσεις τῆς ῥητορικῆς ἱκανότητος τῶν βιογραφουμένων ὡς αἱ τοῦ Cormenin ἐν τῷ *Βιβλίῳ τῶν Ῥητόρων*. Διατὶ τοῦτο; Διότι ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος δὲν ἦτο ψυχροῦ αἵματος βιογράφος, ἐξιστορῶν χάριν τῶν μεταγενεστέρων μόνον τὰς πράξεις ἀνδρῶν ἀκμασάντων τρεῖς ἢ καὶ πέντε αἰῶνας πρὸ αὐτοῦ, ὡς ἔπραττεν ὁ Πλούταρχος, ἀλλὰ βιογράφος συνάμα καὶ δημοσιογράφος ἔχων ὑπ' ὄψιν μᾶλλον τοὺς συγχρόνους καὶ τὰ ἄμεσα συμφέροντα τῆς πατρίδος· διότι, εἰλικρινὴς καὶ εὐσυνείδητος, δὲν ἀπέβλεπεν, ὡς ὁ Mirecourt, εἰς τὴν διὰ τοῦ δυσφημισμοῦ ἀργυρολογίαν καὶ τὴν προσωπικὴν ἐκδίκησιν· διότι δὲν ἐσκόπευεν, ὡς ὁ Cormenin, νὰ γράψῃ ἰδίως ῥητορικὴν πραγματείαν καὶ διότι, δυστυχῶς, κανεὶς τῶν ἡρώων του, θεωρούμενος ὡς ῥήτωρ, δὲν ἠδύνατο νὰ τῷ παράσχῃ ὅσην καὶ ὁποίαν ὕλην παρέσχον εἰς τὸν Cormenin, οἱ Mirabeau, οἱ Barnave, οἱ Berryer, οἱ Lainé, οἱ Lamartine καὶ λοιποὶ ἥρωες τοῦ *βιβλίου τῶν ῥητόρων*.

Χρόνον τινὰ μετὰ τὰς βιογραφίας ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος ἐδημοσίευσεν, ἐν Βελγίῳ νομίζω, πολιτικάς τινας κωμῳδίας περὶ τῶν ὁποίων θέλω εἰπεῖ ἐφεξῆς ὀλίγας λέξεις· κατὰ δὲ τὸ 1851 τὴν *Τουρκομάχον Ἑλλάδα*, ἐπικὸν ποίημα τοῦ ὁποίου τὸ κοινὸν δὲν γνωρίζει μέχρι τοῦδε εἰμὴ τὰ τέσσαρα πρῶτα ἄσματα· τὰ λοιπὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ δημοσιευθῶσιν ἕνεκα τῆς ἔκτοτε κλονιζομένης ὑγείας τοῦ ποιητοῦ μας· καὶ τῶν φοβερῶν καταδρομῶν τὰς ὁποίας ὑπέστη. Ὁ πρόλογος τῆς *Τουρκομάχου Ἑλλάδος* εἶναι εὔγλωττος καὶ σφοδρὰ διακήρυξις πολέμου κατὰ τοῦ Ὄθωνος, εἶνε ἡ πρώτη δόνησις τῆς μεγάλης κωδωνοκρουσίας τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1862. Τὸ δὲ ποίημα αὐτὸ εἶναι ἐπικὸν ποίημα κατὰ τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῆς λέξεως; Ὄχι, διότι μόνοι ἀληθεῖς ἐπικοὶ ποιηταὶ μετὰ τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Βιργίλιον, εἶναι ὁ Μίλτων καὶ ὁ Τάσσος· μετὰ τούτους δὲν ὑπῆρξε μήτε δύναται νὰ ὑπάρξῃ πλέον ἐπικὸν ποίημα, ἐκλείψαντος τοῦ κυριωτάτου ἐλατηρίου τῆς ἐπικῆς ποιήσεως, τοῦ θαυμαστοῦ· καὶ αὐτὴ ἡ Henriade τοῦ Βολταίρου, μ' ὅλην τὴν ἀσύγκριτον μεγαλοφυΐαν τοῦ ποιητοῦ, εἶναι πενιχρὸν ἐπικὸν ποίημα, ἀνάξιον τοῦ ὀνόματος· ἡ μόνη ἀξία τῆς Βολταιριανῆς ἐποποιΐας συνίσταται εἰς ὑψηλάς τινας καὶ φιλοσοφικὰς ἰδέας διεσκορπισμένας ἐντὸς τῶν δέκα ἀσμάτων της, καὶ εἰς τοὺς ὡραίους στίχους οἵτινες ἀπαντῶνται συχνάκις εἰς τὸ ποίημα. Ἡ *Τουρκομάχος Ἑλλὰς* δὲν ἔχει προσέτι καὶ ἥρωα περὶ τοῦ ὁποίου νὰ περιστρέφωνται τὰ συμβάντα καὶ ὅστις νὰ ἐφέλκῃ κυρίως τὸ ἐνδιαφέρον, εἶναι δὲ στιχουργημένη καὶ εἰς ῥυθμὸν μηδόλως ἁρμόζοντα εἰς τὴν ἐποποιΐαν· ὥστε εἶναι κατωτέρα, ἐπικῶς θεωρουμένη, καὶ αὐτῆς τῆς *Ἐρριάδος* ἥτις ἐκπληρόνει τοὐλάχιστον τοὺς δύο τούτους οὐσιωδεστάτους ὅρους τῆς ἐποποιΐας. Ὅθεν ἡ *Τουρκομάχος Ἑλλὰς* πρέπει νὰ θεωρηθῇ μᾶλλον, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ὡς συλλογὴ ὡραιοτάτων λυρικῶν ποιήσεων τοῦ ἡρωϊκοῦ εἴδους, συνεχομένων πρὸς ἀλλήλας, παρὰ ὡς ἐπικὸν ποίημα. Ἐν τούτοις τὸ ἔργον τοῦτο ἔχει, κατ' ἐμὲ, πολλὴν ἀξίαν ὄχι μόνον διὰ τὸν εἰς αὐτὸ ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ποιήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου διαλάμποντα ἀκραιφνὴ πατριωτισμὸν ἀλλὰ καὶ, καλλιτεχνικῶς, διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκλογὴν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν εἰκόνων, διὰ τὰ δραματικὰ ἐπεισόδια, διὰ τὴν εὔστοχον ἐνίοτε μίμησιν τῆς Ὁμηρικῆς ποιήσεως, πρὸ πάντων εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἐπιθέτων καὶ τὰς παραβολὰς, διὰ τὴν ἐντελῆ σχεδὸν ἔλλειψιν πάσης μιμήσεως τῶν προϊόντων τῶν

νεωτέρων φιλολογιῶν καὶ τὴν καθαρὰν ἑλληνικὴν ἐμπνευσιν.

ΙΓ'.

Φθάνομεν τώρα εἰς τὴν ἀξιοθρήνητον ἐκείνην Ὀθωνικὴν κωμῳδίαν τὴν ὁποίαν ὁ κοινὸς λαὸς ἐπωνώμασε τὰ *ρεντίφικα*. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος ἐξέδωκε πάλιν μικρά τινα ποιήματα πρῶτον, καὶ ἔπειτα ἓν ἄλλο μεγάλης ἐκτάσεως· ἀλλὰ δυστυχῶς ἐνταῦθα ὁ πατριωτισμὸς τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ ἀγαθή του καρδία παρασυρθέντα καὶ ἀπὸ τὸν ἀκατάσχετον ῥοῦν τῶν δημωδῶν προλήψεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατίσχυσαν καὶ τῆς ἄλλοτε τόσον ὀρθῆς του κρίσεως, καὶ τῆς ἀγχινοίας καὶ τῆς ὀξυδερκείας αὐτοῦ καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς προφανῆ καὶ πάντῃ ἀκατανόητον ἀντίφασιν πρὸς ὁλόκληρον τὸ φιλολογικὸν καὶ πολιτικὸν αὐτοῦ παρελθόν. Ὁ ἐν φιλολογίᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ ἀπόγονος τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τοῦ Λουκιανοῦ, τοῦ Rabelais καὶ τοῦ Montaigne, ὁ θιασώτης τοῦ Condorcet καὶ τοῦ Diderot καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, φαινόμενος ὡς νὰ ἐστιχούργει καθ' ὑπαγόρευσιν κανενὸς père Veuillot τῆς Ἀνατολῆς! θαυμάζων τὴν πολιτικὴν τοῦ Νικολάου! δεικνύων σχεδὸν συμπάθειαν καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ὄθωνα! Καὶ ὑπὸ τὴν φιλολογικὴν δὲ ἀκόμη ἔποψιν τὰ ποιήματα ταῦτα μὲ φαίνονται ἀνάξια ὅλων τῶν προγενεστέρων ἔργων τοῦ ἀνδρός. Ἀλλ' ἂς σπεύσωμεν νὰ κλείσωμεν τὴν θλιβερὰν ταύτην σελίδα τοῦ βίου τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ καὶ λησμονοῦντες τάχιστα μίαν στιγμιαίαν πλάνην τῆς κρίσεως αὐτοῦ, ἂς προβῶμεν περαιτέρω.

ΙΔ'.

Φθάνει τὸ ἔτος 1858· πᾶσα χιμαιρικὴ ἰδέα ὡς πρὸς τὸν φιλελληνισμὸν ἢ τὰ μεγάλα σχέδια τοῦ Ὄθωνος εἶχεν ἤδη ἐξαφανισθῆ ἀπὸ τὸν νοῦν ὄχι μόνον τοῦ ποιητοῦ μας, ἀλλὰ καὶ παντὸς συνετοῦ Ἕλληνος. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος ἠλεκτρίζεται διὰ μιᾶς καὶ βλέπων τὸ βάραθρον εἰς τὸ ὁποῖον ὠθεῖτο ἡ πατρίς του, ἐπανευρίσκει τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην δύναμιν τῆς ἐμπνεύσεως διὰ τῆς ὁποίας εἰς τὴν νεότητά του ἐνθουσίαζε καὶ ἀνέφλεγε τοὺς συμπολίτας του, λαμβάνων πάραυτα τὸν κάλαμον:

Ὁ λαὸς ἀπὸ τῆς τρίτης Σεπτεμβρίου ἐχαυνώθη
Ὡς ἐρήμου δράκων ὅστις, κορεσθεὶς ἀπεκαρώθη.
Τειλιχθεὶς περὶ τὸν θρόνον, τὴν βορὰν αὐτοῦ χωνεύει,
Πλὴν κοιμώμενον ἐχθρός του τὸν κτυπᾷ καὶ τὸν φονεύει.
. . . . . .
Ἐρρίψε τοὺς μολυβδίνους ἐπενδύτας του εἰς ὅλους
Ὁ δεσποτισμὸς ὑφαίνων τοῦ συντάγματος τοὺς δόλους.
Εὐτυχὴς, ἂν ἡ φωνή μου φέρῃ κλόνον εἰς τὸ κράτος,
Ὡς πυρῖτις ἀποκτῶσα εἰς τὴν ἔκρηξίν της πλάτος!
. . . . . .
Βρέφος Ἡρακλῆς τὸ ἔθνος ἔπνιγεν ἐκ τῶν σπαργάνων
Ὄφιν τρεῖς ὑψοῦντα κάρας, τὸν τριῶν γαιῶν Σουλτάνον,
Καὶ κρατοῦσα ἡ Εὐρώπη τῆς Ἀνατολῆς τὸν κλόνον,
Ἀνεβίβαζε τὸ βρέφος ἐκ τῆς κοίτης εἰς τὸν θρόνον.
Ποῖος σήμερον τοὺς πόδας δέσας τοῦ ἀετιδέως
Καὶ τὰ νεογνὰ πτερά του κόπτων ἢ καὶ σπῶν βιαίως,
Δυνατὸς κατ' ἀδυνάτου,
Τὴν δουλείαν του ἐμπαίζει καὶ τὴν νηπιότητά του;

Ὁ καταπατῶν τὸ ἔθνος, ποῖος; ποῖον τὄνομά του;
Ἕλλην οὗτος; πόθεν οὗτος; ποῖα τὰ περγάμινά του;
Πρὶν τὸ γένος τῶν ἡρώων καταστήσῃ ἀγελαῖον,
Σκήνωμά του τὴν γῆν ὅλην εἶχεν ὡς ὁ Ναπολέων;
Ἔφερε καθὼς ἐκεῖνος, εἰς Γιγάντων τρέχων πάλην,
Τὴν ῥομφαίαν εἰς τὴν μίαν καὶ τὸν κόσμον εἰς τὴν ἄλλην,
Κ' ἔλνη κατακτῶν παντοῖα,
Διεμοίραζε τὰ σκῆπτρα ὡς τοὺς κέγχρους εἰς ῥουθία;...

Διὰ ταύτας ἰδίως τὰς στροφὰς καὶ διὰ τὸ ἐν τῷ προλόγῳ τῆς τελευταίας ἐκδόσεως τοῦ *Περιπλανωμένου* κατηγορητήριον κατὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ὄθωνος κατεδιώχθη μανιωδῶς ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1859· ὅλοι ἐνθυμοῦνται τὴν πολύκροτον δίκην ἐκείνην, τὰ σκανδαλώδη μέσα τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη ἡ ἐξουσία διὰ νὰ καταδικασθῇ εἰς πολυχρόνιον φυλάκισιν ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκδηλωθείσας ζωηρὰς συμπαθείας παρ' ὅλων τῶν τιμίων καὶ νοημόνων πολιτῶν, ἰδίως δὲ παρὰ τῆς σπουδαζούσης νεολαίας· ὅλοι ἐπίσης γνωρίζουσιν ὅτι ἡ δίκη ἐκείνη ὑπῆρξε τρόπον τινὰ ἡ ἀφετηρία τῆς ἐπαναστατικῆς ἐνεργείας ἥτις κατέληξε τέλος εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας καὶ τὴν παρὰ πάντων ποθουμένην χειραφέτησιν τοῦ ἔθνους. Ἐνταῦθα λήγει τὸ ἀληθὲς, εὐγενὲς καὶ δραστηριώτατον πολιτικὸν στάδιον τοῦ ποιητοῦ μας.

ΙΕ'.

Πρὶν ἔμβω εἰς τὴν σύντομον φιλολογικὴν ἀνάλυσιν τοῦ *Περιπλανωμένου* ἔρχομαι νὰ εἴπω ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἐν Βελγίῳ ἐκδοθεισῶν κωμῳδιῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, περὶ τῶν ὁποίων ἀνέφερον ἀνωτέρω. Δὲν τὰς γνωρίζω εἰμὴ ἔκ τινων τεμαχίων, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ τέλος τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ *Περιπλανωμένου*. Νὰ τὰς κρίνω ὡς ποιήματα σκηνικὰ μὲ εἶναι ἀδύνατον, καθότι δὲν ἀνέγνωσα εἰμὴ μόνον τὰ ῥηθέντα τεμάχια· ὡς πολιτικαὶ σάτυραι ὅμως, καθὼς καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς στιχουργίας ἔχουσι, νομίζω, πολλὴν ἀξίαν, ἂν καὶ ὑποδεέστερα κατά τι τῶν ἀρχαίων πολιτικῶν ποιήσεων τοῦ ἀνδρός. Μία

ἐκ τῶν κωμωδιῶν τούτων ἐπιγράφεται ὁ *Ἀτίθασσος ποιητής*. Εἰς τὴν πρώτην σκηνὴν τῆς ἁ. πράξεως συνδιαλέγονται ὁ ποιητὴς Δημόφιλος καὶ ὁ φίλος του Εὐθύμιος, οὗτος δὲ λέγει πρὸς ἐκεῖνον:

Πολλάκις εἶναι, φίλε μου, ἐπισφαλὴς ἁπλότης·
Νὰ ἔχῃ τις τὴν ἀφελῆ καρδίαν εἰς τὰ χείλη,
Νὰ λέγῃ ὅ,τι μάλιστα νὰ σιωπᾷ ὀφείλει.
Ἐπλάκωσαν τοὺς Ἕλληνας πενία καὶ δουλεία.
Πλὴν τίς διαμαρτύρεται; ἡ σιωπὴ τελεία.
Ἡ κοινωνία σύνδεσμος ὑπάρχει συμφερόντων,
Ἀνθρώπων συνδιαίτησις ἀλλήλους ἀπατώντων.
. . . . . .
Παρατηρῶ κ' ἐγὼ πολλοὺς τοῦ ἔθνους πατραλοίας
Εἰς τοῦτο ἐπιθέτοντας τὴν πλάκα τῆς δουλείας.
Ὁ ἄργυρος, διαφθερεὺς εἰς τῆς ἀρχῆς τὰς χεῖρας,
Ἀνοίγει ὅλων εἰς ἡμᾶς τῶν κακιῶν τὰς θύρας.

Ἐφεξῆς δὲ ὁ Δημόφιλος ἀπαντῶν εἰς τὸν Εὐθύμιον λέγει μεταξὺ ἄλλων:

Οἱ τῶν Ῥωμαίων χαμερπεῖς κατέστημεν Γραικύλοι,
Καὶ μόνον ὑπὲρ Καίσαρος φαινόμεθα στωμύλοι.
. . . . . .
Ἐλάττωμα ἡ ἀρετὴν εἰπέ το χαρακτῆρος,
Ἢ λείψανον τοῦ φλέξαντος τοὺς Ἕλληνας κρατῆρος,
Ἡ Μοῦσά μου ὑπήκοος δὲν δύναται νὰ γένῃ.
Ἡ γῆ αὐτή, ἂν τρέφῃ σᾶς, ἐμὲ καταμαραίνει.
Εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς αὐτὸν τὸν Ἅγιόν μου Τάφον,
Τὰ πρόσωπα εἶδα ἐγὼ τῶν Σπίσων καὶ τῶν Γράφων!
Ἐκάθησεν εἰς τὰς στοὰς ὁ Νὲς τῆς Ὀλυμπίας
Καὶ εἰς τὰ περιστύλια ὁ Χίτσ τῆς Φιγαλείας!
. . . . . .
Σκοπεύω βέλη κατ' αὐτῶν θανάτου νὰ τοξεύσω,
Κ' ἂν ἔμβω εἰς τὰς φυλακὰς, καὶ δέσμιος ἐκπνεύσω,
Εἰς τὰς εἰρκτὰς τῆς πόλεως αὐτῆς τῆς παλαι ἀτης
Ἀπέθανον ἀδακρυεὶ Φωκίων καὶ Σωκράτης.

Μία ἄλλη ἐκ τῶν κωμωδιῶν αὐτῶν ἐπιγράφεται τὸ *Συνταγματικὸν σχολεῖον*. Εἰς τὴν κωμωδίαν ταύτην ὁ ποιητὴς μᾶς περιγράφει εὐγλώττως τὸν ἀληθῆ ὑπουργόν, τὸν σπουδαῖον καὶ ἀνεξάρτητον Βουλευτὴν, τὸν εὐσυνείδητον συνταγματικὸν μοναρχὴν, καὶ βάλλει τὰς τρεῖς ταύτας ὡραίας εἰκόνας εἰς ἀντιπαράθεσιν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα τῆς ψευδοσυνταγματικῆς μοναρχίας τὴν ὁποίαν ἐγεύθημεν ἐπὶ 20 περίπου ἔτη. Εἰς μίαν τῶν ζωηροτέρων σκηνῶν τοῦ *Συνταγματικοῦ σχολείου*, παρίστανται σκεπτόμενοι πῶς νὰ σχηματίσωσιν νέον ὑπουργεῖον ὁ Αὐλάρχης Ἀμφίθεος καὶ ὥνιός τις βουλευτὴς, ὁ Στρεψιάδης, ὁ δὲ Ἀμφίθεος ἐκφράζεται οὕτως:

Οἱ λίγιοι τὸ σύνταγμα ἐπόθουν, ἐν ᾧ εἶχεν
Βαθμοὺς, τιμὰς, κ' ἐχόρευον εἰς τῶν δραχμῶν τὸν ἦχον.
Αὐτοὶ διὰ τοῦ τόπου των, τυφλοῦ καὶ ὀλεθρίου,
Αὐτοὶ προπαρασκεύασαν τὴν Τρίτην Σεπτεμβρίου·
Εἰς τοὺς Φωτίσας σήμερον λοιπὸν τὰ ὑπουργεῖα.
Αὐτὸ ἡ συνταγματικὴ τοῦ ἔθνους πολιτεία . . . .
. . . . . .
Πυργοποιία τῶν γλωσσῶν καὶ χάος τῶν πνευμάτων,
Διαφθορὰ τῶν καρδιῶν καὶ παῦσις τῶν γραμμάτων,
Καὶ εἰς τὸ κάτω τῆς γραφῆς ληστεία τοῦ ταμείου,
Ἰδοὺ ἡ μέλλουσα ὁδὸς τοῦ νέου ὑπουργείου.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων παραθέσεων ἐννόησεν ἤδη ὁ ἀναγνώστης τὸ πατριωτικὸν πνεῦμα τῶν κωμῳδιῶν τούτων καὶ τὰ προτερήματα τῆς στιχουργίας τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη εἰς τὰς κωμωδίας ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, καὶ δύναται εὐκόλως ν' ἀποφασίσῃ ἂν ἡ σύντομος κρίσις τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω ἐξέφερον περὶ αὐτῶν ἦναι ἐσφαλμένη ἢ ὄχι. Μεταβαίνω ἤδη εἰς τὴν φιλολογικὴν ἀνάλυσιν τοῦ *Περιπλανωμένου*.

ΙΣΤ'.

Ὁποίου εἴδους σύγγραμμα εἶναι λοιπὸν ὁ *Περιπλανώμενος*; Τραγῳδία δὲν εἶναι βεβαίως, μήτε κωμωδία, μήτε δρᾶμα, μήτε κυρίως λυρικὸν ποίημα, ἀλλ' ἐποποιία τις τοῦ νεωτάτου εἴδους, ἔχουσα πολλὴν ἀναλογίαν, ὡς πρὸς τὴν μέθοδον μᾶλλον παρὰ ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν μὲ τὸν *Λαρὰ*, τὸν *Μαρφρὲδ*, τὸν *Γκιαοὺρ* καὶ τὸν *Πειρατὴν* τοῦ Βύρωνος, μὲ τὸν Jocelyn τοῦ Κυρίου Λαμαρτίνου. Τί δὲ εἶναι αἱ νεώταται αὗται ἐποποιίαι; Φρονῶ ὅτι δύναταί τις νὰ τὰς ὀνομάσῃ μυθιστορήματα στιχουργημένα, μεγάλην ἔχοντα δόσιν λυρισμοῦ, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ μὲν πλαστὸν διήγημα εἶναι πλειότερον ἢ ὀλιγώτερον συγκεχυμένον καὶ ἀτελὲς, ἡ δὲ προσωπικότης καὶ αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ ποιητοῦ δεσπόζουσι κυρίως, μυθιστορήματα ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐλλείπει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ἑνότης τῆς πράξεως καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ὅπου οἱ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ δημιουργούμενοι ἥρωες χρησιμεύουσι μᾶλλον ὡς πρόσχημα ἢ πρόφασις διὰ νὰ θέσῃ ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς ἄμεσον συνάφειαν μετὰ τοῦ ἀναγνώστου. Τὰς ἀτελείας ταύτας τὰς συμφυεῖς τρόπον τινὰ μὲ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ποιημάτων, τὰς ἀνευρίσκομεν καὶ εἰς τὸν *Περιπλανώμενον*, ἀλλὰ, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσω, εἰς μεγαλείτερον βαθμὸν παρὰ εἰς τὰ ἀθάνατα πρωτότυπα τὰ ὁποῖα προανέφερον· ὁ *Περιπλανώμενος* μετέχει ἀναντιρρήτως καὶ τῶν ἐξόχων καλλονῶν αἵτινες εἶναι ἰδιάζουσαι εἰς τὰ νεώτατα ταῦτα ἐπικὰ ποιήματα, πλὴν αἱ περιγραφικαὶ καὶ λυρικαὶ αὗται καλλοναὶ τοῦ *Περιπλανωμένου* δὲν δύνανται νὰ ἐξισωθῶσι πρὸς τὰς τῶν μνημονευθέντων μεγάλων πρωτοτύπων, καθότι εἰς τὰς τοῦ *Περιπλανωμένου* δεσπόζει μᾶλλον, κατὰ τὴν κρίσιν μου, ἡ εὐφυὴς μίμησις παρ' ἡ ἀληθὴς

ἔμπνευσις ἥτις σπανίως ἀπαντᾶται εἰς τὰς μὴ πολιτικὰς σελίδας τοῦ ποιήματος τούτου.

ΙΖ'.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ διηγήματος, ἂν αὕτη ἦναι δυσχερὴς διὰ τὸν *Μαρφρὲδ* ἢ τὸν Jocelyn, διὰ τὸν *Περιπλανώμενον* ἀποβαίνει σχεδὸν ἀνέφικτος. Μόλις δύναμαι νὰ εἴπω τὰ ὀλίγα ταῦτα: εἰς χρονικὴν, ἀναδρομικῶς, ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασιν ἡμίσεως περίπου αἰῶνος, ὡς φαίνεται, ἡ Ἀγλαΐα καὶ ὁ *Περιπλανώμενος* ἐγνωρίσθησαν καὶ ἠγαπήθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρῶτον καὶ ἐν Ῥώμῃ ἔπειτα· ἦσαν λοιπὸν εἰκοσαετεῖς περίπου· μετ' ὀλίγα ἔτη ἐξερράγη ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ὁ δὲ *Περιπλανώμενος* ἀφήσας τὴν ἐρωμένην του καὶ τὴν Ἰταλίαν κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπου ὑπῆρξεν ἓν τῶν σπουδαίων προσώπων τοῦ μεγάλου ἐπαναστατικοῦ δράματος· πολὺ δὲ μετέπειτα, ἀποκατασταθείσης ἐντελῶς τῆς εἰρήνης, ἔτη ἴσως ἱκανὰ μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ Ὄθωνος, μεταβαίνει πάλιν εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ *Περιπλανώμενος* πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς Ἀγλαΐας, καὶ τὴν ἀνευρίσκει ἀπροσδοκήτως μίαν νύκτα εἰς συνοικίαν τινὰ τῆς Ῥώμης ἐκ τῶν σοβαρῶν ἐκείνων καὶ ἐρημικῶν ὅπου ἐπλάνα ποτε τὰ βήματά της, στηριζομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ Ὀσβάλδου, ἡ αἰθέριος καὶ ῥεμβαστικὴ Κορίννα τῆς Κυρίας Στάελ· ὁ βυθισμένος εἰς σκέψεις καὶ θλίψεις *Περιπλανώμενος* ἀκούει ὄπισθέν του ἆσμα περιπαθὲς, στρέφεται διὰ μιᾶς ὡς κεραυνόπληκτος, δὲν τολμᾷ νὰ πιστεύσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ τὰ ὦτά του, νομίζει ὅτι ὀνειρεύεται, παρατηρεῖ προσεκτικῶς . . . ῥιγᾷ, τρέμει, φλέγεται. . . εἶναι ἡ Ἀγλαΐα, ἐξησθενημένη, ἠλλοιωμένη καταθεβλημένη ἀπὸ πολυχρονίους σπαραγμοὺς καρδίας, πλὴν πάντοτε οὐρανία, ἀπαράμιλλος κατὰ τὸ κάλλος:

Ἀπὸ μάρμαρον τῆς Πάρου
Μορφὴν εἶχεν Ἀφροδίτης, πλὴν μορφὴν ὠχρὰν μαρμάρου.

Τῇ ἀπευθύνει τὸν λόγον ὁ *Περιπλανώμενος* τὸν ἀπαντᾷ ἡ Ἀγλαΐα, πλὴν ὁ ἐραστής της διστάζει ἀκόμη· τότε *ἐκείνη*

Ἔσυρε τὸ κάλυμμά της, καὶ τὸ πρόσωπόν της ἦτον
Γλυκὺ κέντρον τῶν ἐρώτων, γλυκὺ κέντρον τῶν χαρίτων.

Παύει τότε πᾶς δισταγμὸς, ἕπονται δὲ τρυφεραὶ ἐκχύσεις, ἐπιπλήξεις ἐρωτικαὶ *ἐκείνης*, αἰτήσεις συγγνώμης τοῦ ἐραστοῦ της, ἀμοιβαία διήγησις τῶν παθημάτων των. Ὁ *Περιπλανώμενος* μανθάνει ὅτι ὁ πατὴρ τῆς Ἀγλαΐας ἤθελεν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ συζεύξῃ τὴν Ἀγλαΐαν, καὶ ἄκουσαν, μὲ πλούσιόν τινα Ῥωμαῖον τοῦ ὁποίου ὁ πλοῦτος τὸν κατεμάγευεν, ὅτι ἡ Ἀγλαΐα ἐπάλαιεν ἐπιμόνως κατὰ τῆς ἀκάμπτου ταύτης θελήσεως, ὅτι ἡ πάλη αὐτὴ καὶ ἀνάμνησις ἡ ἀνεξάλειπτος τοῦ τοσαῦτα ἔτη ἀπόντος ἐραστοῦ της εἶχον καταστρέψει τὴν ὑγείαν της. Ἐν τούτοις ὁ μετὰ τοῦ Ῥωμαίου γάμος ἔπρεπε νὰ τελεσθῇ ἀλλοῦ παρὰ εἰς τὴν Ῥώμην, καθότι ὁ μνηστὴς τῆς Ἀγλαΐας

Εἰς τὴν δούλην του πατρίδα
Δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ, ὡς Ῥωμαῖος Ἑλληνίδα.

Μεταβαίνουν λοιπὸν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς φιλελευθέρας καὶ ἀνεξιθρήσκου Γαλλίας πατὴρ, μήτηρ, Ἀγλαΐα, τροφὸς καὶ μνηστήρ· κατόπιν των μεταβαίνει καὶ ὁ *Περιπλανώμενος*· οὗτος δὲ καὶ ἡ Ἀγλαΐα συναντῶνται μίαν ἡμέραν εἰς τὸ ἐρημητήριον τοῦ Ῥουσσὼ, τὴν εἰδωλλιακὴν Ἐρμενονβίλλην καὶ συνάπτεται μεταξὺ των διάλογος μὴ στερούμενος ποιητικῆς χάριτος· ἡ ἐλαφρὰ καὶ μελαγχολικὴ σκιὰ τῆς Julie πρέπει ν' ἀνεσκίρτησε τότε εὐφροσύνως καὶ νὰ ἐπτερύγιζεν ἡδέως περὶ τοὺς χρυσοῦς βοστρύχους τῆς Ἀγλαΐας· τέλος ὁ πατὴρ τῆς Ἀγλαΐας βλέπων ὅτι ἡ ζωὴ τῆς θυγατρός του ἐκινδύνευε, παραιτεῖται ἀπὸ τὴν ἰδέαν τῆς μετὰ τοῦ πλουσίου Ῥωμαίου ἐπιγαμίας καὶ, κατὰ τὴν συμβουλὴν τῶν ἰατρῶν, ἀναχωρεῖ μετὰ τῆς συζύγου, τῆς θυγατρός του καὶ τοῦ ἐραστοῦ της διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀκολούθως διὰ τὴν Παλαιστίνην· ἐκεῖ, εἰς τὸ γεραρὸν θέαμα τῶν Ἁγίων Τόπων, ὁ θεῖος ἔρως, εἰσδύων εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ἀγλαΐας ἐξαγνίζει τὸν γήϊνον, καὶ οὕτως ἡ μνηστὴ τοῦ *Περιπλανωμένου* γίνεται νύμφη τοῦ Χριστοῦ καὶ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκει, ὁ δ' ἐραστής της, συντετριμμένος ὑπὸ τὸ βάρος φρικώδους ἀπελπισίας, διατρέχει πάλιν βῆμα πρὸς βῆμα ὅλους τοὺς τόπους ὅσους πρὸ μικροῦ εἶχε διέλθει μετὰ τῆς φίλης του καὶ πανταχοῦ ἀναζητεῖ, πλὴν ματαίως, τὴν ποθητὴν ἐκείνης εἰκόνα:

Ἀΰδδα, ὄνομα θανάτου, Ἀΰδδα πόλις ἀπαισία,
Τοὺς ἀγρούς σου ἦλθεν, εἶδεν ἄλλοτε ἡ Ἀγλαΐα!
Ὦ ἰδοὺ οἱ πέριξ λόφοι καὶ τὰ δένδρα καὶ ἡ κρήνη,
Φρίττουσα τοὺς τόπους τούτους ἡ ψυχή μου διακρίνει.
Ὅλα μ' ἀναφέρουν, ὅλα, ἐνθυμήσεις ἀπευκταίας
Ὑπ' αὐτὰς τὰς κυπαρίσσους, ὑπὸ ταύτας τὰς ἰτέας
Ἀνεπαίετο μαζί μου
Ὅταν ἀσθενὴς ἐπέρα τὰς ἐκτάσεις τῆς ἐρήμου.

Καὶ μετ' ὀλίγον, ἀπαντήσας γηραιὸν ἐρημίτην, ὅστις ἐζήτει νὰ τὸν παρηγορήσῃ:

Ἴσως μὲ εἴπῃς: «Ματαίως γείμαῤῥον δακρύων χύνεις
Ἔφυγε, καὶ σὺ ματαίως τρέχεις ὄπισθεν ἐκείνης.
Ἡ ψυχή μου τὸ γνωρίζει
Καὶ θρηνεῖ διότι πλέον νὰ τὴν εὕρῃ δὲν ἐλπίζει.

Μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις αἵτινες τὸν ἔφερον καὶ μέχρι τοῦ καταπληκτικοῦ καταρράκτου τοῦ Νιαγάρα, ὁ *Περιπλανώμενος* ἐπανέρχεται εἰς Ἀθήνας, φυλακίζεται, σύρεται ἀπὸ δεσμωτηρίου εἰς δεσμωτήριον καὶ τέλος ἐξαπατήσας μίαν ἡμέραν τὴν προσοχὴν τῶν φυλάκων του, αὐτοκτονεῖται. Ἓν ἐκ τῶν μεγίστων ἐλαττωμάτων τοῦ μυθιστορικοῦ μέρους τοῦ ποιήματος τούτου εἶναι καὶ ὅτι, τῆς Ἀγλαΐας ἀποθνησκούσης ἐν ἢ δύο ἔτη πρὸ τοῦ 1858, ἀναγκαζόμεθα, ὀλίγον μόνον ἂν προσεγγίσωμεν τὰς χρονολογίας, νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἦτο πεντήκοντα περίπου ἐτῶν ὅταν ἠρνήθη τὸν κόσμον καὶ ὅταν ἀπεβίωσε· καὶ τότε ποῦ μένει πλέον τὸ μυθιστορικὸν ἐνδιαφέρον, ποῦ εἶναι ἡ ποιητικὴ ἀχλὺς ἥτις πρέπει νὰ νὰ περιβάλλῃ τὰς ἠρωΐδας τῆς φαντασίας; Ἄλλο δὲ σπουδαῖον ἐλάττωμα εἶναι τὸ διακεκομμένον καὶ ἀσύρραπτον τῆς διηγήσεως, ἐξαφανιζομένης σχεδὸν εἰς τὴν πληθὺν καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν ἐπεισοδίων καὶ τῶν ξένων πρὸς τὴν ὑπόθεσιν περιγραφῶν. Ὅθεν δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ἀξία τοῦ *Περιπλανωμένου* συνίσταται κυρίως μὲν εἰς τὸ ἔξοχον πατριωτικὸν αἴσθημα τὸ ὁποῖον διαλάμπει καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς σελίδας, ἔπειτα δὲ καὶ τὰς λυρικὰς αὐτοῦ καλλονάς, καὶ μάλιστα εἰς τὴν θαυμαστὴν ἁρμονίαν τῶν στίχων τῆς πρώτης ἰδίως ἐκδόσεως, τῆς τοῦ 1839.

Τοιαύτη εἶναι ἡ τελευταία περίοδος τοῦ καλλιτεχνικοῦ βίου τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου· ἂν δὲ ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς ἐν τῇ τέχνῃ τελειότητος δὲν τὸν εὑρίσκωμεν πλέον τοιοῦτον, ὁποῖον τὸν εἴδομεν καὶ τὸν ἐθαυμάσαμεν εἰς τὰ ἔργα τῆς πρώτης αὐτοῦ περιόδου, δὲν πρέπει μηδὲ νὰ ἐκπλαγῶμεν μηδὲ νὰ ψέξωμεν τὸν ἄνδρα διὰ τὴν ἀναπόφευκτον ταύτην ἐλάττωσιν τῆς ποιητικῆς του ἱκανότητος· ὁ Chateaubriand τῶν Ὑπομνημάτων δὲν εἶν' ἐκεῖνος τῶν *Μαρτύρων* καὶ τοῦ René, εἰς τὰ σημερινὰ ἔργα τοῦ Βίκτωρος Οὐγγὼ καὶ τοῦ Λαμαρτίνου δυσκολευόμεθα ν' ἀνεύρωμεν τοὺς ὑπερφυεῖς ἐκείνους ἄνδρας τοὺς ὁποίους μᾶς ἀπεκάλυψαν τ' ἀριστουργήματα τῆς νεότητός των· τὸ αὐτὸ ἴσως ἤθελε συμβῇ καὶ εἰς τὸν Βύρωνα ἂν τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του δὲν ἐκόπτετο τόσον ἐνωρίς· ἀλλ' ἡ φύσις ἡ ποιητικὴ εἶναι τοιαύτη· τὸ γῆρας τῆς ἀφαιρεῖ τὴν ἐμπνευσιν καὶ τὸ αὐθόρμητον.

Διὰ δύο τελευταίων μεγάλων συγγραμμάτων διενοεῖτο πέρυσιν ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος νὰ κλείσῃ τὸ μακρὸν αὐτοῦ καὶ ἔνδοξον φιλολογικὸν στάδιον· διὰ μιᾶς ἐπικῆς ἐξιστορήσεως τῶν δύο ἐσχάτων πολέμων, τοῦ Κριμαϊκοῦ καὶ τοῦ Ἰταλικοῦ, καὶ διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1821· τὰ δύο ταῦτα σπουδαῖα πονήματα νομίζω ὅτι ἐπροχώρησαν πολύ· εἴθε ν' ἀναλάβῃ ταχέως τὴν ὑγείαν του ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς καὶ νὰ τὰ φέρῃ ἐντὸς ὀλίγου εἰς πέρας πρὸς κοινὴν πάντων εὐχαρίστησιν.

Ὁπωσδήποτε, χαρακτηρίζων τις συντόμως τὸν Ἀλέξανδρον Σοῦτσον, δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ ὡς ἔξοχος πατριώτης, καὶ ὡς συγγραφεὺς γονιμώτατος καὶ φιλόπονος, καὶ ὡς ὁ μᾶλλον διακεκριμένος τῶν συγχρόνων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος, θέλει καταλάβει βεβαίως θέσιν ἐπίσημον ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ φιλολογικῇ ἱστορίᾳ τῆς πατρίδος μας.— Εἴθε ἡ ἐπιπολαία αὕτη μελέτη, κρινομένη συγκαταβατικῶς ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Χρυσαλλίδος*, μόνον καὶ μόνον χάριν τῆς προσπαθείας τὴν ὁποίαν κατέβαλα διὰ νὰ μείνω πιστὸς εἰς τὴν ἀλήθειαν, εἴτε ἐπαινῶν εἴτε ἐπικρίνων, νὰ μὴ φανῇ ὅλως ἀσυντελὴς εἰς τὸ νὰ διεγείρῃ τὴν φιλολογικὴν ἅμιλλαν μεταξὺ τῆς φιλοσπούδου νεολαίας.

Κ. Δ. ΣΟΥΤΣΟΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

Ο ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΔΑΡΓΙΝΚΟΥΡΤ.

Ἐπεισόδιον τῆς κατὰ τὸ 1854 *Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.*

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδ. 8.)

Ἐνῷ συνδιαλέγοντο οὕτως οἱ δύο δεσμῶται, οἱ θόρυβοι καὶ αἱ κραυγαὶ ηὔξανον ὁλονὲν ἐν τῇ αὐλῇ· ἐπειδὴ δὲ ἄλλοι ἓξ ἕλληνες αἰχμάλωτοι, συλληφθέντες εἰς ἐνέδραν, εἶχον ἤδη ὁδηγηθῆ εἰς ἄλλο χώρισμα τῆς αὐτῆς εἱρκτῆς, γέρων τις Δερβίσης ἡγούμενος τῶν σκυβάλων τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἰωαννίνων, εὑρὼν ἀνοικτὴν τὴν θύραν τοῦ φρουρίου, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ διὰ τῶν φανατικῶν του κραυγῶν εἶχε διεγείρει εἰς τοὺς σκιπητάρας τὴν ἐμμανῆ ἐπιθυμίαν νὰ χύσωσι τὸ αἷμα τῶν 6 ἐκείνων δεσμωτῶν μετὰ τοῦ Ἀναστασίου καὶ Δήμου.

Οἱ ἀλβανοὶ καὶ ὀσμανλῆδες παρεσκευάζοντο ἤδη νὰ θυσιάσωσι τοὺς ὀκτὼ δυστυχεῖς, οὓς ἡ τιμωρία αὕτη, κατὰ τὰς παραστάσεις τοῦ Δερβίση, ἐμέλλε νὰ συνδιαλλάξῃ μετὰ τοῦ Ἀλλάχ.

— Τετέλεσται, ἡ τύχη μας ἀπεφασίσθη! εἶπεν ὁ Δῆμος, θεωρῶν διὰ τῶν κιγκλίδων.

— Ὑπομονή! ἀπήντησεν ὁ Ἀναστάσιος, ἡ Ἑλλὰς δὲν τελειώνει μαζύ μας.

Ὁ ταγματάρχης Δαργινκοὺρ ἐκάθητο εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἀναπαυόμενος μετὰ τὴν κακότυχον ἐκστρατείαν τοῦ Κουτζουλιοῦ· ἀκούσας τοὺς ὁλολυγμοὺς καὶ βλέπων αἴφνης τὴν αὐλὴν φωτιζομένην διὰ τοσούτων δαδῶν, ἠγέρθη κ' ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἐξώστην του, ὅστις ἔβλεπεν ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς αὐλῆς· στρεφόμενος δὲ πρὸς τὸν Νικόλαν·

— Φαίνεται, τῷ εἶπε, ὅτι ἡ πειθαρχία ἐξασθενεῖ καὶ μεταξὺ τῶν τούρκων· ἀνάγκη νὰ συμβουλεύσω τὸν Δερβέναγαν νὰ τοὺς ἐπιβάλῃ αὐστηρὰ μέτρα.

— Ἐν τούτοις, ἀπήντησε δειλῶς ὁ γραμματεύς, οἱ δυστυχισμένοι ἐκεῖνοι τρέχουν κίνδυνον νὰ κατακερματισθοῦν.

— Ἄ μπᾶ! οἱ τοῦρκοι εἶνε καλόβολοι ἄνθρωποι, φωνάζουν, ἀλλὰ δὲν πηγαίνουν ποτὲ ἕως ἐκεῖ μὲ ῥαγιάδες αἰχμαλώτους.

Καί τοι βέβαιος ἐν τούτοις ὁ Δαργινκοὺρτ περὶ τῆς ἠπιότητος τῶν συμμάχων του, κατεπείσθη ὅμως παρὰ τοῦ γραμματέως του νὰ καταβῇ εἰς τὴν αὐλήν.

— Μωρέ, γιατὶ φωνάζουν αὐτοὶ οἱ σκύλοι, εἶπεν ἀποταθεὶς πρός τινα τῶν ἀλβανῶν αὐτοῦ πυροβολιστῶν.

— Ἀφέντη, ἀπήντησεν ὁ στρατιώτης, γυρεύουν νὰ παλουκώσουν ἐκείνους τοὺς ῥαγιάδες.

— Ὡραία δουλειά!

— Ὦ!, ἐπανέλαβεν ὁ στρατιώτης, ἂν ζοῦσε ὁ Νισὰν Βέης θὰ τοὺς ἔδιδε τὴν ἄδειαν, ἀλλ' ὁ Δερβέναγας εἶνε φίλος τῶν φραντζέζων.

— Μοῦ φαίνεται, ἀνέκραξεν ὁ ταγματάρχης, ὅτι δὲν θὰ περιμείνουν τὴν ἄδειαν.

Ἐν τούτοις τὸ στίφος τῶν φανατικῶν ὥρμα ἤδη πρὸς τὸν θόλον, ὑφ' ὃν ἦτο ἡ θύρα τῶν εἱρκτῶν, σκοπὸν ἔχον νὰ τὴν διαῤῥήξῃ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τοῦρκός τις ἀκόλουθος τῆς γραμματείας τοῦ Δερβέναγα, ἐπλησίασε τὸν Δαργινκοὺρτ καὶ τὸν παρεκάλεσε ν' ἀναβῇ εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ὁ ταγματάρχης ὑπήκουσε, μόλις δ' ἐπάτησεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ τούρκου διοικητοῦ, εἶδεν ἐκεῖνον προϋπαντῶντα αὐτῷ περίτρομον καὶ τεταραγμένον.

— Ἰδέ τε, τῷ εἶπε μ' ἐλεεινὰ γαλλικά, ἐγὼ δὲν πταίω· οἱ ἄθλιοι αὐτοὶ θὰ ῥίψουν κάτω τὴν θύραν τῆς εἱρκτῆς, θὰ κατακερματίσουν τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ ὁ πρόξενός σας θὰ γράψῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅτι αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ διέταξαν νὰ γείνῃ τοιουτοτρόπως τὸ πρᾶγμα.

— Ἔχετε δίκαιον, ἀγαπητὲ Σελίμ! ἡ θέσις σας εἶνε πολὺ ἄσχημος.

— Κάμετέ μου τὴν χάριν νὰ διατάξετε εὐθὺς τοὺς πυροβολιστάς σας νὰ διαλύσουν τοὺς ἐλεεινοὺς αὐτοὺς μὲ κανονοβολισμούς.

— Ὡραῖα! διὰ νὰ σώσετε ὀκτὼ, θέλετε νὰ φονευθοῦν ἑκατόν.

— Τί μὲ μέλει! ἐγὼ συλλογίζομαι τὸν Πρόξενον.

— Θὰ εἰπῶ νὰ γεμίσουν μόνον μὲ πυρίτιδα.

— Κάμετε ὅπως θέλετε.

Ὁ Δαργινκοὺρτ ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης τοῦ Δερβέναγα καὶ διευθυνθεὶς εἰς τὸν προμαχῶνα τοῦ φρουρίου κατώρθωσε νὰ τρομάξῃ δι' ὀλίγων κανονοβολισμῶν τοὺς ὀσμανλῆδας καὶ τὸν Δερβίσην, ὅστις διέβη πάλιν τὴν περιαιρετὴν γέφυραν καταρώμενος τοῦ Γκιούρου, ὅστις τὸν ἐμπόδισε νὰ πράξῃ ἀρεστὰ τῷ Παντοδυνάμῳ.

Γ'.

Ἡ νὺξ ἤγγιζεν εἰς τὸ πέρας της καὶ οἱ ἀδάμαντες τοῦ στερεώματος ἤρχιζον νὰ λάμπωσιν ὠχροὶ καὶ ἀθαμβεῖς· ἡ ψυχρὰ πνοὴ τῆς προδρόμου τῆς ἡμέρας αὔρας ἠνάγκαζε τοὺς ἀλβανοὺς τοῦ φρουρίου φύλακας νὰ συσπειρῶσι περὶ τὸ σῶμά των τὰς ἀρνακᾶς των, καὶ νὰ βηματίζωσι κατεσπευσμένως, ἵνα θερμαίνωνται ὀλίγον.

Ἡ ἐπὶ τὰ Ἰωάννινα διακεχυμένη σιωπὴ μόλις ἐταράττετο ὑπὸ τῆς θροῆς τῶν λέμβων, αἵτινες ἔσχιζον τὰ γαληναῖα τῆς λίμνης ὕδατα, φέρουσαι τὰς διαταγὰς τοῦ Δερβέναγα εἰς τὰ ἄλλαχοῦ τῶν Ἰωαννίνων σταθμεύοντα σώματα.

Τὸ ὄρος Μητζικέλι ἐκρύπτετο ἐν τούτοις εἰς σκότη· ἐνῷ ὅμως ἐφωτίζετο ὁλονὲν ὁ ὁρίζων, ὁ μελανὸς ἐκεῖνος πέπλος, διαφανέστερος βαθμηδὸν γινόμενος, καθίστα ὁρατὰ τὰ τείχη τῶν μοναστηρίων, τὰς οἰκίας τῶν χωρικῶν, τὰς πλατάνους, δάφνας καὶ κυπαρίσσους.

Ὁ Δῆμος καὶ ὁ Ἀναστάσιος ἐκοιμῶντο βαθύτατα· ἀλλ' αἴφνης βάνουσον λάκτισμα κατὰ τῶν κνημῶν τοῦ γέροντος Σουλιώτου ἤγειρεν αὐτὸν πρῶτον, καὶ εἰς τὸ φῶς τῆς γεννωμένης ἡμέρας εἶδε πρὸ αὐτοῦ δύο ἀλβανοὺς καὶ τὸν ταγματάρχην Δαργινκούρτ. Στραφεὶς τότε πρὸς τὸν Ἀναστάσιον κ' ἐγγίζων αὐτὸν εἰς τὸ πλευρόν:—Σήκω, παιδί μου, τῷ εἶπεν, ἡ ὥρα ἦλθε.

— Ναί, προσέθηκεν ὁ ταγματάρχης μὲ τ' ἀλλόγλωσσα ἑλληνικά του, ὑπομονή.

— Οἱ σουλιῶται ἠξεύρουν ν' ἀποθνήσκουν, ἀπήντησεν ὑπερηφάνως ὁ Ἀναστάσιος.

— Κύτταξέ τους! ὅταν λέγουν Σοῦλι, νομίζουν ὅτι λέγουν τὴν ἀρχαίαν Ῥώμην, τὰ Παρίσια, ἢ κάτι τί περισσότερον! Ἐμπρὸς παλληκάρια, εἶπεν ἐπειτα εἰς τοὺς ἀλβανούς του, βάλετέ τους εἰς τὸ μέσον, καὶ κάμετέ τους νὰ περιπατοῦν πραγματικῶς σουλιώτικα· δι' αὐτὸ καὶ μόνον εἶνε καλοὶ αὐτοὶ οἱ λῃσταί.

Ὁ ταγματάρχης ἐξῆλθε τῆς εἰρκτῆς· τάγμα ἀλβανῶν τὸν περιέμενεν εἰς τὴν αὐλὴν μετὰ μιᾶς πεδινῆς κανονοστοιχίας.

Ὁ τοῦρκος διοικητὴς Μουσταφὰς Μπέης ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως, οἱ ἄλλοι 6 δεσμῶται ἦσαν ἤδη εἰς τὸ μέσον τοῦ τάγματος, καὶ μόλις ἐξῆλθον τῆς εἰρκτῆς ὁ Δαργινκοῦρτ, ὁ Ἀναστάσιος καὶ ὁ Δῆμος, ἀφῆκεν ἡ μικρὰ στρατιὰ τὸ φρούριον κ' ἔλαβε τὴν εἰς Θεσσαλίαν ὁδόν, ὅπου μετέβαινε πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ φρουρίου τῶν Βιτωλίων.

Ὁ τοῦρκος διοικητὴς, καὶ ὁ Δαργινκοῦρτ ἦσαν ἐφιπποι κ' ἔβαινον πλησίον ἀλλήλων, ἐπειδὴ ὅμως τὴν στωμυλίαν τοῦ γάλλου δὲν ὑπεστήριζεν ἡ σιωπηλὴ ἀπάθεια τοῦ συνοδίτου του, ἐπλησίαζεν ἐκεῖνος βαθμηδὸν εἰς τοὺς ζοίχους τῶν ζρατιωτῶν, καὶ ἀπηύθυνεν αὐτοῖς ἀστειότητά τινα ἢ κωμικὴν παρατήρησιν περὶ τοῦ σοβαροῦ ἤθους τῶν αἰχμαλώτων, οἱονεὶ βρενθυομένων ἐπὶ τῇ ἐπισημότητί των. Οἱ σκιπηταρ̀αι ἐγέλων καὶ κατέσκωπτον βαναύσως τοὺς δυστυχεῖς ἕλληνας, ἵνα τιμήσωσι τὰς εὐφυίας τοῦ ταγματάρχου, ὅστις ἐφαίνετο κατευχαριστημένος ὅτι τοὺς ἔβλεπεν οὕτω τυραννοῦντας τὰ θύματά των, ἐνῷ ὁ Μουσταφὰ-Μπέης προέβαινε πάντοτε, μηδὲ βλέμματος τοὺς ἑπομένους ἀξιῶν.

Ἡ μικρὰ συνοδία ἔφθασε περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς ἓν χάνιον, ὅπου ἐστάθη ἵν' ἀναπαυθῇ καὶ γευματίσῃ· ὁ ταγματάρχης ἀφίπευσε κεκμηκὼς ἐκ τῆς δασώδους καὶ ἀνωμάλου ὁδοῦ, καὶ καταρώμενος τῶν ἑλλήνων, οἵτινες ἐπανιστάμενοι κατὰ τῆς νομίμου των κυβερνήσεως, κατεβασάνιζον οὕτω εἰς ἀσκόπους δρόμους ἐντιμον ἀξιωματικὸν μηδόλως συνειθισμένον νὰ τρέχῃ κατόπιν κλεπτῶν. Οἱ δεσμῶται ἐλύθησαν, κ' ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ ἐξαπλωθῶσιν ἐπὶ τῆς χλόης ἐν μέσῳ τῶν ἀλβανῶν, κατακλιθέντων καὶ αὐτῶν ὑπὸ τὰς ὑψικόμους δρῦς τῶν δωδωναίων δασῶν.

— Τί λαμπρὰ δένδρα! εἶπεν ὁ Δαργινκοῦρτ γαλλιστὶ εἰς τὸν ὑπασπιστήν του Νικόλαν· εἶνε αὐτὸ τὸ δάσος τῆς Δωδώνης! πατῶ αὐτὴν τὴν χλόην μὲ θρησκευτικόν τι σέβας! Μωρὲ, προσέθηκεν ἔπειτα, στρεφόμενος πρός τινα τῶν ἀλβανῶν ἀξιωματικῶν, ξεύρεις τί ἦσαν αὐτὰ τὰ δάση;

— Ὄχι, μὰ τὸν Χριστόν!

— Ὀρκίζεσαι μὰ τὸν Χριστόν;

— Εἶνε παλαιά μας συνήθεια.

— Μάθε λοιπὸν ὅτι εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Θεσσαλίαν ἦσαν μίαν φορὰν μεγάλαι πόλεις.

— Ἀπὸ Γιαπέτας ἢ Σκιαμίδες;

— Βρὲ, τί λέγεις αὐτοῦ; ἦσαν ἕλληνες, ὁ πρῶτος λαὸς τῆς γῆς.

— Ἦσαν ὑποκάτω εἰς τὸν Πατισάχ;

— Διόλου· εἶχον τὸν βασιλέα των. Ὤ! τί μεγαλοπρεπεῖς δρῦς! νομίζει κανεὶς ὅτι μόλις κατορθωνει ἡ αὖρα νὰ σείῃ τοὺς κλάδους των. Ἡ παλαιὰ Ἑλλὰς φαίνετ' ἐμπρός μου μ' ὅλην της τὴν μεγαλειότητα.

Μόλις εἶχε προφέρει ταῦτα γαλλιστὶ ὁ ταγματάρχης, καὶ ἤκουσε πάραυτα μετ' ἐκπλήξεως τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν:

— Ταγματάρχα, ἐπαινεῖτε τοὺς προπάτορας καὶ καταδιώκετε τοὺς ἀκολούθους.

Ὁ Δαργινκοῦρτ ἐστράφη πρὸς τὸν λαλοῦντα καὶ εἶδεν ἕνα τῶν ὀκτὼ αἰχμαλώτων τοῦ φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων. Ἐχαιρέτισεν αὐτὸν ψυχρῶς καὶ συνεσταλμένως, καὶ: Κύριε ἀξιωματικὲ, τῷ εἶπεν ἐξακολουθῶν νὰ λαλῇ γαλλιστὶ, δὲν ἠξεύρω διατὶ ὁ θαυμασμὸς πρὸς τοὺς προπάτορας ἔπρεπε νὰ μοῦ γεννήσῃ τὴν πρὸς τοὺς ἀπογόνους ὑπόληψιν.

— Καὶ διατὶ ὄχι;

— Διότι δὲν τὸ ἀξίζουν.

— Εὐχαριστῶ! ἀνέκραξεν ὁ Ἀναστάσιος! σᾶς εὐχαριστῶ, βλέπετε, μὲ λόγους μόνον· εἶμαι δεσμώτης καὶ δὲν δύναμαι ἀλλέως.

— Ἐ καλά! μὲ νομίζετε ἀνόητον; ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ ταγματάρχης· ἠξεύρω κάλλιστα ὅτι εἶσθε καὶ σεῖς ἕλλην ὅσον εἶμ' ἐγώ.

— Δηλαδή;

— Καὶ σᾶς συγχαίρομαι διὰ τὰς μάχας τοῦ Κουτζουλιοῦ καὶ τοῦ Πέτα· οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἔθνους σας μᾶς ἔφθασαν· μ' ἐπείσατε περὶ τούτου.

— Περὶ τίνος ἔθνους ὁμιλεῖτε;

— Αἴ! περὶ τοῦ μοσκοβιτικοῦ.

— Τί ἔχουν νὰ κάμουν ἐδῶ οἱ Μοσκοβῖται;

— Παράξενον· ἀλλὰ διατὶ θέλετε νὰ ὁμοιάσητε μὲ τὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα κλείουν τὰ 'μάτια των καὶ νομίζουν ὅτι κανεὶς δὲν τὰ βλέπει; Ὅλοι ἠξεύρουν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν ὅτι οἱ ἐπαναστάται διευθύνονται καὶ διοικοῦνται ἀπὸ ῥώσσους ἀξιωματικούς.

— Ἀλήθεια;

— Καὶ εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ χρυσὸς τῆς Ῥωσσίας διεγείρει καὶ τρέφει τὴν ἐπανάστασιν.

— Λαμπρότατα.

— Εἶνε καὶ ὁ σύντροφός σας ῥῶσσος; οἱ ἄλλοι ἐξ ποίας ἐθνικότητος εἶνε; ἐλάτε, λαλήσετε μὲ εἰλικρίνειαν. Λυποῦμαι ὅτι σᾶς βλέπω εἰς τόσον ἀθλίαν θέσιν, καὶ σᾶς ὑπόσχομαι νὰ πράξω ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπ' ἐμὲ διὰ νὰ σᾶς ἐλευθερώσω τὸ ταχύτερον.

— Ἀφοῦ ἔχετε τόσον καλὴν θέλησιν διὰ τοὺς ῥώσσους ἀξιωματικοὺς, ἀπήντησεν ὁ Ἀναστάσιος, ἐγὼ καὶ οἱ σύντροφοί μου εἴμεθα ἐλεύθεροι παντὸς καθήκοντος εὐγνωμοσύνης, διότι, ὅσοι εἴμεθα ἐδῶ αἰχμάλωτοι τῶν τούρκων, καυχώμεθα ὅτι εἴμεθα ἕλληνες καὶ ὄχι ὑπήκοοι τοῦ Τσάρου.

— Ἀληθινά;

— Ἐρωτήσατε τοὺς ἀλβανούς σας, οἵτινες μᾶς γνωρίζουν.

— Ὁμολογῶ ὅτι ποτέ μου δὲν ἐνόμιζον τόσον ἱκανοὺς τοὺς ὑπηκόους τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

— Δὲν εἴμεθα οὔτε ὑπήκοοί του.

— Τότε δὲν εἶσθε ἕλληνες.

— Ἀλλ' εἰπέτε μου λοιπὸν, τί εἶνε οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ Ἠπειρῶται;

— Ἐπαναστάται ὑπήκοοι τοῦ Μεγάλου Σουλτάνου, οἱ ὁποῖοι ἀπεφάσισαν καὶ καλὰ νὰ μᾶς βασανίσωσι μὲ δρόμους καὶ ἐκστρατείας, καὶ διατὶ, φίλτατε; διὰ νὰ ἀνησυχῶσι τοὺς λαμπρούς μας συμμάχους, οἱ ὁποῖοι σᾶς μεταχειρίζωνται ὡς παιδιά των· ἀλλὰ θὰ τὸ πληρώσετε, κ' ἔννοια σας! Θὰ τὸ πληρώσετε πολὺ ἀκριβὰ, καὶ θὰ σᾶς περάσῃ τέλος πάντων, ἅπαξ διὰ παντὸς ἡ μανία τῶν ἐπαναστάσεων.

Ὁ Ἀναστάσιος ἀφῆκε τὸν ταγματάρχην νὰ τελειώσῃ ἡσύχως τὴν φράσιν του, καὶ τὸν ἠρώτησεν ἔπειτα ἡσύχως:

— Ποῦ μᾶς ὁδηγεῖτε;

— Εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἠλία, ἀπήντησεν ὁ ταγματάρχης· ἂν οἱ τοῦρκοι ἦσαν πραγματικῶς ὁποῖοι λέγετε, δὲν θὰ ἐλαμβάνετε τὸν κόπον αὐτῆς τῆς ὁδοιπορίας· ἡ ἀνασκολόπισις θὰ τὴν καθίστα περιττήν.

— Ἡ τουρκικὴ φιλανθρωπία εἶνε κόρη τοῦ φόβου μὴ δυσαρεστηθῶσιν αἱ Κυβερνήσεις σας.

— Ἀ, λοιπὸν αἱ Κυβερνήσεις μας εἶνε γεναῖαι καὶ φιλάνθρωποι; ὁμολογήσατε λοιπὸν ὅτι ἔχετε ἄδικον νὰ τὰς προσβάλλετε.

— Ποία τύχη μᾶς περιμένει εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἠλία; ἐπανέλαβεν ἐρωτῶν ὁ Ἀναστάσιος.

— Νὰ κάμετε συντροφιὰν εἰς ἑκατὸν ἄλλους δεσμώτας, λῃστὰς συλληφθέντας εἰς τὸ χωρίον τοῦ Μετζόβου.

Ὁ νέος σουλιώτης ἠσθάνθη τὸ ἀνωφελὲς τῆς μετὰ τοῦ Δαργινκοῦρτ συζητήσεως, καὶ, μαθὼν ἤδη ὅ,τι ἐπεθύμει, ἀπεμακρύνετο, ὅτε ὁ ταγματάρχης ἀνακαλέσας αὐτὸν, τῷ εἶπε·

— Εἰπέτε με, σᾶς παρακαλῶ, ποῦ καὶ πῶς ἐμάθετε τὰ γαλλικὰ, τὰ ὁποῖα ὁποῖα ὁμιλεῖτε ἀρκετὰ καλά;

— Ποῦ; εἰς Παρισίους.

— Ὦ, ὦ! καὶ οἱ κλέφται βλέπω ἐπισκέπτονται τοὺς Παρισίους. Πότε εἶσθ' ἐκεῖ;

— Εἰς τὰ 48.

— Τρικυμιώδης ἐποχή.

— Ἀλήθεια! τὴν 15 Ἰουλίου φίλος μού τις μ' ἔσυρεν εἰς τὰ ὁδοφράγματα.

— Ἔκαμε λαμπρότατα.

— Ἔλαβον μίαν πληγήν.

— Διὰ τὴν ἐλευθερίαν! πρέπει νὰ ἦσθε ὑπερήφανος.

— Ἦτον ὅλως διόλου οἰκογενειακὴ ὑπόθεσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἔκαμα πολὺ κακὰ ν' ἀναμιχθῶ.

— Πῶς; μετανοεῖτε ὅτι μᾶς ἐβοηθήσατε νὰ διώξωμεν τὸν τύραννόν μας;

Ὁ Ἀναστάσιος δὲν ἀπήντησε, καὶ ὁ ταγματάρχης ἐπανέλαβε τὴν ὁμιλίαν μετ' αὐξοντος ἐνθουσιασμοῦ:

— Ὦ! ἡ ἀνάμνησις τῆς ἡμέρας ἐκείνης γεννᾷ σφοδροὺς παλμοὺς εἰς τὰ στήθη μου· κ' ἐγὼ ἤμην εἰς τὰ ὁδοφράγματα μὲ τὰ πολιτικά μου· ζήτω ἡ ἐλευθερία! ζήτω ἡ 15 Ἰουλίου!

— Μὲ συγχωρεῖτε, ἀλλὰ σεῖς μὲ φαίνεται δὲν δύνασθε νὰ ὀνομασθῆτε θιασώτης τῆς ἐλευθερίας.

— Κύριε, τί μὲ νομίζετε;

— Ἐνθυμηθῆτε μόνον ποῦ, ὑπὲρ τίνος καὶ κατὰ τίνος μάχεσθε;

— Εἶμαι εἰς γῆν ὑποτεταγμένην εἰς τοὺς γενναίους υἱοὺς τοῦ Ἰσλὰμ, καὶ τοὺς βοηθῶ νὰ ἐπαναφέρουν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἡπίας Κυβερνήσεώς των γένος κινηθὲν εἰς ἐπανάστασιν ἀπὸ τὰς ῥαδιουργίας καὶ τὰ χρήματα τῶν Μοσκοβιτῶν.

— Ἀλλ' ἡμεῖς λοιπὸν, ἡμεῖς ἀπόγονοι ἐκείνων, εἰς οὓς ὁ θεὸς ἔδωκεν αὐτὴν τὴν γῆν, ἡ ὁποῖα τὴν

ἐπανεκτήσαμεν μὲ τὸ αἷμά μας, εἴμεθα μηδενικὸν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν στάθμην;

— Ἔχετε ἀνεξάρτητον βασίλειον . . .

— Καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἓν ἑκατομμύριον ἑλλήνων εὑρίσκεται εἰς τὸν Παράδεισον, νομίζετε σεῖς, ὅτι ἡ εὐτυχία των ἀρκεῖ νὰ καταστήσῃ ἀνεκτὴν τὴν τυραννίαν 9 ἑκατομμυρίων εὑρισκομένων εἰς τὴν κόλασιν;

— Νομίζω . . . αἰ! μήπως ἠξεύρω κ' ἐγὼ τί πρέπει νὰ νομίσω;.. Ἀλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ὅλοι σεῖς, Θεσσαλοὶ, Ἠπειρῶται καὶ Μακεδόνες δὲν διάγετε θαυμάσια, σᾶς φαίνεται ὅτι εἶνε φρόνιμον νὰ ἐπαναστατῆτε ὅταν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία συμμαχῶσι μὲ τοὺς τούρκους;

— Ἡ στιγμὴ δὲν εἶνε κατάλληλος, τὸ ἠξεύρω, καὶ μαζὺ μοῦ τὸ ἠξεύρουσι τὰ δύο τρίτα τῶν συμπατριωτῶν μου· ἀλλὰ τί νὰ κάμωμεν; Ἂν ὁ πρῶτος σπινθὴρ τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα ῥωσσικῆς ἐνεργείας ἢ τῆς ἀπελπισίας τῶν συμπατριωτῶν μου καὶ τῆς ὠμότητος τῶν Μουσουλμάνων, μόνος ὁ Θεὸς τὸ ἠξεύρει· ἀλλὰ καὶ ἄν τις τὸ ἠξευρε, δὲν θὰ ἐδύνατο νὰ τὸν καταστείλῃ. Ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Ἀττικὴν οἱ ἀδελφοί μας τὸν εἶδον ἀνάπτοντα καὶ ἐκτεινόμενον, καὶ τρέχουσι νὰ συμμερισθῶσι τοὺς κινδύνους μας· εἰπέτε μου, σεῖς ταγματάρχα, ἠθέλατε τοὺς ἐπαινέσει ἂν ἔμενον ἀπαθεῖς θεαταὶ τοῦ ἀνανεωθέντος ἀγῶνος;

— Ἐγώ; ὄχι βέβαια.

— Ἐστὲ λοιπὸν συνεπής . . .

— Ταλαίπωροι! σᾶς λυποῦμαι.

Ὁ τοῦρκος διοικητὴς ἐξῆλθε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπὸ τὸ χάνι κ' ἔδωκε τὴν διαταγὴν τῆς ἀναχωρήσεως· τὸ τάγμα ἐτακτοποιήθη πάλιν, καὶ ὁ Δαργινκοὺρτ ἐπανίππευσε σκεπτικὸς καὶ ἀποβαλὼν τὴν ὑβριστικὴν ἐκείνην περιφρόνησιν ἣν ἐδείκνυε τέως πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους.

— Ταλαίπωροι, ἐξηκολούθει λέγων καθ' ἑαυτόν· πλήν! ἀλλέως δὲν γίνεται!

Περὶ τὴν ἑσπέραν ἔφθασεν ἡ συνοδία εἰς χωρίον τι παρὰ τὴν κορυφὴν ὄρους, κ' ἐσταθη ἐκεῖ ὅπως διανυκτερεύσῃ.

Εἷς τῶν ὀκτὼ αἰχμαλώτων, μόλις ἰδὼν μακρόθεν τὰς οἰκίας, ἢ μᾶλλον τὰς καλύβας τοῦ χωρίου, ἤρχισεν ὀλολύζων· φθὰς δὲ μετ' ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκκλησίας του, ἐγονυπέτησε, καὶ οὐδ' ἐφάνη κἂν ἀκούων τὰς ὕβρεις τῶν ἀλβανῶν, οἵτινες δὲν ἔβλεπον τὴν ὥραν νὰ σωρεύσωσι τοὺς δεσμώτας εἰς κανὲν ὑπόγειον, ἵνα δοθῶσιν ἀμέριμνοι εἰς τὸν πότον καὶ τὴν κραιπάλην.

(*Ἕπεται τὸ τέλος.*)

Α.

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ.

Ο ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΣ ΛΕΩΝ.

Ι.

Ἡ λέξις *λέων* (lion), δι' ἧς καλεῖται μέρος τῆς γαλλικῆς νεολαίας, κατέστη τοσοῦτον κοινὴ ὥστε νομίζω περιττὸν νὰ ἐξηγήσω διὰ μακρῶν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου ὅτι σημαίνει ἄλλο τι ἢ τὸν φοβερὸν κάτοικον τῶν δασῶν.

Ἀλλὰ τί εἶνε αὐτὸ τὸ ἄλλο τί; — ἐπικρατεῖ περὶ τούτου γενική τις καὶ ἀρκοῦσα εἰς τὰς συνδιαλέξεις ἰδέα· γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ φυλὴ εἰς ἣν ὁ λέων οὗτος ἀνήκει ἔζησε πάντοτε ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα· ἄλλοτε ὁ λέων ἐκαλεῖτο *τετραπέρατος*, *καλότυχος*, *διαβολεμένος*· κατόπιν *μυρωδάτος*, *θαυμάσιος* καὶ τέλος πάντων ἐσχάτως *ἐργολάβος*· σήμερον ὀνομάζεται *λέων*.

Διατί;

Μήπως διότι εἶναι ὁ βασιλεὺς τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς κοινωνίας ὅπερ ὀνομάζομεν κόσμον; μήπως διότι λαμβάνει δι' ἑαυτὸν τὰ τέσσαρα τέταρτα τῆς λείας τὴν ὁποίαν ἄλλοι τὸν ἐβοήθησαν νὰ ἁρπάσῃ; Δὲν ἠξεύρω, θὰ προσπαθήσω ὅμως νὰ σᾶς διαγράψω τὴν φυσιογνωμίαν του καὶ, ἂν δυνηθῆτε, μαντεύσατε.

Ὁ *λέων* ἐν γένει εἶναι εὔμορφον μειράκιον μεταβὰν ἀπὸ τῆς παιδικῆς εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, ἀφοῦ ἡ ἀξίωσις τοῦ νὰ καλῆται τις νέος κατελείφθη πρὸ καιροῦ εἰς τοὺς μεταξὺ τεσσαράκοντα καὶ πεντήκοντα ἐτῶν εὑρισκομένους, καὶ κατήντησεν οὕτω σήμερον νὰ καταφρονῆται ὁ νέος ὅσον καὶ ὁ γέρων.

Μὴ ὑπάρξας λοιπὸν ποτὲ ὁ *λέων* νέος, οὐδέποτε ἔκαμέ τινα τῶν νεανικῶν ἐκείνων ἀνοησιῶν τὰς ὁποίας ἡ καρδία ὑπαγορεύει, μολονότι ἀγαπᾷ τὸ παίγνιον, τὰς γυναῖκας καὶ τὸν οἶνον, ὡς λέγουσι τὰ ἀσμάτια τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐποχῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων καταφρονεῖ ὁ *λέων*. Ἡ ἀγάπη ὅμως αὐτὴ δὲν εἶναι κυρίως ἔρως, διότι τὰ πάθη αὐτὰ, εἰς ἃ προσθετέον καὶ τὴν ἱπποκρατίαν, δὲν τὰ αἰσθάνονται οἱ κύριοι οὗτοι χάριν ἑαυτῶν. Τὸ ἀληθὲς πάθος ἀγαπᾷ νὰ κρύπτεται, νὰ ἀγνοῆ-

ται, ἐνῷ τὸ ἰδικόν των εἶναι πάθος πολυτελῶς ἐπιδεικνύμενον. Ἡ ἐρωμένη των τοῖς χρησιμεύει, ὡς καὶ ἡ ἅμαξά των, διὰ νὰ ῥυπαίνωσι τοὺς διαβάτας, καὶ γευματίζουσιν εἰς τὰ παράθυρα τοῦ καφφενείου τῶν Παρισίων, διότι εἶναι τὸ καταφανέστερον μέρος τῆς πρωτευούσης· δὲν πίνουσι κυρίως, ἀλλὰ κενοῦσι μόνον φιάλας, τὸ ὁποῖον διαφέρει πολύ.

Οἱ *λέοντες* λοιπὸν ἀγνοοῦσιν ἐν γένει τὸν ἔρωτα, τὰς παθητικωτέρας του ὁρμὰς, τὰ τρεπνότερά του εὐτυχήματα, τὰς ἀνοητοτέρας του ἐλπίδας, τοὺς κουφοτέρους του φόβους καὶ τελοσπάντων ὅλας τὰς θελκτικάς του μηδαμινότητας· ἀντὶ τούτου ἔχουσι κεκτημένον δικαίωμα (κεκτημένον εἶναι ἡ καταλληλος λέξις) νὰ προσαγορεύωσιν εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν τὸ προσωπικὸν τῶν χορῶν τῆς Ὄπερας.

Ἄλλως τε, ἔχουσι τοῦτο κοινὸν μετὰ τῆς πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν ἀριστοκρατικῆς νεολαίας, ὅτι κατὰ τὸ ἥμισυ μὲν εὑρίσκονται μεταξὺ τῆς πλέον διακεκριμένης Παρισινῆς κοινωνίας, κατὰ τὸ ἥμισυ δὲ μεταξὺ τῆς πλέον διεφθαρμένης· διαφέρουσι δ' ἐκείνης καθόσον αἱ μεγάλαι κυρίαι τῆς ἐποχῆς μας δὲν τοὺς ἀμφισβητοῦσι πλέον ὡς ἄλλοτε παρὰ τῶν διατρεφομένων νεανίδων, καὶ τοὺς ἐγκαταλείπουσιν ἐντελῶς εἰς τὰς ῥαδιουργίας τῶν παρασκηνίων. Οὕτως, ἂν εὑρέθη ποτὲ ἐντὸς τοῦ θεάτρου αὐτοῦ γυνή τις θέλουσα νὰ πωλήσῃ δι' ἔρωτα τὴν τιμήν της, παρεδόθη πάντοτε εἰς ἐρωτόληπτόν τινα νεανίαν, ὃν οἱ *λέοντες* ὑβριστικῶς ἀπεκάλουν νέον τῆς μέσης τάξεως.

Τώρα δυνάμεθα νὰ ἀρχίσωμεν τὴν ἱστορίαν μας.

Πρό τινων ἡμερῶν, ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας, *λέων* τις τοῦ καλλιτέρου εἴδους κατέβη τῆς ἁμάξης του καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ «Καφενεῖον τῶν Παρισίων.» Ἡ εἴσοδός του προὐξένησε ζωηρὰν ἔκπληξιν, διὰ δύο σπουδαίους λόγους· πρῶτον διότι ἐφόρει ἐνδυμασίαν χοροῦ καὶ δεύτερον διότι ἐζήτησε κατεσπευσμένως τὸ πρόγευμά του, ὡς ἄνθρωπος ἔχων σπουδαίαν τινὰ ὑπόθεσιν.

Εἷς τῶν φίλων του τὸν παρετήρησε προσεκτικῶς διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ του, ὅστις δὲν ἐφόρει διόπτρον, καὶ τῷ εἶπε: Ποῦ διάβολον θὰ ὑπάγῃς εἰς τοιαύτην κατάστασιν Στερνού;

— Εἰς γάμον.

— Ποῖος νυμφεύεται; εἶπεν ὁ ἐρωτήσας.

Καὶ πάραυτα ἡμιδωδεκὰς κεφαλῶν ἠγέρθησαν· βλέμματα ἀντηλλάγησαν, ἡ ὀροφὴ ἐκυτάχθη περιέργως, καὶ ἕκαστος ἐπανέλαβε πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἐρώτησιν: «Ποῖος νυμφεύεται;»

Ὁ Στερνὺ εἶδε τὴν σιωπηλὴν αὐτὴν κωμῳδίαν, καὶ ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ ἀδιαφόρως:

— Κανεὶς, κύριοι, κανεὶς· εἶναι ἰδιαιτέρα ὑπόθεσις.

— Καὶ ποίαν ὥραν θὰ τελειώσῃς;

— Δὲν ἠξεύρω, ἀλλὰ θὰ τὸ *στρέψω* εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν πλέον δὲν θὰ ἦμαι ἀναγκαῖος.

— Εἶσαι λοιπὸν ἀναγκαῖος;

— Εἶμαι μάρτυς τοῦ γαμβροῦ.

— Μάρτυς τοῦ γαμβροῦ; ἐπανέλαβον ὅλοι.

— Ναί, ἐπανέλαβεν ὁ Στερνὺ, βλέπων τὴν ἔκπληξιν ἐφ' ὅλων τῶν προσώπων· ναί· μάρτυς τοῦ βαπτιστικοῦ τοῦ πατρός μου. Μὲ ἔγραψεν ἐπὶ τούτῳ ἐπιστολὴν, ἥτις δὲν μὲ ἐπέτρεπε ν' ἀρνηθῶ εἰς τὸν ἀξιόλογον αὐτὸν νέον μίαν χάριν τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ὡς μεγίστην του τιμήν. Αὐτὴ εἶναι ὅλη ἡ ὑπόθεσις· γευματίσατε λοιπὸν ἡσύχως, προσέθηκεν ὁ Στερνὺ ἐγειρόμενος, καὶ ἀναβλεπόμεθα τὸ ἑσπέρας.

Ἐνῷ ἐξήρχετο, εἷς τῶν φίλων του τῷ εἶπε μεγαλοφώνως: Καὶ ποῦ γίνεται ὁ γάμος;

— Δὲν ἠξεύρω, μὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἡ συνάθροισις εἶναι εἰς τῆς νύμφης, ὁδὸς Ἁγίου Μαρτίνου, τὴν μεσημβρίαν καὶ τέταρτον· χαῖρε·

Ἀνεχώρησε δὲ, καὶ μολονότι τὸ συμβὰν αὐτὸ ἦτο ἥκιστα σπουδαῖον, ἐγένετο οὐχ ἧττον ἀντικείμενον μακρᾶς συνομιλίας.

— Ὁ γέρων μαρκήσιος Στερνὺ, εἶπεν υἱός τις κεραμέως, ὀψίπλουτος τρέφων βαθύτατον σέβας πρὸς τὰς κληρονομικὰς παραδόσεις, ὁ γέρων μαρκήσιος Στερνὺ διετήρησε κἄπως τὰ πατριωτικὰ ἔθιμα τῆς ἀρχαίας εὐγενείας· ὅτι κάμνει λοιπὸν ὁ Στερνὺ εἶναι πολὺ ὡραῖα πρᾶξις, ἀλλὰ μ' ὅλον τὸ μεγάλον του ὄνομα δὲν τὸ ἐννοεῖ καὶ, ἀντὶ νὰ φανῇ καλὸς καὶ προσηνὴς πρὸς τοὺς ταλαιπώρους αὐτοὺς, θὰ τοῖς δείξῃ ἴσως εἴρωνά τινα ἢ πληκτικὴν φυσιογνωμίαν, καὶ ὅμως . . .

— Καὶ ὅμως, εἶπεν εἷς τεσσαρακοντούτης πρώην Νάρκισσος, οὗτινος διεφιλονεικεῖτο ὁ λεόντειος τίτλος, χονδροειδέστατος καὶ ἀσχημότατος κομψευόμενος, εἴδος τι πλουσίου ποδοϊατροῦ καλοῦντος ὅλας τὰς γυναῖκας ἡ *μικρὰ* . . ., καὶ ὅμως θὰ ἦτο διασκεδαστικὸν αὐτό· εὑρίσκει τις πολλάκις ὡραίας γυναῖκας ἐκεῖ μέσα.

— Ὡραίας ναί, ἀνέκραξεν εἷς ἀληθὴς λέων, ἄγνωστος ὕπαρξις, τῆς ὁποίας ἡ εἰδικότης εἶχε καλλιτεχνικήν τινα ἔποψιν συνισταμένην, εἰς τὸ προστατεύειν τὰς τέχνας καὶ τὰ προϊόντα τῆς φαντασίας· ὡραίας ναί, ἀλλὰ τῆς μέσης τάξεως.

— Ἀ! Κύριοι, ἐπανέλαβεν ὁ υἱὸς τοῦ κεραμέως, ἡ ἀρχαία εὐγένεια ἐξετίμα τὴν μέσην τάξιν.

— Διάβολε, ἐπανέλαβεν ὁ καλλιτέχνης λέων, τὴν μέσην τάξιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐννοεῖται· νεάνιδας αἵτινες οὐδὲν περὶ οὐδενὸς ἐγνώριζον· γυναῖκας αἵτινες καὶ αὐταὶ δὲν ἤξευρον τίποτε περισσότερον, περιοριζόμεναι εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν εὐσεβῶν οἰκογενειακῶν καθηκόντων των, διὰ τὰς ὁποίας αἱ ἡδοναὶ τοῦ κόσμου, αἱ τέχναι, ἡ φιλολογία ἦσαν πράγματα ἅτινα δὲν ἐτόλμων κἂν νὰ ἐπιθυμήσωσι, καὶ αἵτινες ἐθεώρουν ἕνα κομψὸν ἄνθρωπον ὡς τὸν διάβολον ὄφιν τῆς γενέσεως. Τὸ νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν φέρων μαζύ του τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ταραχήν, νὰ παίξῃ μὲ τὴν ἐντελῆ ἐκείνην ἄγνοιαν, νὰ τὴν ἐκπλήξῃ ὡς παιδίον μὲ μαγικὰ διηγήματα, θὰ ἦτο βέβαια διασκεδαστικόν, καὶ ἐννοῶ κάλλιστα τὸν ἔρωτα τοῦ στρατάρχου Ρισελιὲ διὰ τὴν Κυρίαν Μισελέν. Ἀλλ' αἱ γυναῖκες τῆς σημερινῆς μέσης τάξεως, τυχοῦσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀτελοῦς καὶ διεστραμμένης ἀγωγῆς τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῦσι πολλάκις μετ' ἀπεριγράπτου θρασύτητος· μουσουργοὶ παίζουσαι τὰ μελουργήματα τοῦ Στάϊβελτ, φειλονεικοῦσαι περὶ Ῥοσσίνη καὶ Μάγερμπερ καὶ κηρυττόμεναι ὑπὲρ τοῦ *Ταχυδρόμου τοῦ Λογκζυμώ*· θηλυκοὶ συγγραφεῖς ἀναγινώσκοντες τὴν Κυρίαν Σὰνδ ὡς σπουδὴν καὶ καταβιβρώσκοντες εὐδαιμόνως τὸν Πωλδεκὸκ, καλλιτέχναι παραγγέλουσαι τὰς εἰκόνας των εἰς τὸν Κύριον Δυδὺφ καὶ χρωματίζουσαι λιθογραφίας, γυναῖκες τελοςπάντων γνωμοδοτοῦσαι περὶ φορολογίας καὶ ἀθανασίας ψυχῆς!... εἶναι ἀποτρόπαιοι καὶ ἐννοῶ κάλλιστα τὴν πλῆξιν τοῦ Στερνύ. Θὰ τὸν θεωρήσουν ὡς περίεργον τι ζῶον, καὶ κύριος οἶδεν ἂν δὲν τὸν μετρήσουν μὲ τὸν πῆχυν ὡραίου τινὸς ἐμπορίσκου ὅστις συνέθεσεν ἴσως δωδεκάστροφον ὑμέναιον, ὅςις θὰ κόψῃ τὰ φαγητὰ ἐπὶ τραπέζης, θὰ ψάλῃ κατὰ τὰ ἐπιδόρπια, θὰ χορεύσῃ ὅλην τὴν νύκτα καὶ θὰ κηρυχθῇ ὁμοψήφως ὁ χαριέστατος τῆς συναναστροφῆς!

Ταῦτα εἰπὼν ὁ λέων, ἀνῆψε τὸ σιγάρον του, ἐκάθησεν ἐπὶ μιᾶς ἕδρας, ἐστήριξεν ἐπὶ δύο ἄλλων τὰς κνήμας του καὶ ἀφῆκε τὰ βλέμματά του ἐπὶ τοῦ παρερχομένου εἰς τὸ βουλεβάρτον πλήθους. Πάντες οἱ λοιποὶ λέοντες ἔσπευσαν ἐπίσης εἰς ὁμοίας σπουδαίας ἀσχολίας, καὶ οὐδεὶς πλέον ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ Λεὸν Στερνύ.

Οὗτος ἐντούτοις εἶχε φθάσει εἰς τὴν ὁδὸν Ἁγίου Μαρτίνου. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ λέων μας οὐδεμίαν εἶχεν ἐντευξιν· οὔτε ἱπποδρόμιον ἦτον οὔτε περίπατος εἰς τὸ δάσος, καὶ δὲν ἔκλεπτεν ἑπομένως ἀρ' οὐδεμιᾶς διασκεδάσεώς του τὰς δύο ὥρας τὰς ὁποίας ἐθυσίαζεν εἰς τὸν Πρόσπερον Γοβιλιοὺ, τὸν βαπτιστικὸν τοῦ πατρός του. Ἀφοῦ θὰ ἔπληττεν ἄλλοῦ, ἂς ἔπληττε καὶ ἐκεῖ· μὴ ἀναλογιζόμενος κἂν τί ἔπραττεν, εἰσῆλθεν εἰς τοῦ Κυρίου Λαλουὰν πτεροπώλου, μὴ ἀποφασίσας ἐκ προοιμίου νὰ φανῇ οὕτως ἢ ἄλλως· ἐξετέλει ἁπλῶς παραγγελίαν. Ἔφθασε δὲ ἐγκαίρως καθότι αὐτὸς μόνος ἔτι ἀνεμένετο· τὸ ἐννόησε χωρὶς νὰ τοῦ τὸ δείξωσι παντάπασι, καὶ ἐνόμισε περιττὸν διὰ τοῦτο νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν. Τῷ παρουσίασαν τὴν μελλόνυμφον ἥτις δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν ἴδῃ κατὰ πρόσωπον, ἔπειτα τοὺς γονεῖς, καὶ εἶδεν ὅτι οἱ νέοι τῆς συναναστροφῆς συνωθοῦντο ἐπιδεικνύμενοι αὐτὸν ὁσάκις προσηγόρευεν ἢ ὡμίλει. Ἐζήτησε διὰ τῶν βλεμμάτων τινὰ, πρὸς ὃν νὰ πλησιάσῃ, ἀλλ' οὐδένα ἄνδρα ἀνεκάλυψεν οὗ τινος ἡ συνωμιλία ἠδύνατο νὰ τὸν προσπίσῃ κατὰ τῆς γενικῆς ἐκείνης περιεργείας. Ὁ Στερνὺ λοιπὸν ἀπεσύρθη εἴς τινα γωνίαν ἐνῷ ἡ οἰκογένεια ἐθορύβει πανταχόθεν, ὀργανίζουσα τὴν ἀνεχώρησιν, ὅτε αἴφνης εἰσῆλθεν ὑψηλή τις νεᾶνις ἀνακράξασα·

— Ὅταν ἐγὼ σᾶς ἔλεγα, ὅτι ἐπρόφθανον ν' ἀλλάξω φόρεμα πρὶν ἔλθῃ κἂν ὁ μαρκήσιός σας!

— Ἐλίζα! εἶπεν αὐστηρῶς ὁ Κύριος Λαλουὰν, ἐνῷ πάντες οἱ παρεστῶτες ἔμενον κατάπληκτοι ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου τούτου. Τὸ βλέμμα δὲ τοῦ Κυρίου Λαλουὰν στραφὲν πρὸς τὸν Λεὸν ἔδειξεν εἰς τὴν κόρην του ὁποῖον ἀπρεπὲς εἶχε πράξει καὶ αὕτη ἐρυθρίασεν, ὡς ὁ ὡραῖος λέων οὐδέποτε εἶχε ἰδεῖ νὰ ἐρυθριῶσι.

— Μὲ συγχωρεῖτε, παπᾶ, δὲν ἤξευρα..., εἶπε κλίνουσα τὴν κεφαλὴν, ἐνῷ ὁ Κύριος Λαλουὰν πλησιάσας εἰς τὸν Στερνὺ, τῷ εἶπε μὲ πατρικὸν ἦθος·

— Εἶναι δεκαέξ ἐτῶν παιδὶ, καὶ δὲν ἠξεύρει ἀκόμη τοὺς τρόπους.

Ὁ Στερνὺ παρετήρησεν αὐτὸ τὸ παιδὶ, τὸ ὁποῖον ἦτον ὡραῖον ὡς ἄγγελος.

— Εἶναι κόρη σας ἐπίσης, ἠρώτησεν ὁ Λεόνς;

— Ναὶ, Κύριε μαρκήσιε, χαϊδευμένη ὀλίγον, ἀφοῦ φοβερὰ ἀσθένεια τῆς καρδίας ὀλίγον ἔλειψε νὰ μᾶς τὴν ἁρπάσῃ, καὶ τὴν προσέχομεν ἀκόμη. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν τὴν ἐπέπληξα.

— Λοιπὸν λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ παρησιάσετε εἰς αὐτὴν καὶ νὰ μὲ συγχωρήσετε διὰ τὴν μὴ ἀκρίβειάν μου.

— Δὲν ἀξίζει τὸν κόπον, ἀπήντησεν ὁ Κύριος Λαλουάν. μὴ δίδετε σημασίαν εἰς τοὺς λόγους αὐτῆς τῆς ἀνοήτου.

Ἀλλ' ὁ Στερνὺ δὲν ἦτον αὐτῆς τῆς ἰδέας· οὐδέποτε εἶχεν ἰδεῖ χαριέστερόν τι τῆς ὡραίας ἐκείνης κόρης. Ἐνῷ ἡ μήτηρ της τὴν ἐπέπληττεν ἠπίως καὶ ἐφαίνετο παραγγέλουσα αὐτῇ νὰ ἦναι φρόνιμος, εἶχε ῥίψει ἐκείνη κρύφιον βλέμμα ἐπὶ τοῦ λέοντος, βλέμμα ἐταστικὸν καὶ ἥκιστα εὐνοϊκὸν, καὶ περάνει τὸν πανηγυρικὸν τῆς μητρός της δι' ἀνυπομόνου χειρονομίας ἥτις ἔλεγε σαφῶς: «Ἤμην βεβαία ὅτι αὐτὸς θὰ μᾶς χαλάσῃ τὴν ἑορτήν.»

Ἐν τούτοις ἐκίνησαν διὰ τὸ Δημαρχεῖον καὶ ὁ Λεὸνς ἐτοποθετήθη εἰς τὴν ἅμαξαν τῆς μελλονύμφου μετὰ τῆς Κυρίας Λαλουὰν καὶ ἑνὸς τῶν μαρτύρων τῆς οἰκογενείας. Εὐτυχῶς ὁ δρόμος δὲν ἦτο μακρὸς, διότι καὶ τὰ τέσσαρα ἐντὸς τῆς ἁμάξης πρόσωπα ἐφαίνοντο λίαν στενοχωρημένα, καὶ ὁ συνοδοιπόρος τοῦ Λεόνς οὐδὲν εὗρε κάλλιον νὰ τῷ εἴπῃ, ἢ:

— Τί φρονεῖτε, Κύριε, περὶ τοῦ ζητήματος τῶν ζακχάρεων;

Ὁ Στερνὺ δὲν ἐφρόνει τίποτε, ἀλλ' ἀπήντησε ψυχρῶς:

— Εἶμαι, κύριε, ὑπὲρ τῶν ἀποικιῶν.

— Ἐννοῶ, εἶπε ψυχρῶς ὁ μάρτυς, ἡ πρόοδος τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας σᾶς φοβίζει· ἀλλ' ἠξεύρετε ὅτι ἡ κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ καταστρέψῃ τὰ πάντα ἐν Γαλλίᾳ;

Καὶ ὁ κύριος ἐξηκολούθησε λαλῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος μέχρι τοῦ Δημαρχείου, χωρὶς νὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ λαλήσῃ καί τις ἄλλος.

Ὁ Λεὸνς δὲν ἐσυλλογίζετο ἤδη πλέον τὴν ὡραίαν Ἐλίζαν καὶ ἤρχισε μάλιστα νὰ πλήττῃ· ὅτε δὲ ἔφθασαν, καταβαίνων τῆς ἁμάξης διέκρινε τὴν Ἐλίζαν ἥτις εἶχε πηδήσει καὶ αὐτὴ πρὸ μικροῦ ἀκτινοβόλος ἀπὸ τῆς ἰδικῆς της. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην συνέβη εἶδός τι μικρᾶς περιπλοκῆς ἥτις ὑπῆρξεν ἴσως ἡ κυρία ἀφορμὴ τῆς προκειμένης ἱςορίας. Ἡ Ἐλίζα ἐστήριζε τὴν χεῖρά της ἐπὶ τοῦ βραχίονος ὑψηλοῦ τινος νέου φέροντος τὸν τίτλον τοῦ παρανύμφου καὶ ἐγγίζοντος τὸν Στερνύ· κληθεῖσα ὅμως αἴφνης παρ' ἄλλης νεάνιδος, ἐρχομένης κατόπιν της, ἐστράφη ἵνα διευθετήσῃ ἄνθος τι ταραχθὲν εἰς τὴν κόμην της, ἐνῷ ὁ παράνυμφος νεανίας ἵστατο ἀκίνητος, περικάμπτων τὸν βραχίονά του καὶ ἀναμένων τὸν ὡραῖον τῆς Ἐλίζης βραχίονα. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη διευθετεῖ τὴν κόμην της, φωνή τις ἐκάλεσε τὸν νέον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συνοδίας. Οὗτος ἀπεμακρύνθη, καὶ ἡ Ἐλίζα ἐπέρασε τὸν βραχίονά της εἰς ὅν τινα πρῶτον ἀπήντησε, καὶ ὅστις κατὰ τύχην ἦτον ὁ τοῦ ὡραίου λέοντος· στραφεῖσα δὲ ζωηρῶς, εἶπε:

— Ἐμπρὸς τελειώνωμεν!

Ἰδοῦσα ὅμως τὸ πρόσωπον τοῦ Στερνὺ ἀφῆκε κραυγὴν καὶ ἠθέλησε ν' ἀποσυρθῇ· ἀλλ' ὁ Λεὸνς ἔσφιγξε τὸν βραχίονά του, ἐκράτησε τὴν χεῖρα, καὶ εἶπε μειδιῶν:

— Ἀφοῦ ἡ τύχη μοὶ τὸν δίδει, θὰ ὠφεληθῶ.

— Μὲ συγχωρεῖτε, Κύριε, ἀπήντησεν ἡ Ἐλίζα· εἶμαι παράνυμφος· δὲν θέλω· ὁ Κύριος Τιρλὼ θὰ θυμώσῃ.

— Ποῖος Κύριος Τιρλώ;

— Ὁ παράνυμφος· εἶναι δικαίωμά του.

— Εἶναι δικαίωμα τὸ ὁποῖον θὰ τὸ διαφειλονικήσω ὅλαις δυνάμεσιν, εἶπεν ὁ νέος λέων, νομίζων ὅτι ἔλεγε τὸ ἀσημαντότερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἐλίζα τὸν παρετήρησεν ἀσκαρδαμυκτὶ καὶ ἀπεκρίθη μετὰ συγκινήσεως:

— Ἂν ἔχῃ οὕτω, Κύριε, τὸ πρᾶγμα, ἐλᾶτε καὶ τὸν λέγω ὅτι ἐγὼ τὸ ἐζήτησα.

Ἡ φρᾶσις αὐτὴ καὶ ἡ συγκίνησις μεθ' ἧς ἐλέχθη ἔδειξαν εἰς τὸν Λεόνς ὅτι ἡ Ἐλίζα εἶχεν ἐκλάβει λίαν σπουδαίως τὸ *ὅλαις δυνάμεσι*, πιστεύσασα ὅτι ὁ μαρκήσιος ἤθελε φονεύσει τὸν παράνυμφον, ἂν ἐτόλμα νὰ φέρῃ οἱανδήποτε παρατήρησιν. Ἐν τούτοις ὅλοι εἶχον εἰσέλθει εἰς τὴν δημαρχικὴν αἴθουσαν. ὁ Λεὸνς καὶ ἡ Ἐλίζα εἰσῆλθον τελευταῖοι καὶ ἡ νεᾶνις ἔσπευσε νὰ εἴπῃ:

—Ὁ Κύριος Τιρλὼ ἐντοσούτῳ μ' ἀφῆκεν εἰς τὴν μέσην τοῦ δρόμου καὶ χωρὶς τὸν Κύριον μαρκήσιον τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθην νὰ ζητήσω τὸν βραχίονα, θὰ ἔμενα χωρὶς Κύριον.

Ἡ λέξις *Κύριον* ἐφάνη λίαν πεζὴ εἰς τὸν Λεόνς, ἀλλ' ὁ δήμαρχος δὲν εἶχεν ἔλθει ἔτι καὶ μὴ ἔχων τί καλήτερον νὰ κάμῃ ἐκάθησε πλησίον της δεσποινίδος Ἐλίζης. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἤξευρε τί νὰ τῇ εἴπῃ, καὶ προφανῶς ἡ παρουσία του τὴν ἐστενοχώρει.

Ὁ Λεὸνς ἠθέλησε νὰ προσποιηθῇ τὸν ἁπλοῦν καὶ εἶπεν ἠπίως μειδιῶν:

— Τί παλμοὺς αἰσθάνονται αἱ νεάνιδες αὐτὴν τὴν ἡμέραν...

Ἡ Ἐλίζα δὲν ἀπήντησε.

— Τὴν μεγάλην ἡμέραν...

Καὶ πάλιν σιγή.

— Ἡ ὁποία θὰ ἔλθῃ ἐντὸς ὀλίγου καὶ διὰ σᾶς βέβαια;

— Ἄχ! αὐτὸς ὁ δήμαρχος τί πληκτικὸς ποῦ εἶναι! εἶπεν ἡ Ἐλίζα. Αἰωνίως ἀργεῖ.

Ὁ Λεὸνς ἐννόησεν ὅτι ἀπετύγχανε· καθήμενος ἐντούτοις πλησίον τῆς ὡραίας ἐκείνης κόρης ἐθαύ-

μαζε μετ' εὐχαριστήσεως τὴν θαυμαστὴν αὐτῆς καταγραφὴν, τὸ χάριεν τοῦ εὐκάμπτου τραχήλου της, καὶ ἠσθάνετο πρῶτον ἐπὶ ζωῆς του τὴν δροσερὰν ἐκείνην αὖραν τῆς ζωῆς, ἥτις εἶναι πολὺ γλυκυτέρα τῆς εὐώδους ἀτμοσφαίρας ἥτις περικυκλοῖ ὡραίαν κυρίαν. Δὲν ἀπηλπίσθη ἐν τούτοις, καὶ ἐπιλαμβανόμενος τῶν λέξεων τῆς Ἐλίζης προσέθηκεν ὅσον θωπευτικώτερον ἠδύνατο.

— Πολὺ ἐλαφρῶς ὁμιλεῖτε περὶ τοσοῦτον σοβαροῦ ἄρχοντος.

— Ποίου; εἶπεν ἡ Ἐλίζα· ὁ Κύριος δήμαρχος εἶναι ἄρχων;

Μάτην δημιουργοῦνται θαυμάσιοι θεσμοί· τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ δὲν τοὺς ἀνέχονται, ὅταν ἡ ἐποχὴ δὲν τοὺς καθιέρωσε. Ἂς ἦναι ὁ δήμαρχος ὁ νόμιμος καὶ μόνος τοῦ γάμου ἱεροφάντης ἀφοῦ ὁ νόμος τὸ θέλει· ἀλλ'ἡ πρᾶξις ἧς προεδρεύει, ὅσον σοβαρὰ καὶ ἀδιάλυτος καὶ ἂν ἦναι, μένει πάντοτε εἰς τὰ ὄμματα τοῦ λαοῦ συμβόλαιον γραμμένον ἐπὶ χαρτοσήμου, ἡ ἀληθὴς δὲ τελετὴ τοῦ γάμου, ἡ ἀπαιτοῦσα σέβας, ἡ συνεπαγομένη δέησιν πρὸς τὸν θεὸν, μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τελεῖται. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Στερνὺ τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἐφρόνει, ἐννόησεν ἐντελῶς τὴν ἐκφώνησιν τῆς Ἐλίζης καὶ τῇ ἀπήντησεν, ἵνα τὴν κάμῃ νὰ ὁμιλήσῃ: Ἐννοεῖται ὅτι εἶναι: ἄρχων, ἀφοῦ αὐτὸς πραγματικῶς θὰ νυμφεύσῃ τὴν ἀδελφήν σας· ὁ γάμος εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἶναι ἁπλοῦς τύπος.

Αὐτὰ ἀκούσασα ἡ Ἐλίζα ἤγειρε περίτρομον βλέμμα ἐπὶ τοῦ Λεόνς καὶ ἀπεσύρθη ὀλίγον ἀπ'αὐτοῦ, εἶτα δὲ ταπεινώσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπεκρίθη·

— Ἠξεύρω, Κύριε, ὅτι πολλοὶ σκέπτονται τοιουτοτρόπως, ἀλλ' ἐγὼ δὲν θὰ γίνω πώποτε σύζυγος ἀνθρώπου ὅστις νὰ μὴ συνδεθῇ μαζύ μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

— Ἆ! διεννοήθη ὁ Λεόνς, ἡ μικρὰ εἶναι εὐλαβὴς, ἀλλ' εἶναι τόσον ὡραία· μίαν ἀκόμη δοκιμήν.

— Καὶ αὐτὸς ὁ ὅρκος εἶπε, δὲν ὑποχρεοῖ εἰς μεγάλα πράγματα, καθότι ἄλλως τε ὅστις σᾶς ἀποκτήσῃ ποτὲ θὰ κάμνῃ ὅ,τι θέλετε.

— Ἐννοεῖται, ἀπήντησεν ἐπιχαρίτως ἡ Ἐλίζα.

— Ἆ! ἐπανέλαβεν ὁ Λεόνς εἶσθε δεσπότης βλέπω.

— Βέβαια, ἀπήντησεν ἐκείνη μεθ' ὅλης τῆς νεανικῆς της ἀδιαφορίας.

— Ἀλλ' ἠξεύρετε ὅτι αὐτὸ εἶναι κακόν; τῇ εἶπεν ὁ Λεόνς.

— Τί σᾶς μέλει, ἀπήντησεν ἐκείνη γελῶσα, σεῖς δὲν θὰ ὑποφέρετε.

— Δὲν ἐμποδίζει ὅμως τοῦτο νὰ λυπηθῶ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον θὰ τυραννήσητε ποτὲ, ὑπέλαβεν ὁ Λεόνς γελῶν ἐπίσης.

— Ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν θὰ παραπονεθῇ, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ.

— Σᾶς τὸ εἶπε λοιπόν;

— Ὄχι, ἀλλ' εἶμαι βεβαία.

— Σᾶς ἀγαπᾷ λοιπὸν πολύ;

— Ποῖος; εἶπε μετ' ἐκπλήξεως ἡ Ἐλίζα.

— Ἀλλ' αὐτὸς ὁ μέλλων σύζυγος, ὁ μέλλων δοῦλος, τὸν ὁποῖον θὰ καταστήσῃ ὁ ζυγός του τόσον εὐτυχῆ.

— Μήπως τὸν γνωρίζω;

— Ἀλλ' ἐλέγετε ὅτι εἶσθε βεβαία...

— Ἆ! εἶπεν ἡ Ἐλίζα εἶμαι βεβαία, ὅτι θὰ τὸν ἀγαπήσω πολὺ, Κύριε, εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ ἦναι καλὸς ἄνθρωπος, καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ θὰ ἦμαι καλὴ, ἐλπίζω ὅτι θὰ ἦναι εὐτυχής.

Ταῦτα δὲ ἐλέχθησαν τόσον ἁπλῶς καὶ τόσον εἰλικρινῶς, ὥστε ὁ Λεόνς ἀπεδέχθη τὴν πεποίθησιν τῆς νέας καὶ τῇ εἶπεν ἐπίσης μετὰ πεποιθήσεως.

— Ἔχετε δίκαιον, θὰ ἦναι εὐτυχής.

— Ἆ! εἶπεν ἡ Ἐλίζα ἐγειρομένη, ἰδοὺ τέλος πάντων ὁ ἄρχων σας.

Εἰσῆλθεν ὁ δήμαρχος καὶ ἤρχισεν ἡ τελετή.

II.

Ὁ δήμαρχος ἀνέγνωσεν εἰς τοὺς μελονύμφους τὰ περὶ τῆς μεταξύ των σχέσεως πραγματευόμενα ἄρθρα τοῦ κώδικος· οὗτοι ὡρκίσθησαν ὑποταγὴν εἰς αὐτὰ, ὡμολόγησαν, ὅτι δέχονται ἀλλήλους, καὶ μετέβησαν ὅλοι εἰς τὸ ἰδιαίτερον δωμάτιον πρὸς ὑπογραφὴν τοῦ συμβολαίου.

Ὑπογραφὴ ληξιαρχικοῦ βιβλίου φαίνεται πολὺ εὔκολος πρᾶξις, καὶ ὅμως συνέβη νὰ παρατηρηθῇ ὁ Λεόνς ὡς πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς Ἐλίζης καὶ οὐχὶ λίαν κολακευτικῶς δι' αὐτόν. Ἀφοῦ οἱ δύο σύζυγοι καὶ οἱ γονεῖς των ὑπέγραψαν, ἦλθεν ἡ σειρὰ τῶν μαρτύρων· ἀφοῦ δὲ ὑπέγραψεν ὁ Λεόνς παρετήρησε μετ' ἐκπλήξεως, διαβιβάζων τὸν κάλαμον εἰς τὸν κατόπιν του ἐρχόμενον, ὅτι ἡ Ἐλίζα ἔσεισε δυσαρέστως μορφάζουσα τὴν κεφαλήν της. Μήπως διότι ὑπέγραψε Μαρκήσιος Στερνύ; Ἀλλ' ἡ παράλειψις τοῦ τίτλου του τῷ ἐφάνη ὅτι ἠδύνατο νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν Πρόσπερον Γοβιλιοῦ ὅστις ὑπερηφανεύετο ὅτι εἶχε μαρκήσιον μάρτυρα. Ἢ μήπως εἶχεν ὑπογράψει πρὸ τῆς σειρᾶς του, ἢ ἡ ὑπογραφή του εἶχε καταλάβει πλέον τοῦ δέοντος τόπον; Ὁ

Στερνὺ ἠπόρει τὰ μέγιστα, αὐτὸς ὁ νομίζων ὅτι ἦτον ἀλάνθαστος εἰς τὰ τῆς ἐθιμοτυπίας, ὅτι διήγειρε τὴν δυσαρέσκειαν μικρᾶς θυγατρὸς βιομηχάνου καὶ ἐπεθύμει τὰ μέγιστα νὰ μάθῃ ποῖον ἦτο τὸ σφάλμα του εἰς τὰ ὄμματά της. Τοῦτο τὸν διεσκέδαζε τὰ μέγιστα, καὶ δι' αὐτὸ ἔμεινεν ὄρθιος πλησίον τοῦ γραφείου, ὁτὲ μὲν θεωρῶν τὴν Ἐλίζαν ὁτὲ δὲ τοὺς κατόπιν του ὑπογράφοντας, οἵτινες τῷ ἐφαίνοντο πράττοντες ἀπαράλλακτα ὡς αὐτὸς, χωρὶς ἐντούτοις νὰ ξενίζεται ἡ νέα· ἀλλ' ὅταν ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς Ἐλίζης, ἐννόησε πάραυτα ὁποῖον ἄτοπον εἶχε πράξει. Ὅταν ὁ μαρκήσιος τῇ προσέφερε τὸν κάλαμον, ἐκείνη ἐστάθη μικρὸν καὶ παρετήρησε σχεδὸν εἰρωνικῶς:

— Μὲ συγχωρεῖτε μίαν στιγμὴν νὰ βγάλω τὸ χειρόκτιόν μου.

Καὶ ἐκβαλοῦσα πραγματικῶς τὸ χειρόκτιόν της ὑπέγραψε δι' ἁβροτάτης καὶ λευκοτάτης χειρός.

Τότε ἐννόησεν ὁ Λεόνς· εἶχεν ὑπογράψει μὲ χειρόκτιον! Ληξιαρχικὴν πρᾶξιν γάμου μὲ χειρόκτιον! Ὀρκίζεταί τις εἰς τὸ δικαστήριον μὲ χειρόκτιον; Ὁ Λεόνς τὸ ἐσυλλογίσθη καὶ εἶπε καθ' ἑαυτόν:

— Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔχουσι παραδόξους τινὰς καλλαισθητικὰς λεπτότητας· τί δύναται τάχα νὰ προσθέσῃ ἢ ν' ἀφαιρέσῃ ἓν χειρόκτιον, ὡς πρὸς τὴν ἁγιότητα ἑνὸς ὅρκου ἢ τὴν ὑπογραφὴν μιᾶς δημοσίας πράξεως; Τίποτε βέβαια. Καὶ ὅμως φαίνεται εἰλικρινεστέρα ἡ γυμνὴ χεὶρ ἥτις ὑψοῦται πρὸς τὸν Θεὸν ἢ ἐπιμαρτυρεῖ τὴν ἀλήθειαν. Εἶναι λεπτότατόν τι αἴσθημα, τὸ ὁποῖον καί τοι ἀδικαιολόγητον οὐχ ἧττον ὑπάρχει.

Ὁ Λεόνς τὸ ἐσυλλογίζετο ἀκόμη, ὅτε ἡ συνοδία ἤρχισεν ἐξερχομένη. Ὁ Κύριος Τιρλὼ, παράνυμφος, καὶ ἑπομένως ἐπὶ τῶν τελετῶν, εἶχε καταβῆ ἵνα διατάξῃ τὰς ἁμάξας νὰ προχωρήσωσιν· ὁ Λεόνς λοιπὸν ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ πάλιν τὸν βραχίονά του εἰς τὴν Ἐλίζαν. Ἐκείνη τὸν ἀπεδέχθη σχεδὸν δυσαρέστως, μὴ προσέξασα ὅμως ὅτι δὲν εἶχε φορέσει τὸ χειρόκτιόν της· καὶ ἰδοὺ ὁ Λεόνς βαδίζων παρ' αὐτῇ, κλίνων τὴν κεφαλὴν καὶ προσηλῶν τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς θελκτικῆς ἐκείνης χειρὸς τῆς στηριζομένης ἁβρῶς ἐπὶ τοῦ βραχίονός του.

(Ἀκολουθεῖ.)

Fr. Soulié.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ.

Ο βυργερ (Bürger).

Ψυχράν τινα χειμερινὴν ἑσπέραν τοῦ 1772 ἔτους, εἰς μικρὸν παρὰ τὴν Γοτίγγην χωρίον, εὐάριθμος φίλων ὁμὰς ἔπινον τὸν ζύθον των ἀπέναντι τῆς εὐθύμως σπινθηρακιζούσης ἑστίας. Τὸ ψῦχος ἐκτὸς ἦτο δριμὺ, ἡ χιὼν ἔπιπτεν ἀραιὰ ἀλλ' ἀδιάκοπος, καὶ ἡ χλιαρὰ ἀτμοσφαίρα τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ συνεκάθηντο οἱ ζυθοποτοῦντες φίλοι, μόλις κατώρθου νὰ διαλύῃ τὰ ἐπὶ τῶν ὑέλλων τῶν παραθύρων διαγραφόμενα ὑπὸ τοῦ πάγου ἀνθοφανῆ κοσμήματα.

— Εἰπέ μας λοιπὸν, θειὰ Αὐγούστα, εἶπε μετὰ στιγμάς τινας γενικῆς σιωπῆς ὁ νέος Μίλλερ, γεμίζων ἡσύχως τὴν μικράν του χοιρινουργὴ καπνοσύριγγα, καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς μεσόκοπον γυναῖκα, εἰσελθοῦσαν τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸ δωμάτιον, ἵνα συνδαυλίσῃ τὸ πῦρ, εἰπέ μας τί ἔγεινεν ἀπόψε ὁ Γόττφριδ;

— Μὴ 'ξεύρω κ' ἐγὼ, υἱέ μου, ἀπήντησεν ἡ οἰκονόμος τοῦ ποιητοῦ Βύργερ, ὀκλαδὸν πρὸ τῆς ἑστίας καθημένη, ποῦ γυρίζει μ' αὐτὸ τὸ κρύο, καὶ νηστικὸς μάλιστα;

— Ὦ! τότε λοιπὸν ἐξηγεῖται, διέκοψεν ὁ Μποά. Θὰ τὸν ἐκράτησαν νὰ δειπνήσῃ εἰς τὸν πύργον, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ δικαστήριον.

— Ὁπωσδήποτε ὅμως, ἀγαπητὲ, ἀντιπαρετήρησεν ὁ λαλήσας πρῶτος Μίλλερ, ἔπρεπε τόρα νὰ ἦνε ἐδῶ· ἡ νὺξ εἶνε ψυχρὰ καὶ σκοτεινὴ, ὁ πύργος

ἀπέχει ἀρκετά, καὶ δὲν εἶνε καθόλου φρόνιμον νὰ διαβαίνῃ τις τὸν ἀνώμαλον καὶ χιονοσκεπῆ δρόμον τοῦ χωρίου αὐτὴν τὴν ὥραν.

— Ἄλλως τε, ὑπέλαβε τρίτος τις, Ἄλτοφ καλούμενος, μᾶς εἶχεν ὁρίσει ἐντευκτήριον ὥραν τὰς 8· τώρα εἶνε ἤδη 9 πρὸ πολλοῦ καὶ ὅμως δὲν φαίνεται.

— Παράδοξον . . .

— Τόσον ἀκριβὴς ἄνθρωπος!

— Καὶ ὅταν μάλιστα μᾶς εἶπεν ὅτι ἔχει κάτι νὰ μᾶς ἀναγνώσῃ . .

— Ἤθελα νὰ ἤξευρα τί εἶνε αὐτὸ τὸ κάτι·

— Κἀνὲν νέον ποίημα ἐννοεῖται.

— Ἀλλὰ τί ποίημα ;

— Ὁ ἐξ ἀπορρήτων Μποὰ θὰ ἠξεύρῃ.

— Ἀληθινά, Μποά ;

— Λέγε, λέγε λοιπόν . . .

Καὶ ζωηρότης τις ἀήθης εἰς γερμανικὴν συναναστροφὴν ἠγέρθη μεταξὺ τῶν φίλων, καὶ ὁ ταλαίπωρος Μποὰ περιεκυκλώθη παρ' αὐτῶν, ζητούντων νὰ ἐκπολιορκήσωσι τὸ μυστικόν του· τὰ ποτήρια τοῦ ζύθου ἠμελήθησαν, αἱ καπνοσύριγγες ἀφέθησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ αἱ φωναὶ προέβαινον ὁλονέν, ὅτε αἴφνης ἡ θύρα ἠνοίγη, καὶ φωνή:

— Εὖγε, Μποὰ, μὴ τὸ προδώσῃς! κατέπαυσε τὸν θόρυβον.

— Τέλος πάντων! ἀνέκραξαν ὁμοφώνως οἱ φίλοι.

— Ποῦ ἦσο ἕως τώρα, ἀδελφέ ; ἠρώτα ὁ μὲν,

— Καὶ δὲν ἐφοβήθης τὸ ψῦχος· παρετήρει ὁ ἄλλος.

— Τίς οἶδεν ἂν ἡ βαρωνὶς Οὐσλὰρ δὲν τὸν ἀπησχόλησε πλέον τοῦ δέοντος εἰς τὸν πύργον.

— Ὦ, ὦ! εἶνε τόσον ἄσχημος . . .

— Ἀδιάφορον, οἱ ποιηταὶ δὲν ἐκλέγουν.

— Μὴ πλανᾶσθε εἰς εἰκασίας, φίλτατοι, διέκοψε τέλος ὁ Βύργερ. Ἤμην εἰς τὸν πύργον, ὅπου μὲ ἐκράτησαν νὰ δειπνήσω. Εἶν' ἀληθὲς ὅτι σᾶς εἶχον δώσει λόγον εἰς τὰς ὀκτώ, πλὴν ἠξεύρετε πόσον ἀπαιτικὴ εἶνε ἡ εὔνοια τῶν μεγάλων, καὶ πόσον προσβλητικὴ θεωρεῖται παρ' αὐτῶν ἡ ἄρνησις καὶ τῆς ἐλαχίστης φιλοφροσύνης των.

— Αἰ! ἐννοεῖται, παρετήρησεν εἷς τοῦ ἑμίλου· θεωροῦν ὅτι γίνεσαι ἴσός των, ἂν τοῖς ἀρνηθῇς ὅ,τι σὲ προσφέρουν, καὶ σὲ συγχωροῦν εὐκολώτερον τὸ νὰ θέλῃς νὰ γίνῃς ἀνώτερός των ἢ νὰ φαίνεσαι ἴσός των.

— Εὖγε, Σπρέγγελ· εἶμ' ἐντελῶς τῆς γνώμης σου. Ἐννοεῖται λοιπὸν ὅτι δὲν ἠδυνάμην ν' ἀρνηθῶ. Ἄλλως τε, εἶχον σήμερον τόσον πολλὰς ὑποθέσεις, ὥστε ἐτελείωσα πολὺ ἀργά, ὅτε πλέον ἡ ὥρα τοῦ δείπνου μου εἶχε παρέλθει· καὶ δι' αὐτὸ, θειὰ Αὐγούστα, προσέθηκε στραφεὶς πρὸς τὴν παρὰ τὴν θύραν ἱσταμένην οἰκονόμον του, ἔμεινε καὶ τὸ δεῖπνόν σου ἀνωφελές . . .

Ἐκ τῶν προρρηθέντων ἐνόησεν ἤδη ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ Βύργερ, κατὰ τῶν πλείστων ποιητῶν τὴν τύχην, νομικὸς συγχρόνως καὶ ποιητὴς, κατεῖχε δικαστικὴν θέσιν εἰς τὰ κτήματα τῶν Κυρίων Οὐσλὰρ, παρ' ὧν καὶ ἐμισθοδοτεῖτο κατὰ τὰ μεσαιωνικὰ τῆς ἐποχῆς ἔθιμα.

Ἐκεῖθεν ἐπέστρεφε λοιπὸν τὴν ὥραν αὐτὴν, περιτυλιγμένος εἰς εὐρεῖαν σισύραν, καὶ κρατῶν ἔτι τὴν ἱππευτικήν του μάστιγα. Ἀποβαλὼν τὸν μανδύαν καὶ τὸν ἐπίσης σισυρωτὸν πῖλον του, ἐκάθησε καὶ αὐτὸς παρὰ τὴν τράπεζαν, καὶ στρεφόμενος πρὸς τὴν θειὰν Αὐγούσταν·

— Ξύλα εἰς τὴν ἑστίαν καὶ ζύθον! διέταξε.

— Καὶ τώρα τὸ νέον σου ποίημα, ἐφώνησαν ὅλοι ἐν χορῷ.

— Εὐθὺς, εὐθύς.

Ἐξαγαγὼν δὲ ἀσυνάρτητα φύλλα χάρτου ἀπὸ τοῦ θυλακίου του, ἤρχισεν ἀναγινώσκων:

Η ΛΕΟΝΩΡΑ.

Ἀφ' ὕπνων μ' ὄνειρα μεστῶν
Ἠγέρθ' ἡ Λεονώρα:
— Βίλελμ, νεκρὸς ἢ ἀπιστῶν,
Ποῦ μένεις ἕως τώρα ;—
Μὲ τὸν βασιλικὸν στρατὸν
Στεφάνους ἔφυγε ζητῶν,
Καὶ δὲν ἐμήνυσ' ἔτι
Ἂν σῶος ὑπηρέτει.

Ὁ βασιλεὺς κ' ἡ βασιλὶς
Ἀφήσαντες τὴν μῆνιν,
Κατόπιν ἔριδος πολλῆς
Συνέθεσαν εἰρήνην·
Καὶ πᾶς στρατὸς ἀναβοῶν,
Χαίρων, σαλπίζων καὶ θροῶν,
Μετὰ πρασίνων κλάδων
Ἐπαλινόστει ᾄδων.

Καὶ πανταχοῦ καὶ πανταχοῖ,
Διὰ τῶν δρόμων πάντων,
Τοὺς μαχητὰς ἐν ταραχῇ
Τὰ πλήθη προϋπάντων.
«Δόξασοι» σύζυγος πιστὴ
«Καλῶς τον» ἔκραζ' ἡ μνηστὴ,
Τὴν Λεονώραν ὅμως
Ψυχρὸς κατεῖχε τρόμος.

Προσέδραμμε μετὰ σπουδῆς
Κ' ἠρώτησε τὰ πλήθη,
Ἀπάντησιν ὅμως οὐδεὶς
Νὰ εἴπῃ ἠδυνήθη.
Ὅταν παρῆλθον οἱ στρατοὶ,
Τὴν κόμην ἔτιλλεν αὐτὴ,
Καὶ κατὰ γῆς ἐν βίᾳ
Κατέπεσ' ἡ ἀθλία.

Ἡ μήτηρ ἔδραμεν εὐθύς:
— Κόρη, τί ἔχεις πάλιν ;
Ὦ πλάστα, νὰ μᾶς λυπηθῇς,—
Κ' ἤνοιξε τὴν ἀγκάλην.
—Ὦ μῆτερ, μῆτέρ μου, δὲν ζῇ,
Τόρ' ἂς τὰ ταφῇ τὸ πᾶν μαζύ,
Εἶνε σκληρὸς ὁ πλάστης,
Ὦ! ἂς μὲ κλαύσῃ πᾶς τις.—

— Ὦ! ὕψιστε, μᾶς ἐλεεῖς,
Προσεύξου πάλιν, κόρη·
Ὅ,τι ποιεῖς καλῶς ποιεῖς,
Ὦ πλάστα μου, συγχώρει.—
— Μῆτερ, τί λέγεις, τί φρονεῖς ;
Εἶν' ὁ Θεός μου ἀπηνής!
Δὲν προσηυχήθην ; τώρα
Εὐχῆς δὲν εἶνε ὥρα!—

— Ἐλέει, πλάστα! ὁ πατὴρ
Τὰ τέκνα δὲν ἀφίνει·
Τ' ἅγιον μύρον, ὁ δοτὴρ
Ζωῆς θὰ σὲ πραΰνῃ.
— Μῆτερ, τὸ πῦρ εἶνε πολὺ,
Μύρον κανὲν δὲν ὠφελεῖ,
Μύρον κανὲν δὲν δίδει
Ζωὴν εἰς πτῶμα ἤδη.

— Ἂν τέκνον ὅμως ὁ ψευδὴς
Ἀνὴρ, νέων ἐρώτων
Ζυγὸν μακρὰν σου ὑποδὺς
Διέρρηξε τὸν πρῶτον ; . .
Τέκνον λησμόνει τον καὶ σύ,
Καὶ μίσει τον, ἂν σὲ μισῇ·
Ὁ ᾅδης θὰ τὸν καύσῃ,
Ὅταν νὰ ζήσῃ παύσῃ.

— Ὦ μῆτερ, ἔχει φονευθῆ,
Ἀπέθανε, τὸν χάνω!
Ὦ! ἂς μὴν εἶχον γεννηθῆ,
Ὦ! τόρ' ἂς ἀποθάνω!

Σβύσου ζωὴ διὰ παντὸς,
Σβύσου τοῦ μνήματος ἐντός.
Εἶνε σκληρὸς ὁ πλάστης,
Ὦ! ἂς μὲ κλαύσῃ πᾶς τις.

—Πλάστα ἐλέει! πλάστα μὴ
Τὸ τέκνον τιμωρήσῃς!
Δὲν ἐννοεῖ τί βλασφημεῖ,
Δὲν ἔχει νοῦν, αἰσθήσεις.
Λησμόνει, τέκνον, τὸ δεινὸν,
Ζήτει θεὸν, καὶ οὐρανὸν,
Κ' ἐντὸς τοῦ Παραδείσου
Μνηστῆρα τῆς ψυχῆς σου.

Ὦ μῆτερ, τί ὁ οὐρανός ;
Ὦ μῆτερ, τί ὁ ᾅδης ;
Μαζύ του εἶν' ὁ οὐρανὸς,
Χωρίς του εἶν' ὁ ᾅδης!
Σβύσου ζωὴ διὰ παντὸς
Σβύσου τοῦ μνήματος ἐντὸς,
Μακράν του οὐδεμία
Μ' εὐφραίνει εὐτυχία.

Ἐτάραττε τὴν νεαρὰν
Αὐτῆς τὸ ἄλγος φρένα,
Κ' εἰς τὰ χείλη της ἀρὰν
Κατὰ θεοῦ ἐγένετο.
Ὁ κοπετός της ἦν φρικτὸς,
Ἕως οὗ τ' ἅρμα τῆς νυκτὸς
Ἀνήχθ' εἰς τοὺς αἰθέρας,
Σπεῖρον χρυσοῦς ἀστέρας.

Κρότος τότ' αἴφνης ἀντηχεῖ,
Ὡς ἵππος ἂν ἐπήδα,
Κ' ἱππέως πάτημα ταχὺ
Ἐμπρὸς εἰς τὴν κιγκλίδα·
Ὁ κώδων ἤχησεν εὐθὺς
Ἡσύχως μόλις σαλευθεὶς,
Καὶ ἔξωθεν τῆς πύλης
Αὐτὰ ἐκ γλώσσης φίλης:

— Ἄνοιξε φῶς μου· ἀγρυπνεῖς,
Ἢ πλέον ἐκοιμήθης ;
Τί λέγεις δι' ἐμὲ, θρηνεῖς,
Ἢ μὴ γελᾶς ἐκ λήθης ;—
— Ἄχ, Βίλελμ, σύ ; τόσον ἀργά!
Ἠγρύπνουν κ' ἔκλαιον σιγά:
Ὦ! ἦτ' ὀδύνης ὥρα . . . .
Πόθεν ἐλαύνεις τώρα ;

— Μεσάνυκτα μόνον ἡμεῖς
Ἱππεύομεν, καλή μου,
Κ' ἔρχομ' ἐκ χώρας βοημῆς
Νὰ λάβω σέ μαζύ μου.—
— Ἀλλ', ἔμβα πρίν . . εἰς τὰς ξηρὰς
Ἀκάνθας πνέει ὁ βορρᾶς·
Ἐλθὲ νὰ σὲ θερμάνω
Τοῦ στήθους μου ἐπάνω.

— Ἄφες, ἂς πνέῃ ὁ βορρᾶς
Εἰς τὰς ἀκάνθας λαῦρος·
Νὰ μὲ κρατήσῃς μὴ πειρᾶς,
Βρέμων καλεῖ ὁ Μαῦρος·
Σπεῦσε καὶ σὺ νὰ ἐνδυθῇς,
Κ' ἵππευσ' ὀπίσω μου εὐθύς . . .
Εἶνε μακρὸς ὁ δρόμος,
Σὲ φέρ' εἰς γάμον ὅμως.

— Εἰς γάμον ; πλὴν . . . τόσον ἀργὰ,
Διὰ μακρῶν διόδων . . .
Ἄκουσον· ἕνδεκα σιγὰ
Ἐσήμανεν ὁ κώδων.—
— Θὰ ἦν' ὡραία παννυχὶς,
Ἱππεύω ὡς νεκρὸς ταχὺς,
Κ' εὐθὺς πρὸ τῆς ἡμέρας
Θὰ φθάσωμεν τὸ πέρας.

— Λέγε, πῶς εἶνε ἡ παστὰς,
Πῶς ὁ κοιτὼν τοῦ γάμου ;—
— Μακρὰν πολὺ, μὲ ἓξ κλειστὰς
Πλευρὰς, ἀντὶ θαλάμου.
— Χωρεῖ κ' ἐμέ ; — Καὶ σὺ χωρεῖς·
Ἀνάβα, μὴν ἀργοπορῇς·
Προσμένουσιν οἱ ξένοι,
Καὶ ἡ παστὰς προσμένει.

Ἐπὶ τοῦ ἵππου τὰς πλευρὰς
Ἐπήδησεν ἡ νέα,
Καὶ ἔσφιγξε μὲ τὰς ἁβρὰς
Ὠλέναις τὸν ἱππέα·
Κ' ἐμπρὸς, ἐμπρὸς πάντοτ' ἠχεῖ
Τὸ κάλπασμα, περῶν ταχὺ,
Ἀσθμαίν' ἱππεὺς καὶ ἵππος,
Πῦρ πᾶς πετάλου κτύπος.

Καὶ δεξιὰ, ἀριστερὰ,
Ἐπέρων εἰς τὸν ζόφον
Δένδρα, λειβάδια χλωρὰ,
Σκιαὶ βουνῶν καὶ λόφων·

— Ὦ τί ὡραία παννυχίς !
Ἱππεύουν οἱ νεκροὶ ταχεῖς·
Τοὺς τρέμεις, Λεονώρα ;—
Ἄχ ! ἄφες αὐτοὺς τόρα !

Πλὴν ᾆσμ' ἀκούεται· κλαγγῆς
Ἦχος, κρωγμοὶ κοράκων,
Καὶ νεκρικὴ ᾠδὴ ἐγγύς:
«Νεκρὸς ὁδεύ' εἰς λάκκον.»
Κράββατος πτώματος ἐκεῖ,
Καὶ συνοδία νεκρικὴ·
Φωνὴ βατράχων ἦτον
Τὸ ᾆσμα κ' ἡ φωνή των.

— Τὸ μεσονύκτιον ταφῶν
Καὶ κηδειῶν εἶν' ὥρα·
Τὴν σύζυγόν μου πλὴν νυμφῶν
Φαιδρὸς προσμένει τόρα·
Ψάλτα, καὶ σὺ χορὲ λοιπὲ
Ὑμέναιον φαιδρὸν εἰπὲ,
Καὶ σὺ τὴν γαμηλίαν
Ὦ Πάτερ εὐλογίαν.—

Σιγοῦν· πετᾶ ἀναληφθεὶς
Ὁ κράββατος ταχέως,
Καὶ ὁ χορὸς ἦλθ' εὐπειθὴς
Κατόπιν τοῦ ἱππέως.
Κ'ἐμπρὸς, ἐμπρὸς πάντοτ' ἠχεῖ
Τὸ κάλπασμα περῶν ταχὺ,
Ἀσθμαίν' ἱππεὺς καὶ ἵππος,
Πῦρ πᾶς πετάλου κτύπος.

Κ' ἐπέτων, κ' ἔφευγον δρυμοὶ
Δένδρα, βουνὰ καὶ δρόμοι,
Καὶ ἐξηλείφετ' ὡς στιγμὴ
Πόλις, χωρίον, κώμη.
— Ὦ ! τί ὡραία παννυχὶς
Ἱππεύουν οἱ νεκροὶ ταχεῖς . . .
Τοὺς τρέμεις Λεονώρα ;
— Ἄχ ! ἄφες αὐτοὺς τόρα !—

Ἐκεῖ ἐγγὺς, εἰς τὸ κενὸν
Κρυμμένον εἰς ἐρέβη,
Ὑπὸ τῆς Φοίβης τὸν φανὸν
Στίφος σκιῶν χορεύει !
— Εὔθυμε ὅμιλε, σὺ, αἴ !
Ἔρχου κατόπιν ! σεῖς σκιαὶ
Χορὸν κροτεῖτε γάμου
Πρὸ νυμφικοῦ θαλάμου !—

Κ' ἦλθε τὸ στίφος εἰς χορὸν,
Καὶ ἀνεμοστροβίλων
Πνεῦμα ὠμοίαζε, περῶν
Ξηρῶν ἐν μέσῳ φύλλων.
Κ' ἐμπρὸς, ἐμπρὸς, ἐμπρός . . ταχὺ
Τὸ κάλπασμα πάντοτ' ἠχεῖ·
Ἀσθμαίν' ἱππεὺς καὶ ἵππος,
Πῦρ πᾶς πετάλλου κτύπος.

Ταχὺ ἐπέτα ὅτι ἂν
Ἐφώτιζ' ἡ σελήνη,
Καὶ τὸ κενὸν τὴν στρατιὰν
Τῶν ἄστρων συνεδίνει·
— Φοβεῖσαι ! ὤ ! τί παννυχίς !
Ἱππεύουν οἱ νεκροὶ ταχεῖς·
Τοὺς τρέμεις Λεονώρα ;—
— Ὦ, τί μᾶς μέλει τόρα . . .

—Μαῦρε, ἀλεκτρυὼν φωνεῖ,
Στιγμαὶ μένουν ὀλίγαι,
Αὖρα ἠγέρθη πρωϊνὴ,
Μαῦρέ μου, πέτα, φύγε.
Ἰδοὺ τὸ τέλος τῆς ὁδοῦ,
Ὁ νυμφικὸς κοιτὼν ἰδού !
Ἰδού μας, φίλη, τέλος . . .
Νεκροὶ πετοῦν ὡς βέλος.—

Πρὸ θύρας βρέμων σιδηρᾶς
Ἵστατ' εὐθὺς ὁ ἵππος,
Ζυγὸν καὶ κλεῖθρα ἐλαφρᾶς
Μάστιγος θραύει κτύπος·
Τὰ δύο ἤνοιξαν πτερὰ,
Καὶ τάφους ὁ ἱππεὺς περᾷ·
Εἰς τάφων πλάκας χύνει
Τὸ φῶς της ἡ Σελήνη.

Ἀλλ' αἴφνης ἐν στιγμῇ μιᾷ
Πίπτει, ὦ φρίκη ποία !
Τοῦ μαχητοῦ ἡ λοφιὰ
Ὡς ὕλη σεσηπυῖα,
Πίπτει ὁ θώραξ, ἡ στολὴ, . .
Γυμνή του μέν' ἡ κεφαλὴ,
Κ' εἰς χεῖράς του ἐφάνη
Κλεψύδρα καὶ δρεπάνη.

Ἀπέπτη ἅμα πτερωθεὶς
Ὁ Μαῦρος φλόγας πνέων,
Καὶ χάος ὑπ' αὐτὴν εὐθὺς
Ἠνοίχθη σκοτιαῖον·

Φωναὶ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν,
Ἐξ ᾅδου θόρυβος φωνῶν,
Ἡ Λεονώρα φρίσσει·
— Μὴ τὴν ζωὴν θ' ἀφήσῃ ; . . .

Κ' ἐκεῖ εἰς τὸ τῆς Φοίβης φῶς
Ὁμὰς πνευμάτων ἄλλη
Χορεύει, καὶ αὐτὰ σαφῶς
Μᾶλλον κραυγάζ' ἢ ψάλλει:
«Καὶ ἂν τὸ στῆθος σου ῥαγῇ,
«Μὴ βλασφημήσῃς ! τόρα γῆ
Τὸ σῶμά σου θὰ γείνῃ !
Ὁ Πλάστης ἂς σὲ κρίνῃ !

Δὲν εἶχεν ἔτι περάνει τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ποιήματός του ὁ Βύργερ καὶ πλεῖστοι τῶν ἀκροατῶν του ἔφρισσον σύσσωμοι· πολλοὶ αὐτῶν ἔφερον τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των, ἵνα καταβάλωσι τὰς ὀρθουμένας τρίχας των, καὶ ἄλλων αἱ μορφαὶ εἶχον καταστῆ νεκρῶν ὠχρότεραι. Ἡ ἐντύπωσις ἦν ἡ *Λεονώρα* ἀπετέλει ἦτο φοβερά. Ὅταν ὁ Βύργερ τελειώσας ἐντελῶς, συνέπτυξε τὸ χαρτίον καὶ ἀπέθηκεν αὐτὸ εἰς τὴν τράπεζαν, ἔστρεψε κύκλῳ τὰ βλέμματα καὶ εἶδε μετ' ἐνδομύχου χαρᾶς ἀλλὰ καὶ καταπλήξεως συγχρόνως ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα εἶχεν ὑπερβῆ τὰς προσδοκίας του.

— Τί σιωπᾶτε λοιπόν ; ἠρώτησε τέλος.—Πῶς σᾶς ἐφάνη ἡ Λεονώρα ;

— Λαμπρὰ, εἶπον ἐν ἀρχῇ ὀλίγοι, οἱ πρῶτοι συνελθόντες.

— Ἀριστούργημα, ἐφώνει μετ' ὀλίγα ἔτι λεπτὰ ὁλόκληρος τῶν φίλων ὁ ὅμιλος κ' ἐνηγκαλίζετο τὸν ποιητήν.

Ἦτο πραγματικῶς ἀριστούργημα τὸ ποίημα ἐκεῖνο, ὅπερ ἀνικανοῖ ν' ἀποδώσῃ ἐντελῶς ἡ ἐκ τοῦ προχείρου, ὅσον τὸ δυνατὸν ὅμως πιστὴ καὶ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ πρωτοτύπου γενομένη, μετάφρασις, ἣν παρεθέσαμεν ἀνωτέρω τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν. Ἦν ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων ἐκείνων, ἅτινα γραφέντα ἅπαξ ἀπαθανατίζουσιν τὸν ποιητήν των καὶ ἀναβιβάζουσιν αὐτὸν, ὡς ἀνεβίβασεν ἡ Λεονώρα τὸν Βύργερ, δι' ἑνὸς μόνου ἅλματος εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασσοῦ.

Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν εὐρωπαϊκὴ γλῶσσα, εἰς ἣν νὰ μὴ μετεφράσθη ἡ *Λεονώρα*. Ἑλληνικὰς μεταφράσεις, ἢ μᾶλλον συνόψεις τοῦ ποιήματος τούτου, ἀδιστάκτως οὐχὶ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἀλλ' ἐξ ἄλλων μεταφράσεων γενομένας, γνωρίζομεν, ἡμεῖς

ούλάχιστον, δύο. Ἡ μὲν πρώτη, πιστοτέρα τῆς δευτέρας εἰς ὅσα τοῦ ποιήματος μέρη διετήρησεν, ἀλλὰ πολὺ ταύτης συντομωτέρα, χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1849, καὶ περιέχετ' ἐν μικρῷ τινι βιβλιαρίῳ ποιήσεων: *Ἡ ἀπ.λῆ γ.λῶσσα* καλουμένῳ καὶ δημοσιευθέντι παρὰ τοῦ καλλιφώνου ἀοιδοῦ τῆς *Κορίννης* καὶ τοῦ *Πινδάρου* Κ. Γ. Τερτζέτου. Τὴν δευτέραν ἀπαντῶμεν, μετὰ συντόμων τινων βιογραφικῶν περὶ τοῦ ποιητοῦ εἰδήσεων, ἐν τῷ 7ῷ τόμῳ τῆς *Εὐτέρπης* (φυλλάδ. 37 τῆς ἀ. Ἀπριλίου 1854), ληφθεῖσαν πιθανῶς ἐκ κακῆς ἰταλικῆς τοῦ ποιήματος μεταφράσεως, καὶ οὔτε τὴν πρωτοτυπίαν, οὔτε τὴν δύναμιν, οὔτε τὴν γλωσσικὴν χάριν τοῦ πρωτοτύπου ἐμφαίνουσαν. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ δὲ τῆς δευτέρας ταύτης τοῦ ποιήματος συνόψεως, χρέος ἡμῶν φρονοῦμεν ν' ἀνασκευάσωμεν πλάνην τινα παραδόξως πως εἰσφρύσασαν ἐν ταῖς περὶ αὐτοῦ κρίσεσι τοῦ περιοδικοῦ ἐκείνου, καθ' ἣν ἡ τιμὴ δῆθεν τῆς πρωτοτυπίας τοῦ ὡραίου αὐτοῦ προϊόντος τοῦ γερμανικοῦ Παρνασσοῦ ἀνήκει εἰς τὴν δημοτικὴν τῆς Ἑλλάδος ποίησιν, καὶ ἡ δόξα τοῦ Βύργερ ἑπομένως εἶνε ἑλληνικὴ δόξα. Εἶν' ἀληθὲς ὅτι μεταξὺ τῶν ὡραίων οὐτοσυῶν προϊόντων τῆς δημώδους ἑλληνικῆς ποιήσεως ἀπαντᾶται καὶ ἓν ὁ *Βρουκόλακας* ἐπιγραφόμενον καὶ ἔχον ὁμοιότητά τινα πρὸς τὴν γερμανικὴν *Λεονώρην* ἵνα δὲ καταστήσωμεν προχειροτέραν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν τὴν σύγκρισιν, παρατίθεμεν αὐτὸ, ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ K. Passow (Τραγούδια Ῥωμαΐκα, Leipzig, 1860.— σελ. 394) ἀντιγράφοντες:

Ο ΒΡΟΥΚΟΛΑΚΑΣ.

Μάνα μὲ τοὺς ἐννιά σου γιοὺς καὶ μὲ τὴ μιά σου κόρη.
Τὴν κόρη τὴ μονάκριβή, τὴν πολυαγαπημένη,
Τὴν εἶχες δώδεκα χρονῶν κ' ἤλ ος δὲ σοῦ τὴν εἶδε,
Στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔκλειες, 'ςτ ἄφεγγα τὴν ἐπλέκες,
Στ' ἄστρη καὶ 'ςτὸν αὐγερινὸ τσ' ἔφκιανες τὰ σγουρά της·
Ὅπου σοῦ φέρναν προξενιὰν ἀπὸ τὴν Βαβυλώνη,
Νὰ τὴν παντρέψῃς μακρυὰ, πολὺ μακρυὰ 'ςτὰ ξένα·
Ὄχτ' ἀδερφοὶ δὲ θέλουνε κι' ὁ Κωνσταντῖνος θέλει,
«Δὸς τηνε μάνα, δὸς τηνε τὴν Ἀρετὴ 'ςτὰ ξένα,
Στὰ ξένα 'κεῖ ποῦ περβατῶ, 'ςτὰ ξένα ποῦ πηγαίνω,
Νὰ 'χω κ' ἐγὼ παρηγοριὰ νὰ χω κ' ἐγὼ κυνάκι.»—
«Φρόνιμος εἶσαι Κωνσταντῆ κι' ἄσχημ' ἀπηλογήθης·
Κι' ἂν μῶρθη γιέ μου θάνατος, κι' ἂν μῶρθη γ' ἐ μ' ἀῤῥώστια
Κι' ἂν τύχῃ πίκρα γῆ χαρὰ, πολὺ θὰ μοῦ τὴνε φέρεις»—
Τὸ Θιὸ τῆς ἔβαλ' ἐγγυτὴ καὶ τοὺς ἁγιοὺς μαρτύρους,
Ἂν τύχῃ κ' ἔρθῃ θάνατος, ἂν τύχῃ κ' ἔρθ' ἀῤῥώστια,
Κι' ἂν τύχῃ πικρὰ γῆ χαρὰ νὰ πάῃ νὰ τήνε φέρῃ.
Κὶ σὰν τὴν ἐπαντρέψανε τὴν Ἀρετὴ 'ςτὰ ξένα
Κ' ἐμπῆκε χρόνος δύσεφτος καὶ μῆνας ὀργισμένος,
Κ' ἔπεσε τὸ θανατικὸ κ' οἱ ἐννιὰ 'δερφοὶ πεθάναν,
Βρέθηκ' ἡ μάνα μοναχὴ σὰν καλαμιὰ στὸ κάμπο·
Σ' ὀχτὼ μνήματα δέρνεται, σ' ὀχτὼ μυριολογάει,
Στοῦ Κωνσταντίνου τὸ θαφτὸ ταῖς πλάκαις ἀνασκώνει·
»Σήκου Κωσταντινάκη μου, τὴν Ἀρετή μου θέλω·
Τὲ Θιὸ μοῦ βάλες ἐγγυτὴ κα τοὺς ἁγιοὺς μαρτύρους,
Ἂν τύχῃ πικρὰ γῆ χαρὰ, νὰ πᾶς νὰ μοῦ τὴ φέρῃς.» —
Τ' ἀνάθεμα τὸν ἔβγαλε μές' ἀπὸ τὸ κιβοῦρι·
Κάνει τὸ σύγνερ' ἄλογο καὶ τ' ἄστρο σαλιβάρι
Καὶ τὸ φεγγάρι συντροφιὰ, καὶ πάει νὰ τήνε φέρῃ.
Πέρνει τὰ ὄρη πίσω του καὶ τὰ βουνὰ 'μπροστά του,
Βρίσκει τὴν κ' ἐχτενίζουνταν ὄξου 'ςτὸ φεγγαράκι·
'Απὸ μακρυὰ τὴ χαιρετᾷ κι' ἀπὸ μακρυὰ τῆς λέγει·
«Περβάτης' Ἀρετοῦλά μου, κυράνα μας σὲ θέλει»—
'Αλλοίμον' ἀδερφάκι μου, καὶ τ' εἶναι τοῦτ' ἡ ὥρα;
'Ανίσως κ' ἦναι γιὰ χαρὰ, νὰ βάλω τὰ χρυσᾶ μου,
Κι' ἂν ἦναι πίκρα, πές μου το, νἄρτω κατὰ πῶς εἶμαι.»—
«Περβάτης' Ἀρετοῦλά μου κ' ἔλα κατὰ πῶς εἶσαι.»—
Στὴ στράτα ποῦ διαβαίνανε, 'ςτὴ στράτα ποῦ πηγαίναν
'Ακοῦν πουλιὰ νὰ κελαϊδοῦν, ἀκοῦν πουλιὰ νὰ λένε·
«Ποιὸς εἶδε κόρην ὤμορφη νὰ σέρνῃ ὁ πεθαμένος;»—
«"Ακουσες Κωνσταντάκη μου, τί λένε τὰ πουλάκια;
Ποιὸς εἶδε κόρη ὤμορφη νὰ σέρνῃ ὁ πεθαμμένος;—
«Λωλὰ πουλιὰ'ν κι' ἄς κελαϊδοῦν, λωλὰ πουλιὰ'ν κι' ἄς λένε»—
Καὶ παρακεῖ ποῦ πήγαιναν, κ' ἄλλα πουλιὰ τοὺς λένε·
«Τί βλέπομε τὰ θλιβερὰ, τὰ παραπονεμένα,
Νὰ περβατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀπεθαμμένους.»—
«"Ακουσες Κωνσταντάκη μου τί λένε τὰ πουλάκια;
Πῶς πέρβατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀπεθαμμένους.»—
«Πουλάκια 'ναι κι' ἄς κελαϊδοῦν, πουλάκια 'ναι κι' ἄς λένε.»—
«Φοβοῦμαί σ' ἀδερφάκι μου καὶ λιβανιαῖς μυρίζεις.»
«Ἔχτὲς βραδὺς ἐπήγαμε πέρα 'ςτὸν ἅϊ Γιάνη,
Κ' ἐθύμιασέ μας ὁ παπᾶς μὲ περισσὸ λιβάνι.»—
Καὶ παρεμπρὸς ποῦ πήγαιναν, κι' ἄλλα πουλιὰ τοὺς λένε·
«Ὦ Θὲ μεγαλοδύναμε μεγάλο θάμμα κάνεις,
Τέτοιαν πανώρια λιγερὴ νὰ σέρνῃ πεθαμμένος.»—
Τ' ἄκουσε πάλ' ἡ Ἀρετὴ κ' ἐῤῥάγισ' ἡ καρδιά της.
»Πές μου ποῦν' τὰ μαλλάκια σου, τὰ πηγορὸ μουστάκις»—
«Μεγάλη ἀῤῥώστια μ' ἔβρηκε, μ' ἔῤῥηξε τοῦ θανάτου,
Ποῦ πέσαν τὰ ξανθὰ μαλλιὰ, τὸ πηγορὸ μουστάκι.»—
Βρίσκουν τὸ σπῆτι κλειδωτὸ, κλειδομανταλωμένο,
Καὶ τὰ σπητοπαράθυρα πυῦταν ἀραχνιασμένα.
«"Ανοιξε μάνα μ' ἄνοιξε καὶ νὰ τὴν Ἀρετή σου.»—
«"Αν ἦσαι χάρος, διάβαινε, κι' ἄλλα παιδιὰ δὲν ἔχω·
Ἡ δόλια ἡ Ἀρετοῦλά μου λείπει μακρυὰ 'ςτὰ ξένα.»—
»"Ανοιξε μάνα μ' ἄνοιξε, κ' ἐγὼμ' ὁ Κωνσταντῆς σου·
'Εγγυτὴ σῶβαλα τὸ Θιὸ καὶ τοὺς ἁγιοὺς μαρτύρους,
"Αν τύχῃ πικρὰ γῆ χαρὰ, νὰ πάω νὰ σοῦ τὴ φέρω.»—
Κι' ὥστε νὰ ἐγῇ 'ςτὴν πόρτα της, ἐξῆγνεν ἡ ψυχή της.

Κ' ἐμπρώτοις ὑπερασπιζόμενοι τὸν Βύργερ κατὰ τῆς ἐσφαλμένης ἰδέας ὅτι ἀπεμιμήθη δῆθεν τὸ ἑλληνικὸν ᾆσμα, παρατηροῦμεν, πρῶτον μὲν, ὅτι ὁ Βύργερ παρ' οὐδενὸς τῶν βιογράφων του ἀναφέται γνωρίζων τὴν νεοελληνικὴν, δεύτερον δὲ, ὅτι τὰ δημοτικὰ ἐν γένει τῆς Ἑλλάδος ᾄσματα καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγράφη ἡ Λεονώρα (1772) ἦσαν πάντη ἄγνωστα εἰς τὴν Εὐρώπην, καθόσον ὁ πρῶτος εἰσηγητὴς αὐτῶν εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν κόσμον Fauriel μόλις τὸ 1824 ἐξέδωκε τὴν συλλογήν του· ἄλλως τε, τίς μᾶς βεβαιοῖ ὅτι τὸ ἑλληνικὸν αὐτὸ ᾆσμα δὲν εἶνε προϊὸν μεταγενεστέρας τοῦ 1772 ἐποχῆς; Ἐκτὸς τούτων πάντων ὅμως ἀξιόπιστος βιογράφος

τοῦ Βύργερ καὶ στενὸς αὐτοῦ ζῶντος φίλος, ἀναφέρων ὁμοίαν τινα μομφὴν, γενομένην τῷ ποιητῇ τῆς Λεονώρας, περὶ ἀπομιμήσεως δῆθεν ἀγγλικοῦ τινος δημοτικοῦ ᾄσματος: The Suffolk miracle ἐπιγραφομένου, βεβαιοῖ ὅτι ὁ Βύργερ οὐδὲν τοιοῦτον ᾆσμα ἐγνώριζεν, ἀλλ' ὅτι, ὡς μόνος του πολλάκις διηγεῖτο, κυρία του ἔμπνευσις ὑπῆρξαν τρεῖς στίχοι γερμανικοῦ δημώδους ᾀσματίου, οἱ ἑξῆς:

Der Mond der scheint sohelle,
Die Todten reiten so schnelle,
Feins Liebchen, graut dir nicht?

(Λάμπει ὡραία ἡ Σελήνη·
Πῶς τρέχουν οἱ νεκροὶ ἐκεῖνοι,
Ἐφιπποι! κόρη, δὲν φοβεῖσαι;)

οὓς σεληνοφεγγῆ τινα ἑσπέραν ἤκουσε ψαλλομένους ὑπό τινος νέας χωρικῆς.

Ἄλλως τε καὶ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀμφοτέρων βάσιν, μεγίστη ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ποιημάτων, τῆς *Λεονώρας* καὶ τοῦ *Βρουκόλακα*. Εἰς ἐκείνην ἐπέρχεται ὁ φανταστατικὸς καὶ φρικτὸς τῆς μνηστῆς θάνατος, ὡς θεία τις τιμωρία τῶν κατὰ τοῦ θείου βλασφημιῶν αὐτῆς· ἐνῷ ὁ θάνατος τῆς δυστυχοῦς Ἀρετῆς παρίσταται ὅλως ἀδικαιολόγητος ὑπὸ τοῦ ἕλληνος ἀοιδοῦ, καὶ τοῦτο ἐπιτείνει μὲν ἴσως κατ' ἐπιφάνειαν τὴν φρίκην τῆς καταστροφῆς, ἀλλ' ἡ φρίκη αὕτη, ἀδικαιολόγητος ψυχολογικῶς, ἐξαλείφεται μετὰ μικρὸν, καὶ ἡ ἐντύπωσις τοῦ ποιήματος προσκαίρως μόνον παραμένει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου.

Ὁ Βύργερ ἐγεννήθη τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ 1748 καὶ ἀπέθανε τὴν 8 Ἰουνίου 1794, φθισικός. Ἐπέζησε δύο συζύγων, ὧν τὴν δευτέραν, Μόλλυ καλουμένην, ὕμνησε περιπαθέστατα εἰς τὰς ποιήσεις του, καὶ διεζεύχθη τρίτης, ἥτις δι' ἑνὸς ποιηματίου της εἶχεν ἀπαιτήσει τὴν χεῖρά του. Ἐσπούδασε διαδοχικῶς θεολογίαν καὶ νομικὰ, ἅτινα καταλιπὼν μετὰ ταῦτα ἐδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ποίησιν, ἥτις ὅμως ἀφῆκεν αὐτὸν πένητα μέχρι ἐσχάτης του στιγμῆς. Ἐνῷ ἐκεῖνος ἀπέθνησκε, πίναξ κατατάξεως συνετάσσετο πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν του. Ταλαίπωρε Βύργερ! καὶ ὅμως εἶχες γράψει τὴν Λεονώραν!

ΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΒΛΑΧΟΣ.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ.

Η ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδ. 8.)

Ὡς ὁ Κορρέγιος, οὕτω καὶ ὁ Ἀπελλῆς ἐπῆλθε κατόπιν τῶν μεγάλων ἐκείνων καλλιτεχνῶν, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι ἐξέμαθον τὰ πάντα. Ἐπ' ἴσης δὲ ὡς ὁ Κορρέγιος, κατενόησεν ὅτι τῷ ἔμενεν ἔτι ἡ χάρις ἣν εἶχον ἐκεῖνοι λησμονήσει, διὰ τὸν λόγον ἴσως ὅτι ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς θυγατέρα τῆς γῆς μᾶλλον, ἢ ὡς κόρην τοῦ οὐρανοῦ.

Ὁ Ἀπελλῆς ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Κῶ, ὑπὸ τὸν ὡραῖον ἐκεῖνον οὐρανὸν, πρὸ τῆς λάμψεως τοῦ ὁποίου, ἑξακόσια ἔτη ἀρχήτερον, ὁ Ὅμηρος εἶχε διανοίξῃ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ πατρίς του, ὡς ἡ ὑπ' αὐτοῦ γραφεῖσα Ἀφροδίτη, ἐξήρχετο ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς θαλάσσης ὁμοία μὲ κάλαθον ἀνθέων. Ἀπ' αὐτῆς τῆς νηπιακῆς ἡλικίας του τὸ καλὸν εἶχεν ἑλκύσει τὴν προσοχήν του, καὶ εἶχε πλεῖστον συνοικειωθῆ πρὸς αὐτὸ, διό, ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων τῆς γραφίδος του ἀποπειρῶν, τὸ ἀττικὸν ἐργαστήριον ἀνεγνώρισε μετ' οὐ πολὺ ὅτι ἀπέκτα ἐν ἐκείνῳ τὸν μέγιστον τῶν τε προγενεστέρων καὶ μεταγενεστέρων καλλιτεχνῶν.

Ὁ Ἀπελλῆς εἶδε τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος τοῦ Περικλέους καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἶδε δηλονότι ὅ,τι ἐξοχώτερον ἐφάνη ἴσως ἐν τῷ κόσμῳ. Σύγχρονοι αὐτοῦ ὑπῆρξαν ὁ Πρωτογένης, περὶ οὗ ἔλεγεν, ὅτι ὑπερτέρει αὐτὸν καθ' ἕν μόνον, εἰς τὸ νὰ καταλίπῃ δηλαδὴ ἐγκαίρως τὴν ἐργασίαν· ὁ Ἀμφίων καὶ ὁ Ἀσκληπιόδωρος, ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἐθεώρει ἑαυτὸν κατώτερον, τοῦ πρώτου ὡς πρὸς τὴν διάταξιν, τοῦ δευτέρου ὡς πρὸς τὰς ἀναλογίας· τέλος, ὁ Θηβαῖος Ἀριστείδης, οὗ τὰ ἔργα σπουδάζων, ἐδιδάχθη νὰ παριστᾷ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ὥς τινα διαφανῆ πέπλον, ὑπὸ τὸν ὁποῖον διαφαίνονται ἡ ψυχὴ καὶ τὰ πάθη αὐτῆς.

Ὁ Ἀπελλῆς εἶναι τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς ἑλληνικῆς τέχνης· ἐν αὐτῷ συνενοῦνται τὰ πάντα, καὶ αἴσθημα, καὶ ἐκτέλεσις, καὶ διάθεσις. Αἱ προσωπογραφίαι του ἐπὶ τοσοῦτον ἀκριβῶς ἐξήγουν τὴν ὁμοιότητα τῶν εἰκονιζομένων, ὥστε ὁ μάντις προεφήτευε τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν εἰς αὐτοὺς ὡς νὰ ἐσυμβουλεύετο τὴν εἱμαρμένην ἔχων ἐνώπιόν του αὐτὰ τὰ ἴδια πρόσωπα. Ἂν αἱ ῥαφυλαὶ τοῦ Ζεύξιδος ἠπάτησαν τὰ πτηνὰ, αἱ φοράδες ἐχρεμέτισαν ἰδοῦσαι τοὺς ἵππους τοῦ Ἀπελλοῦ. Τέλος ἐν

τινι τῶν πινάκων του, ἐν ᾧ, ὡς καὶ παρ' Ὁμήρῳ, ἡ Ἄρτεμις συμμίγνυται ἐν τῷ χορεύοντι θιάσῳ νεανίδων τελουσῶν θυσίαν τινὰ πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς, τοσοῦτον ἐπιτυχῶς μετέφερε διὰ τῆς γραφίδος τὴν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ γενομένην περιγραφὴν, ὥστε ὁ ποιητὴς ἐν τῷ διαγωνίσματι τούτῳ ἡττήθη.

Σὺν τοῖς ἄλλοις συνήθεσι πλεονεκτήμασιν, ὁ Ἀπελλῆς κατεῖχε καὶ ἐκεῖνο τῆς γονιμότητος· εἶναι δὲ ἀληθὲς ὅτι οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἔμενεν ἀργὸς, διὸ ἄφησε πλεῖστα ὅσα ἔργα. Οἱ γνωστότεροι τῶν πινάκων του εἰσίν· ἡ Ἱερὰ πομπὴ τοῦ Μεγαβύζου, ἱερέως τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος· ὁ Κλεῖτος παρασκευαζόμενος εἰς μάχην, καὶ λαμβάνων τὴν κόρυθα ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἱπποκόμου του· ὁ Θηλυδρίας, ὅστις ἦν κτῆμα τῶν Σαμίων καὶ ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτῶν ὥς τις θησαυρὸς, καὶ ὁ Μένανδρος, βασιλεὺς τῆς Καρίας, κτῆμα τῶν Ῥοδίων. Τὰ ἀριστοτεχνήματα τοῦ ζωγράφου τούτου εὑρίσκοντο πανταχοῦ. Ἡ Ἀλεξάνδρεια κατεῖχε τὸν τραγικόν του Γοργοσθένην, ἡ Ἔφεσος τὸν κεραυνοφόρον Ἀλέξανδρον, ὃν εἶχον πληρώσει ἀντὶ εἴκοσιν ἀττικῶν ταλάντων, οὐχὶ διότι εἶχον ὁρίσει τοιαύτην τοῦ πίνακος τιμὴν, ἀλλὰ διότι τόσα τάλαντα ἤρκουν νὰ καλύψωσι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πίνακος ἐκείνου.[1]

Τέλος ἡ Ῥώμη κατεῖχε τοὺς Διοσκούρους του, τὴν Νίκην καὶ τὸν μέγαν του Ἀλέξανδρον, καὶ τὴν εἰς τὸ ἅρμα τοῦ Μακεδόνος βασιλέως ἀλυσίδετον Ἐννυώ. Κατ' αὐτὴν δ' ἔτι τὴν ἐποχὴν τοῦ Νέρωνος ὑπῆρχον ἐκτεθειμένοι οἱ δύω οὗτοι πίνακες εἰς τὸ δημοσιώτερον μέρος τῆς ἀγορᾶς τοῦ Αὐγούστου, ἀλλ' ἀντὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ νικητοῦ τοῦ Δαρείου, ὁ Κλαύδιος εἶχε θέσει μετὰ ταῦτα τὴν κεφαλὴν τοῦ νικήσαντος τὸν Ἀντώνιον.

Παρεκτὸς τῶν ἀνωτέρω πινάκων, ἦσαν ἔτι γνωστὰ, ὡς ἔργα τοῦ Ἀπελλοῦ, μία εἰκὼν τοῦ βασιλέως Ἀντιγόνου, ὃν ἑτερόφθαλμον ὄντα, εἶχε ζωγραφήσει ἐν κατατομῇ· εἷς Νεοπτόλεμος μαχόμενος ἔφιππος κατὰ τῶν Περσῶν· ὁ Ἀρχέλαος μετὰ τῆς συζύγου καὶ θυγατρός του· εἷς Ἡρακλῆς οὗ τὰ νῶτα ἐφαίνοντο, ἡ δὲ πρὸς τὸν θεατὴν στρεφομένη κεφαλὴ εἶχε τοσαύτην ἐπὶ τῆς ὄψεως ἔκφρασιν, ὥστε εἰ καὶ μή πω περαιωμένη, ἐφαίνετο μ' ὅλα ταῦτα ὡς νὰ ἦτο λεπτομερέστατα ἐπεξειργασμένη· τέλος τὸ ἀριστοτέχνημά του, ἡ Ἀναδυομένη Ἀφροδίτη, ἥτις ἀφιερώθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καίσαρος πατρός του, ἀλλὰ βλαβεῖσα κατόπιν ἐκ τῆς ὑγρασίας, ἐκλεπίσθη καὶ καταπεσοῦσα ἐπὶ τοσοῦτον συνετρίβη, ὥστε ὁ Νέρων, ἀναβὰς μετ' οὐ πολὺ ἐπὶ τὸν θρόνον, ἠναγκάσθη ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν γραφὴν ἐκείνην δι' ἑτέρας γραφείσης ὑπὸ τοῦ Δωροθέου.

Ὡς δὲ νὰ προέβλεπε τὴν τύχην τοῦ πίνακος τούτου, ὁ Ἀπελλῆς, διατρίβων ἐν τῇ πατρίδι του Κῷ, εἰργάζετο καὶ δευτέραν Ἀφροδίτην, ἥτις, κατὰ τὴν ἰδέαν του, ἔμελλε νὰ ἦναι ἀνωτέρα τῆς πρώτης, ἀλλὰ πρὶν ἢ περαιώσῃ αὐτὴν κατελήφθη ὑπὸ τοῦ θανάτου. Μόνη ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ στῆθος ἦσαν τελειωμένα, τὰ λοιπὰ μέρη ἔμειναν ἡμιτελῆ· ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα ἐθεωρήθησαν οὕτω θυμασίως ἐξειργασμένα, ὥστε οὐδεὶς τῶν ἄλλων ζωγράφων ἐτόλμησε νὰ περαιώσῃ τὸ ἡμιτελὲς μεῖναν ἀριστοτέχνημα.

Ὡς ὁ Ζεῦξις, οὕτω καὶ ὁ Ἀπελλῆς ἔσχε τὸν Παῤῥάσιον καὶ τὸν Τίμανθόν του· ὁ εἷς ἐκαλεῖτο Πρωτογένης, ὁ ἕτερος Ἀριστείδης, γεννηθεὶς ἐν Θήβαις.

Ὁ Πρωτογένης ἐπὶ πολὺ ἔζησε πένης καὶ ἄσημος, διότι, οὐδέποτε ἐπαναπαυόμενος εἰς τὸ ἔργον του, ἐπανέθιγεν αὐτὸ ἀεννάως, καὶ, ὡς βεβαιοῦσι, εἰ καὶ εἶχε φθάσει εἰς τὸ πεντηκοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος, οὐδεμία ἄλλη γραφὴ αὐτοῦ ἐγινώσκετο, εἰμὴ αἱ ἐν τοῖς Προπυλαίοις ναυσιγραφίαι του. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἀνεράνη ὁ Ἰάλιστος, περὶ οὗ λαλοῦσιν ὁ Κικέρων, Πλίνιος καὶ Στράβων, καὶ ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν ἐποχὴν των, κυρίσκετο ἐν Ῥώμῃ ἀφιερωμένος εἰς τὸν ναὸν τῆς Εἰρήνης. Ὁ Ἰάλιστος οὗτος ἦν ὁ κτίτωρ τῆς Ῥόδου, ὡς ὁ Κάδμος ἦν τῶν Θηβῶν, καὶ ὁ Θησεὺς τῶν Ἀθηνῶν, ὁ δὲ ζωγράφος εἶχε παραστήσει αὐτὸν καθ' ἣν στιγμὴν λαμβάνει παρὰ τῆς θυγατρός του πόλεως τὸ ὀφειλόμενον τοῖς εὐεργέταις τῶν λαῶν ἔπαθλον.

Μόνη ἡ Ῥόδος κατεῖχε τὸν πίνακα τοῦτον, ἀλλ' ἅπασα ἡ Ἑλλὰς ἐγίνωσκεν αὐτὸν, καὶ ὅτε Δημήτριος ὁ πολιορκητὴς ἤρξατο νὰ πολιορκῇ τὴν πόλιν, δὲν ἐτόλμησε νὰ θέσῃ τὸ πῦρ εἰς αὐτὴν φοβηθεὶς μὴ καῇ τὸ ἀριστούργημα ἐκεῖνο, καὶ οὕτω, φειδόμενος τοῦ πίνακος, ἀπώλεσε μίαν νίκην.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι τὸ μόνον δεῖγμα τοῦ σεβασμοῦ ὃ προσέφερεν ὁ Δημήτριος τῷ Πρωτογένει. Τὸ σπουδαστήριον τοῦ ζωγράφου τούτου ἔκειτο εἴς τινα κῆπον τοῦ προαστείου τῆς Ῥόδου, δηλαδὴ ἐν μέσῳ τοῦ στρατοπέδου τοῦ πολιορκοῦντος στρατοῦ· μαθὼν δ' ὁ βασιλεὺς ὅτι ὁ Πρωτογένης, ὅστις εἰργάζετο τότε γραφὴν ἐρωτολήπτου Σατύρου παίζοντος τὸν αὐλὸν, οὐδόλως διέκοψε τὸ ἔργον του, προσεκάλεσεν αὐτὸν, καὶ ἠρώτησε τὸ αἴτιον τῆς τοσαύτης του ἀταραξίας. Ὁ Πρωτογένης τῷ ἀπήντησε τότε ὅτι οὐδόλως ἐταράχθη, γινώσκων ὅτι ὁ Δημήτριος πολεμεῖ τοὺς Ῥοδίους, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς τέχνας. Ἡ ἀπάντησις εὐηρέστησεν εἰς τὸν βασιλέα, ὅπως δὲ καὶ τοῦ λοιποῦ δυνηθῇ ὁ Πρωτογένης νὰ ἐργάζηται ἡσύχως, ἔθεσε φρουρὰν εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας του, καὶ προσεκάλει αὐτὸν ἐνίοτε εἰς συνδιάλεξιν· ἀλλ' ἐννοήσας ὅτι ἐκ τούτου ὁ ζωγράφος ἔχανε τὸν χρόνον του, ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐπισκέπτηται ὁ ἴδιος ἐκτιθέμενος οὕτω χάριν αὐτοῦ ἐν μέσῳ δύο ἐφόδων. Τοῦτο, ὡς ἕκαστος δύναται νὰ ἐννοήσῃ, συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὸ νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν φήμην τοῦ πίνακος.

Ὁ Πρωτογένης ἔγραψεν ἔτι μίαν Κυδίππην, ἕνα Νεοπτόλεμον· τὸν τραγικὸν ποιητὴν Φίλισκον μελετῶντα· ἕνα Ἀθλητήν· τὸν βασιλέα Ἀντίγονον, πατέρα τοῦ πολιορκητοῦ Δημητρίου, οὗ τινος εἶχε γενῇ φίλος· καὶ τέλος τὴν μητέρα τοῦ φιλοσόφου Ἀριστοτέλους, πείθουσαν αὐτὸν νὰ γράψῃ σειρὰν εἰκόνων ἐχουσῶν ὑπόθεσιν τὰ κυριώτερα κατορθώματα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ὁ τελευταῖος οὗτος πίναξ ἐπὶ τοσοῦτον ἐμεγάλυνε τὴν ὑπόληψιν τοῦ Πρωτογένους, ὥστε ὁ Ἀπελλῆς, ὅστις ἐκ φήμης μόνον ἐγίνωσκεν αὐτὸν, ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ εἰς Ῥόδον, ὅπου κατῴκει. Ἀνωτέρω ἀνεφέρομεν ὁποίαν ἰδέαν εἶχεν ὁ Κῷος ζωγράφος περὶ ἐκείνου τῆς Καύνου, καὶ τὰς συνεχεῖς ἐπιδιορθώσεις δι' ἃς ἐμέμφετο αὐτὸν, καὶ αἵτινες ἦσαν ἔτι μᾶλλον περιττάι, καθ' ὅσον μόνος ὁ Ἀπελλῆς εἶχεν ἴσως ἀσφαλεστέραν τοῦ Πρωτογένους χεῖρα.

Ὁ Ἀπελλῆς ἀποβιβασθεὶς εἰς Ῥόδον ἐπορεύθη εὐθὺ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πρωτογένους. Ὁ ζωγράφος οὗτος ἔλειπε κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καὶ μόνη γραῖά τις ἐφύλαττε μέγιστον πίνακα ὡρισμένον πρὸς γραφήν τινα, ἐφ' οὗ οὐδὲν ὑπῆρχεν εἰσέτι γεγραμμένον. Ἐρωτηθεῖσα ἡ γραῖα, ἀπήντησεν ὅτι ὁ Πρωτογένης ἦτο ἀπὼν, καὶ ἠρώτησε τί νὰ τῷ εἴπῃ ὅταν ἐπιστρέψῃ. Τότε ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως, ἔλαβεν ὁ Ἀπελλῆς μίαν τῶν γραφίδων τοῦ Πρωτογένους, ἔβαψεν αὐτὴν εἰς τὸ χρῶμα, καὶ ἔγραψεν ἐφ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ πίνακος γραμμὴν οὕτω λεπτὴν καὶ τετολμημένην, ὥστε πᾶς τις ὑπέθετεν ὅτι ἐχαράχθη διὰ χρωστῆρος καὶ τῇ βοηθείᾳ κανόνος τινός. Εἶτα εἶπε πρὸς τὴν γραῖαν· «Ὅταν ἐπιστρέψῃ ὁ Πρωτογένης, δείξατε αὐτῷ τὴν γραμμὴν ταύτην.» Ἀλλ' ὅτε ἐπανῆλθεν ὁ Πρωτογένης, ἰδὼν τὴν γραμμὴν καὶ πρὶν ἢ ἡ γραῖα προφέρῃ λέξιν τινὰ, ἀνέκραξεν· «Ὁ Ἀπελλῆς ἦλθε!»

Λαβὼν τότε καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν γραφίδα, ἔφερεν ἐπὶ τῆς πρώτης γραμμῆς ἑτέραν ἀλλοίου χρώματος, λεπτοτάτην ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε τὸ ἀρχικὸν τῆς πρώτης χρῶμα ὑπερεκχείλιζεν ἑκατέρωθεν· εἶτα εἶπε τῇ γραῖᾳ, ἂν ἐπανέλθῃ ὁ ἄγνωστος, νὰ δείξῃ μόνον πρὸς αὐτὸν τὸ πυξίδιον καὶ νὰ τῷ εἴπῃ· «Ἰδὲ ἐκεῖνον ὃν ζητεῖς.»

Ὁ Ἀπελλῆς ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ, καὶ ἡ γραῖα, εὐπειθὴς οὖσα, ἐξετέλεσεν ἣν ἔλαβε παραγγελίαν· ἀλλὰ διότι ἀντεκρούσθη, δὲν εἵπετο ὅτι καὶ ἡττήθη ὁ Ἀπελλῆς· διὸ λαβὼν καὶ αὖθις τὴν γραφίδα, καὶ, ἐμβάψας αὐτὴν εἰς τρίτον τι χρῶμα, ἔσυρε τρίτην πάλιν γραμμὴν διερχομένην ἀναμέσον τῶν δύω πρώτων, καὶ οὐδόλως καταλείπουσαν ἕτερον διάμεσον χῶρον ὅπως ἐπ' αὐτοῦ συρθῇ καὶ τετάρτη γραμμὴ, δι' ὅσον λεπτὴ καὶ ἂν ὑπετίθετο αὕτη. Ἰδὼν τότε ὁ Πρωτογένης τοσαύτην χειρὸς θαυμαστὴν ἀσφάλειαν, ὡμολόγησεν ἑαυτὸν ἡττημένον, καὶ καταθέσας τὰ ὅπλα ἔδραμεν εἰς τὸν λιμένα πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του.

Ἔκτοτε ὁ Πρωτογένης δὲν ἠθέλησε νὰ ζωγραφήσῃ οὐδὲν ἐπὶ τοῦ πινακίου ἐκείνου, τὸ δὶς ἐξαγιασθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀπελλοῦ, καὶ οὕτως ἔμεινεν ἡ γραφὴ ἐκείνη, λευκὴ ὡς εἶχε, ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ τῶν περιέργων καὶ τοῦ δισταγμοῦ τῶν καλλιτεχνῶν. Ὁ πίναξ οὗτος ὑπῆρχεν ἐν Ῥώμῃ, ἐν τῇ οἰκίᾳ ἣν ὁ Αὔγουστος ἐκτίσατο εἰς τὸ Παλατῖνον, μεταξὺ τῶν ὡραιοτέρων γραφῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐργαστηρίου, μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς οἰκίας ταύτης ὑπὸ ἐπισυμβάσης πυρκαϊᾶς· ἡ οἰκία ἀνεκτίσθη δι' ἐκουσίου συνεισφορᾶς ἑνὸς δηναρίου, ὑπὸ ἑκάστου ἀτόμου, τοσοῦτον ἦτον ὁ Αὔγουστος δημοτικὸς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν· ἀλλὰ τὰ ἀριστοτεχνήματα ἅτινα ἐπεκόσμουν αὐτὴν, ἐν οἷς ὑπῆρχεν ὁ Ἀπόλλων τῶν σανδαλίων[1] καὶ ὁ τραγικὸς Ζεὺς, ἀπωλέσθησαν διὰ παντός.

Οὕτω βλέπει τις σήμερον καὶ ἐν τῇ Φαρνεσίᾳ στοᾷ, ἐν μέσῳ τῶν ἐπιχαρίτων γραφῶν τοῦ Ῥαφαήλου, τὴν κολοσσιαίαν κεφαλὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἣν ὁ Μιχαηλάγγελος ἐσχεδίασε δι' ἄνθρακος.

Δεύτερος ἀντίπαλος τοῦ Ἀπελλοῦ ὑπῆρξεν ὁ Ἀριστείδης, ἀπὸ τοῦ ὁποίου εἶχε λάβει, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, τὴν τῶν ἰσχυρῶν παθῶν ἔκφρασιν. Τῷ ὄντι,

1. Περὶ τοῦ πίνακος τούτου λαλῶν, ἔλεγε μετ' ὑπερηφανείας ὅτι ὑπῆρχον ἐν τῷ κόσμῳ δύω Ἀλέξανδροι· ὁ εἷς ἀήττητος, καὶ οὗτος ἦν ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου, ὁ δεύτερος ἀμίμητος, καὶ οὗτος ἦν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀπελλοῦ.

1. Ὠνομάσθη οὕτω διότι ἀοχήτερα ἔκειτο ἐν τῇ συνοικίᾳ τῆς Ῥώμης, τῇ καλουμένῃ τῶν Sandaliarii

ὁ Ἀριστείδης, οὗ ἤλεγχον τὸν χρωματισμὸν ὡς σκληρόν, κατὰ τὸν Πλίνιον, εἶχε καταγίνει πρὸ πάντων εἰς τὸ νὰ παριστᾷ τὴν ψυχικὴν ταραχὴν ἐν ὑπερτάτῃ κρισίμῳ στιγμῇ. Τούτου ἕνεκα ἡ ὡραιοτέρα γραφὴ τοῦ ζωγράφου τούτου ἦν ἐκείνη, ἐν ᾗ παρίστατο πόλις δι' ἐφόδου κυριευθεῖσα, ἔνθα τὸ κύριον ἀντικείμενον ἦν μήτηρ πληγωμένη καὶ θνήσκουσα πρὸς ἣν ἐσύρετο τὸ μικρὸν τέκνον της. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μήτηρ εἶχε λάβει τὴν πληγὴν εἰς τὸ στῆθος, ὁ ζωγράφος ἐξέφρασεν ἐπὶ τοῦ προσώπου της τὸν φόβον ὃν ᾐσθάνετο μὴ ἀντὶ τοῦ γάλακτος θηλάσῃ τὸ βρέφος αὐτῆς τὸ αἷμά της. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Θηβῶν, ὁ πίναξ οὗτος μετεφέρθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς Πέλλαν τὴν πατρίδα του.

Παρεκτὸς τῆς γραφῆς ταύτης ὁ Ἀριστείδης ἔγραψε προσέτι Τέθριππα τρέχοντα· μίαν Ἱκέτιδα ἧς ἐνόμιζέ τις ὅτι ἀκούει τὰς παρακλήσεις· ἕνα Βάκχον καὶ μίαν Ἀριάδνην, ἐν οἷς διεκρίνετο ἡ μέθη τοῦ θεοῦ ἀπὸ τῆς μέθης τῆς γυναικός· μίαν Βίβλιδα, θνήσκουσαν ἐκ τοῦ πρὸς τὸν ἀδελφόν της Καῦνον ἔρωτα, ἐν τῇ στιγμῇ καθ' ἣν ἐξέπνευσε· ἕνα Τραγικὸν συνοδευόμενον ὑπὸ νεανίου, ὅστις ἔμενεν ἀνηρτημένος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος μεχρισοῦ ὁ ἔπαρχος Μάρκος Ἰούνιος, ἑορταζομένων τῶν Ἀπολλιναρίων ἀγώνων, οἵτινες, κατὰ τὸν Μακρόβιον, ἐτελοῦντο ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸν Ἰούλιον ἑκάστου ἔτους, ἔδωκεν αὐτὸν εἴς τινα ζωγράφον πρὸς ἐπιδιόρθωσιν καὶ οὕτω κατεστράφη ὑπ' αὐτοῦ ἐξ ἀδεξιότητος εἴτε ἐκ ζηλοτυπίας· εἷς γέρων διδάσκων εἴς τινα νεανίαν τὴν χρῆσιν τοῦ αὐλοῦ, ὅστις ἀφιερώθη εἰς τὸν ναὸν τῆς πίστεως, ὃν οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι εἶχον κτίσει εἰς τὸ Καπιτωλιον, παρὰ τὸν ναὸν τοῦ μεγίστου καὶ ἀγαθοῦ τούτου Διός, ὅπως ἐξηγήσωσιν οὕτω, ὅτι ὁ ἀθετῶν τοὺς λόγους του ἀπατᾷ τοὺς ἰδίους θεούς· τέλος μία μάχη, ἐν ᾗ παρίσταντο πλείονα τῶν ἑκατὸν προσώπων, καὶ δι' ὃν τῷ ἐπλήρωσεν Μνάζων, ὁ τύραννος τῆς Ἐλατείας, χιλίας δραχμὰς δι' ἕκαστον πρόσωπον, καὶ ἑτέρα γραφή, παριστάνουσα ἕνα Ἀῤῥώστον, δι' ὃν τῷ ἐπλήρωσεν ὁ βασιλεὺς Ἄτταλος ἑκατὸν τάλαντα, δηλονότι διακοσίας τεσσαράκοντα χιλιάδας φράγκα.

Καὶ ὅμως ὁ Ἀπελλῆς ὑπερέβη πάντα τὰ ἔργα ταῦτα. Οἱ βασιλεῖς ἤριζον περὶ τῶν ἔργων του, καὶ ἴσως πλέον ἢ ἅπαξ, ὡς ἔπραξεν ἄλλοτε Κάρολος ὁ πέμπτος εἰς τὸν Τιτιανὸν, τῷ ἔδωκεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τὴν πεσοῦσαν γραφίδα του· καθότι ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο οὐχὶ μόνον προστάτης, ἀλλὰ καὶ φίλος τοῦ Ἀπελλοῦ, διὰ τοῦτο ὁ φονεύσας τὸν Κλεῖτον ἐν στιγμῇ ὀργῆς ἔδωκε τῷ Ἀπελλῇ τὸν Καμπάσπην ἐν στιγμῇ οἴκτου.

Ἐν τῷ Ἀπελλῇ ὅμως ἵσταται ἡ ἀνιοῦσα περίοδος τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Ὁ Ζεῦξις εἶχεν εὕρει τὸ μεγαλεῖον τοῦ ῥυθμοῦ, ὁ δὲ Ἀπελλῆς ἐπεζήτησε τὸ καλόν. Μετὰ τοὺς δύο τούτους καλλιτέχνας, οἵτινες ἔζησαν ὡς ἔγγιστα εἰς ἑξήκοντα ἐτῶν ἀπόστασιν, οἱ λοιποὶ ζωγράφοι μὴ ἔχοντες τί νὰ προσθέσωσιν ἐξ ἰδίας ἐπινοήσεως, ἐμιμοῦντο ἁπλῶς, καὶ ἀπὸ τῆς μιμήσεως ἄρχεται παραχρῆμα ἡ παρακμή. Ἀλλ' ἐπίσης, ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ ἀνθηρὰ κατάστασις τῆς τέχνης, ἥτις ἐξηκολούθει ἀδιακόπως αὐξομένη ἀπὸ τοῦ αἰῶνος τοῦ Περικλέους μέχρις ἐκείνου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὀφείλεται ἴσως εἰς τὴν ἀνθηρὰν τῆς πολιτείας κατάστασιν, διότι ἅπαντα τὰ πράγματα συνδέονται μεταξύ των.

Τῷ ὄντι, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, τὸ κῦμα τοῦτο τῶν βαρβάρων, τὸ ὁποῖον, φερόμενον ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, ἤρχετο ἀπὸ τῆς Τρῳάδος νὰ κατακλύσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ἀπεσοβήθη ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Παυσανίου καὶ τοῦ Σίμωνος, ἀποσυρόμενον ὅμως κατέλιπε κατεστραμμένην σχεδὸν τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀττικῆς. Ἀλλὰ μετὰ τοὺς στρατηγοὺς οἵτινες κατέστησαν ἐλευθέραν τὴν Ἑλλάδα, ἐπῆλθεν ὁ πολιτικὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ ὅστις ἔμελλε νὰ καταστήσῃ τὰς Ἀθήνας μεγάλην πόλιν· ὁ Περικλῆς ἔμελλε νὰ σπείρῃ πληθὺν ἀριστουργημάτων ἐπὶ τῆς δι' ἐχθρικοῦ αἵματος λιπανθείσης ταύτης γῆς.

Οἱ Ἕλληνες θέλοντες νὰ ἔχωσιν ἀεννάως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν κίνδυνον ὃν διέφυγον, καὶ ὅπως ἡ μνήμη τοῦ κινδύνου τούτου τηρεῖ ἀκμαῖον τὸν πατριωτισμὸν εἰς τὰς ψυχὰς τῆς νεολαίας, ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ἀνεγείρωσι τοὺς κατεδαφισθέντας ναοὺς καὶ τὰς ἀποτεφρωθείσας οἰκίας· ἀλλὰ μετὰ τριάκοντα πέντε εἴτε τεσσαράκοντα ἔτη τὰ ἐρείπια ταῦτα ἤρχισαν νὰ τοῖς ἀπαυδῶσι τὴν ὅρασιν, τότε δὲ ὁ Περικλῆς ἔλαβεν εὐκαιρίαν, ὡς ὁ Νέρων, ν' ἀνεγείρῃ ἀπὸ τῆς ἐρειπιωμένης πόλεως ἄλλην ὡραιοτέραν.

Τότε αἱ Ἀθῆναι κατέστησαν τόπος συνεντεύξεως ἁπάντων τῶν καλλιτεχνῶν· ταυτόχρονως ἀνηγέρθησαν τότε καὶ ναοί, καὶ θέατρα, καὶ ὑδραγωγεῖα καὶ λιμένες. Φειδίας, ὁ γλύψας τὸν Ὀλύμπιον Δία· Πραξιτέλης, ὁ ποιήσας τὴν Κνιδίαν Ἀφροδίτην· καὶ Σκόπας, ὁ δημιουργὸς τοῦ Παλατίνου Ἀπόλλωνος ἠγωνίσθησαν ὁμοῦ, καὶ ἔκτισαν τοὺς ναοὺς οὓς ἔμελλον νὰ ζωγραφήσωσιν ὁ Ζεῦξις, ὁ Παῤῥάσιος καὶ ὁ Τίμανθος.

Ἐν μέσῳ δὲ πάντων τούτων ἐκρήγνυται ὁ πελοποννησιακὸς πόλεμος ἀναμέσον Σπάρτης καὶ Ἀθηνῶν, διαρκέσας, νομίζω, ἐπὶ εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ἔτη, καὶ οὗ τὴν ἱστορίαν κατέλιπεν ἡμῖν ὁ Θουκυδίδης· ἀλλ' ὡς λέγει ὁ Βίνκελμαν, οἱ μεταξὺ πόλεων τῆς αὐτῆς χώρας οὗτοι πόλεμοι, οἱ γινόμενοι μεταξὺ γειτόνων λαῶν, μεταξὺ ἀνθρώπων λαλούντων τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ λατρευόντων τοὺς αὐτοὺς θεούς, ὡμοίαζον μᾶλλον πρὸς ἔριδας ἐραστῶν, οἵτινες διανοίγουσι τὸ πνεῦμα καὶ ἐνδιαφέρουσι τὴν καρδίαν, ἢ πρὸς τοὺς μεγάλους ἐκείνους ἀγῶνας, ἀφ' ὧν ἡ Ἑλλὰς ἐξῆλθε νικητὴς μὲν ἀλλ' αἱμόφυρτος. Καὶ ἀληθῶς, αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη ἐμάχοντο οὐχὶ μόνον διὰ τῆς σπάθης, ἀλλὰ προσέτι διὰ τῆς σφύρας καὶ τῆς γραφίδος· ὡς ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις ὅτε αἱ δημοκρατίαι τῆς Ἰταλίας ἡμιλλῶντο περὶ τὰ μεγάλα ἔργα καὶ μνημεῖα, οὕτω ἡ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθῆναι ἀνέπτυσσον ἅπαντα τὰ μέσα ἃ κατεῖχον εἰς τὴν ἐξουσίαν των, ὅπως κλίνωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν πλάστιγγα, καὶ ἐνῷ αἱ Ἀθῆναι ἔκτιζον τὸν Παρθενῶνά των, τὸ Ὠδεῖον καὶ τὸν Κεραμεικόν των, ἡ Σπάρτη ἐπεραίου, ἐκ τῶν λαφύρων τῆς Σαλαμῖνος, τὴν Περσικὴν αὐτῆς στοὰν, ὅπου, μετὰ τῶν ἀνδριάντων τῶν σωτήρων τῆς πατρίδος ἦσαν λελαξευμέναι καὶ αἱ εἰκόνες τῶν ὑπ' αὐτῶν ἡττηθέντων βαρβάρων στρατηγῶν.

Μετὰ ταῦτα, ἐνόσῳ διήρκεσεν ὁ πόλεμος οὗτος, ὡς ἔλαβε τὴν φροντίδα νὰ μᾶς εἴπῃ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἐλησμόνησαν οἱ καλλιτέχναι τὰς μεγάλας ἡμέρας καθ' ἃς τὰ ἔργα αὐτῶν ἐκτιθέμενα ἐνώπιον συμπάσης τῆς Ἑλλάδος, ὑπεβάλλοντο εἰς τὴν κρίσιν τῶν συγχρόνων των· αἱ ἡμέραι αὗται ἦσαν αἱ τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, αἵτινες ἐπανήρχοντο ἀνὰ πεντήκοντα μῆνας, καὶ αἱ ἡμέραι τῶν Ἰσθμίων, αἵτινες ἐπίσης ἐπανήρχοντο ἀνὰ πᾶν τρίτον ἔτος. Τότε, κατὰ κοινὴν συμφωνίαν, ἀπὸ τοῦ Ταιγέτου ἄκρου μέχρι τοῦ Παγγαίου ὄρους, ἀπὸ τῆς νήσου Κεφαλληνίας μέχρι τῆς Χίου, ἔπαυε πᾶσα ἐχθροπραξία, καὶ πάντες κατέθετον τὰ αἱμόφυρτα ὅπλα ὅπως ἐνδυθῶσι τὴν ἑορτάσιμον στολήν. Ἀπὸ πάντων τῶν ἑλληνικῶν τόπων ἐσωρεύοντο πάντες εἰς τὴν Ἤλιδα εἴτε τὴν Κόρινθον, καὶ ὅπως μὴ στερηθῇ οὐδεὶς τοῦ ἀπροσδοκήτου καὶ τόσῳ ἐπιθυμητοῦ θεάματος, κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἡμέραν ἡ ἀνακωχὴ ἴσχυε καὶ δι' αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἐξορίστους· οὕτω μιγνυόμενοι ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ ταύτῃ καὶ μεγάλῃ ἑορτῇ, οἱ Ἕλληνες ὅλων τῶν κομμάτων καὶ ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἐλησμόνουν πρὸς στιγμὴν τὰ παρελθόντα δεινὰ καὶ τὰ μέλλοντα δυστυχήματα, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐσυλλογίζοντο εἰμὴ τὴν δόξαν, ἣν ἡ συνδρομὴ τόσων μεγάλων ἀνδρῶν ἐῤῥίπτεν ἐπὶ τῆς πατρίδος.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΥΜΑΣ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΪΔΕΛΒΕΡΓΗΣ.

Ὦ! διατὶ μελαγχολεῖ τοσοῦτον ἡ ψυχή μου;
Τί αἴσθημ' ἀνεξήγητον τὸ στῆθος μου πιέζει,
Καὶ φέρει τὴν καρδίαν μου μετ' ἄλγους βαρυθύμου
Ὅπου νὰ ζῇ δὲν ἤθελεν, ἐνῷ εὐδαίμων ἔζη;

Δὲν ἦμην ἄλλοτε ἐκεῖ, κ' ἐθρήνουν μεμψιμοίρως
Εἰς τὰς ἀγκάλας σου, τερπνὴ τοῦ Νέκαρος πολίχνη;
Τότ' ἡ μαγεία σου ψυχρὸν μ' ἀπήντα ἡ ἀγήρως,
Τόρα διώκ' ἡ μνήμη μου τὰ μαγικά της ἴχνη!

Ποσάκις ἐ'ς τῶν χλεερῶν, συμφύτων σου λοφίσκων
Ῥεμβὸς καὶ μόνος τὰς πλευρὰς σιγὰ ἀνεῤῥιχήθην,
Σιγὴν ὑπὸ τὰς μαύρας σου πλατάνους ἀνευρίσκων
Καὶ τῆς ἀνίας μου ζητῶν ἐ'ς τὴν σιγήν των λήθην!

Ποσάκις εἰς τὸ χαρωπὸν τοῦ Νέκαρός σου νᾶμα
Προσέκλινον, τὴν κατηφῆ μορφήν μου κατοπτρίζων,
Κ' ἐν δάκρυ μου μ' ἐν κῦμά του εἰς ἓν ἐμίγη κρᾶμα
Διότι' ε'ρκτὴ μ' ἐραίνετο ὁ λάμπων σου ὁρίζων!

Ποσάκις ὑπὸ θάλλουσαν φιλύραν σου ὁ τλήμων
Τὴν πίτυν τῆς πατρίδος μου τερπνὰ ὠνειρευόμην,
Καὶ ἀνεπόλουν τὸν φαιδρὸν τῆς Ἀττικῆς μου θύμον,
Κύανον βλέπων νὰ κοσμῇ τῆς κόρης σου τὴν κόμην!

Παρῆλθε, φεῦ! ἡ μαγικὴ ἐκείνη ὀπτασία,
Ἣν μ' ἀναμνήσεις ἤθελον ἀγνώμων νὰ κεράσω,
Παρῆλθε καὶ ἡ μαύρη μου μετανοεῖ καρδία,
Παρῆλθε καὶ ἀναζητῶ ὅ,τ' ἤθελον νὰ χάσω!

Ὦ! διὰ τίνα θάλλεις νῦν συστὰς ὡραίων λόφων.
Εἰς τίνος ποῦν ἡ χλόη σου στιλπνὴς ἁπλοῦται τάπης,
Τίς τῶν ἀνθέων σου ῥοφᾷ τὴν δρόσον, ἣν ἐῤῥόφων
Ὡς βάλσαμον ἐπὶ σπλὸν ἡμικαοῦς ἀγάπης;

Ἄλλοι τὴν χλόην των πατοῦν, τ' ἄνθος των ἄλλους γέφει,
Ἄλλου τὰ στήθ' ἡ δρόσος των μὲ μαργαρίτας βάφει...
— Ἄρα κ' ἐκείνου τὴν ψυχὴν μνήμη πατρίδος τρέφει,
Ὡς ἄλλος' ἔτρεφε κ' ἐμὲ πατρία, τόρα ξένη;

Ὦ, ναί! τοὺς θησαυρούς του τίς τιμᾷ, ἐνῷ τοὺς ἔχει,
Τίς τ' ἄγνωστον, τ' ἀπωλεσθὲν, τὸ μέλλον δὲν προκρίνει,
Τίς εἰς τῆς μνήμης τὰ πτερὰ δὲν προτιμᾷ νὰ τρέχῃ,
Καὶ νὰ ζητῇ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν ν' ἀφίνῃ;

Πατρὶς συγχώρει! σ' ἐγγνωσθὴ καὶ σὺ φιλτάτη ξένη!
Ἄφετ' ἓν μνῆμ' εἰς προσφιλῆ δυάδα νὰ σᾶς δέσω,
Καὶ ὅταν ἡ καρδία μου δακρυῇ τεθλιμμένη,
Νὰ λείβεται ὁ δάκρυ της τῶν δύο σας ἐν μέσῳ.

ΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΒΑΛΛΟΣ.

ΕΙΣ ΕΝ ΡΟΔΟΝ.

(*Πρώτη Μαΐου*).

Ὅλοι χαρίζουν σήμερον λουλούδια μυρωμένα,
Καὶ πέρνουν φίλημα δεῖλὸ ἀπὸ σεμνὴ παρθένο·
Μόνος ἐγὼ δὲν χάρισσα τριαντάφυλλο κανένα,
Κ' ἀδίκως τώρα σὲ κρατῶ, λουλούδ' ἀγαπημένο.
Ἔχει ἡ μοῖρα καὶ γιὰ σᾶς, ἄνθη πτωχὰ, φαρμάκια,
Δὲν χαίρονν' ὅλα τὴ ζωὴ τῆς γῆς τὰ λουλουδάκια.

—

Ἀνόποπο μὲ τ' ἄλλα σου τ' ἀδέλφ' ἀγκαλιασμένο,
Τὴ χαραυγὴ κοιμόσουνα σὲ μυρισμένο στρῶμα,
Ἔλαμπ' ἀπάνω σου ἡ δροσιὰ σὰν βλέμμα ἐρωτευμένο,
Κι' ἀκοῖνα χαμογέλασε ἀπὸ παιδικό σου στόμα.
Ἀχ! γιὰ μιὰ κόρη ἐπίστεψα πῶς εἶσαι γεννημένο,
Δημόνησα πῶς μὲ μισεῖ, καὶ σ' ἔκοψα καϋμένο!...

—

Μὴ μοῦ ψυχομαραίνεσαι καὶ μοῦ παραπονεῖσαι,
Καὶ μὴ, λουλούδι, μὲ μισῆς, λουλούδι ὀρφανεμένο,
Ἐλεημοσύνης μυρωδιὰ καὶ δι' ἐμένα χύσε.
Ἀνθεῖ καὶ τὸ τριαντάφυλλο κοντὰ στὸν παιθαμμένο....
Ἄφσε τὸ χέρι ἐν'ς νεκροῦ τὰ φύλλα σου νὰ πιάνῃ·
Γιατὶ σ' ἔχει κι' ὁ ἔρωτας κι' ὁ θάνατος στεφάνι!

—

Σὲ ποιὸν, λουλούδι ἐρωτικὸ, σὲ ποιὸν νὰ σὲ χαρίσω,
Καὶ ποιὰ ἀπὸ τὸ χέρι μου σ' ἐσένα θαὔρῃ χάρι;
Βρίσκεται στῆθος καὶ γιὰ σὲ ἀγάπης νὰ σ' ἀφήσω,
Καὶ μ' ὅλη σου τὴν εὐμορφιὰ παρθένα νὰ σὲ πάρῃ;
Κανένα ῥόδο μόνο του ἀρώματα δὲν χύνει,
Τὸ χέρι ὅπου τὸ κρατεῖ ἐκεῖνο τοῦ τὰ δίνει...

—

Ἀχ, ξεύρω, ξεύρω τί ποθεῖς, γνωρίζω τί γυρεύεις,
Καὶ τί θὰ μ' ἔλεγες, φωνὴ ἂν εἶχες, νὰ λαλήσῃς·
Τῆς κόρης ποῦ δὲν μ' ἀγαπᾷ, τὴν εὐμορφιὰ ζηλεύεις
Κ' ἐπιθυμεῖς τὰ καστανὰ μαλλιά της νὰ στολίσῃς....
Ταλαίπωρο· ἄλλος κάνεις σ' Ἐ κ ε ῖ ν η ν ἂν σὲ δώσῃ,
Τότε τὸ χέρι τ' ἀκριβὸ ἐπάνω σου θ' ἀπλώσῃ!

—

Ἤμε σὰν δὲν μᾶς θέλουνε καὶ δὲν μᾶς κάνουν χάρι,
Εἰς ξεχασμένα μνήματα, σ' τοῦ χάρου τὸ σκοτάδι·
Ἴσως κάνένας συμπαθῆς νεκρὸς ἐνεῖ σὲ πάρει,
Γιατὶ δὲν ἔχουν οἱ πτωχοὶ τριαντάφυλλα σ' τὴν ᾅδη....
Κι' ἀνίσως οὔτ' ἕνας νεκρὸς δὲν εὑρεῖῃ γιὰ 'σένα,
Ἀχ, ἡ μανούλα μου ποῦ ζῇ, σὲ 'ἔχει' ἀπ' ἐμένα!

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΣΤΙΧΟΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΙΚΕΛΛΑ.

(Ἐν Λονδίνῳ, 1862.)

Ὅσον καὶ ἂν καταδικάζεται παρὰ πολλῶν, εἴτε αὐθορμήτων εἴτε ἐξ ἐπαγγελίας ἀριστάρχων, ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ ποίησις, οὐδ' αὐτῶν ἐνίοτε τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων ἀξία πάρεδρος κρινομένη, οὐχ ἧττον ὑπάρχει, καὶ ἡ ὕπαρξίς της αὕτη εἶνε κἂν ἱκανὸς δι' αὐτὴν τίτλος ζωῆς. Ὅταν τις ζῇ, ἔχει καὶ τὸ πρὸς τοῦτο δικαίωμα, δικαίωμα ἀπὸ τῆς πραγματικότητος αὐτῆς ἀπορρέον, καὶ μηδεμιᾶς χρῆζον δικαιολογίας· ὑπῆρξεν ἅπαξ, ἄρα ἔπρεπε νὰ ὑπάρξῃ, καὶ ἀντὶ νὰ δαπανώμεθα ἐρωτῶντες αὐτὸν πῶς καὶ διατὶ προήχθη εἰς τοὺς ζῶντας, προσπαθοῦντες νὰ τῷ διαφειλονεικίσωμεν τὰς βιοτικάς του περγαμηνὰς, καὶ ἀρνούμενοι αὐτῷ τὴν ὕπαρξιν, μόνον ἴσως διότι, κατὰ τὴν ἰδέαν ἡμῶν, δὲν ἔπρεπε νὰ ζῇ, πράττομεν ποῖ καλλιον ἐξετάζοντες πῶς ζῇ, ἐπιδιαφερόμενοι νὰ μάθωμεν ἂν πολιτεύεται ἀξίως τοῦ λαχόντος αὐτῷ βιωτικοῦ κλήρου. Τοῦτ' αὐτὸ φρονοῦμεν καὶ τῆς κριτικῆς ἀποστολὴν, προκειμένου περὶ ποιήσεως. Δὲν ἔχει καθῆκον οὔτε δικαίωμα ὁ κριτικὸς νὰ καταστρέφῃ ὅτι τῷ δίδεται εἰς ἐξέτασιν, ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι πραγματικῶς δὲν ὑπάρχει, μόνον διότι ἔτυχε νὰ φρονῇ ὅτι ἡ ὕπαρξις ἐκείνη εἶνε ἀναξία λόγου, ἡ ζωὴ ἐκείνη εἶνε νεκρά· οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ καταθραύσῃ καὶ διαμελίσῃ σύνθετόν τι καὶ πολύπλοκον τεχνούργημα, ἵνα τὸ ἐξετάσῃ δῆθεν καλλίτερον, πράγματι ὅμως διότι ἐκ τῶν προτέρων ἤδη φρονεῖ ὅτι ζωὴ ἢ θάνατος, διαμέλισις ἢ ὕπαρξις εἶνε πράγματα ἴσα δι' ὃν ἀνάξια προσοχῆς. Δύναται ὁ κριτικὸς νὰ ἐξετάσῃ τί ἀπροκαταλήπτως, ὡς ὑπάρχει, ὡς ἐγεννήθη; ἂς τὸ πράξῃ· ἀλλὰ τὸ παρατιθέμενον φαίνεται πολυσύνθετον, σκοτεινὸν, χρῄζει μικροῦ τινος διαμελισμοῦ, ἀσημάντου τινος ἀποσυνθέσεως, χημικῆς τινος ἀναλύσεως, πρέπει νὰ διαλυθῇ δηλ. νὰ παύσῃ ὑπάρχον· ἀδιάφορον ἂν πάθῃ κατὰ τὴν ἐγχείρισιν, ἂν ἀποθάνῃ ἴσως· ἡ ζωή του δὲν εἶνε πολύτιμος. Ὄχι, τοιαύτην κριτικὴν δὲν χρειαζόμεθα· Τὰ μικρὰ παιδία καταστρέφουσι πολλάκις τὰ χαρτινά των ἀνάκτορα ἵνα ἴδωσι τὸ περιεχόμενόν των, ἀλλ' οἱ κριτικοὶ ἀξιοῦσι πιστεύομεν ὅτι δὲν εἶνε παιδία, καὶ ἂν δὲν παραδέχωνται ἴσως ὅτι ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ ποίησις εἶνέ πως ἀξιωτέρα χαρτίνων ἀνακτόρων.

Τοιαύτας εἴχομεν περὶ ποιήσεως ἰδέας, ὁσάκις ἐλαμβάνομεν ἀνὰ χεῖρας νέον τι προϊὸν τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, ὁσάκις ἐβλέπομεν νεαρόν τι ἄστρον ὑπερκύπτον τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρνασσοῦ, καὶ ὑπὸ τοιαύτας ἐκρίνομεν καὶ κρίνομεν τὴν πάτριον ποίησιν. Εἶν' ἀληθὲς ὅτι δὲν παρηγάγομεν, ἢ μᾶλλον δὲν παράγομεν —καθότι ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ ποίησις δὲν ἀπέκτησεν ἔτι παρελθόν— μεγάλα πράγματα· πλὴν μὴ διὰ τοῦτο δὲν παράγομεν; ἂν ψάλλῃ ὡραῖα ἡ ἀηδὼν, μὴ διὰ τοῦτο δὲν εἶνε ᾆσμα καὶ τὸ ὄρθρισμα τοῦ κορυδαλλοῦ; Ὁ Κύριος Βικέλλας αὐτὸς, οὗτινος αἱ ποιήσεις ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς, ἀπαντᾷ προσφυέστατα διὰ τῶν ἑξῆς στίχων, ὧν μετριοφρόνως αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑποτίθεται ἀντικείμενον, καὶ δι' ὧν συμπεραίνει τὰς λυρικὰς ποιήσεις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συλλογῆς:

Ὁ Δοῦναβις τόσα βασίλεια θρέχει,
Κι' ὅπου περνᾷ τὸ ῥεῦμά του ἀφίνει τ' ὄνομά του·
Πλὴν τὸ ποτάμι τὸ μικρὸ, ποῦ 'στὸ λαγκάδι τρέχει,
Κι' ἀνώνυμο κατρακυλᾷ τὰ ταπεινὰ νερά του,
Κι' αὐτὸ δὲν εἶνε περιττὸ καὶ ἄσκοπο στὴ φύσι,
Ἂν στὴ στενή του λαγκαδιὰ 'λίγους ἀγροὺς ποτίσῃ.

Αἱ ποιήσεις τοῦ Κυρίου Βικέλλα, ὅστις πρῶτον ἤδη διὰ τῶν προκειμένων *Στίχων* του παρίσταται εἰς τὸ κοινὸν ὡς ποιητὴς, ἀποπνέουσι τὸ ἀφελὲς καὶ ἀγροτικὸν ἐκεῖνο τῶν δημοτικῶν ποιήσεων ἄρωμα, ὧν εἰσὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἱκανῶς ἐπιτυχεῖς κατά τε τὴν οὐσίαν καὶ τὴν μορφὴν μιμήσεις. Ἀσπαζόμεθα τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ποιήσεως, καί τοι πολλάκις δυσεπίτευκτος ἀποβαίνει ἡ ἀπομίμησις τοῦ αὐτοφυοῦς καὶ ἰδιοτρόπου, ἠθέλομεν ὅμως ἐπιθυμήσει ἐν ταῖς ποιήσεσι τοῦ Κυρίου Βικέλλα μείζονα περὶ τὴν χρῆσιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης αὐστηρότητα. Οὐδὲν χαριέστερον τῆς καθαρᾶς δημοτικῆς γλώσσης εἰς μικρὰ λυρικὰ ποιήματα, τοιαύτης μάλιστα ὕλης, οἵαν πρὸ πάντων φαίνεται ὁ ποιητὴς ἀσμενιζόμενος, τὸ ἀφελὲς ὅμως αὐτῆς θέλγητρον παραβλάπτεται τὰ μέγιστα, ἅμα λόγιαι φράσεις καὶ πεπαιδευμέναι λέξεις ἀναμιχθῶσι μετ' αὐτῆς. Φρονεῖ π. χ. ὁ Κύριος Βικέλλας, ὅτι γράφει δημοτικὴν γλῶσσαν, λέγων (σελ. 7) ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς στροφῆς: *πάλλει, θάλλῃ, κάλυκα*; Εἶνε ἆρά γε δημοτικὴ γλῶσσα ἡ τοῦ στίχου:

Οἱ χρόνοι τῆς κρυφῆς χαρᾶς καὶ τῶν χρυσῶν ἐλπίδων;

(ἐν σελ. 33), εἶνε δημοτικὴ ἡ φράσις: *τῆς μάχης τὰ πεδία* (σελ. 26); Τέλος, δημοτικὴ ἢ λογία εἶνε ἡ ἑξῆς στροφή (σελ. 27);

Καὶ εἶν' ἀξία ἀνταμοιβὴ πολεμιστοῦ τοιούτου
Νὰ ζήσῃ χρόνια εὐτυχῆ κἰ ἀργὰ νὰ ἔλθ' ἡ δύσις
Τοῦ βίου τοῦ χρηστοῦ του,
Καὶ ἡ καρδιά του νὰ σκιρτᾷ 'ς ἐνδόξους ἀναμνήσεις.

Ἐπιμένομεν τοσοῦτον εἰς τὰ τῆς γλώσσης καθότι φρονοῦμεν σπουδαιότατον τὸν κατὰ τῆς κινδυνώδους ῥοπῆς ἀγῶνα, ἣν τείνει νὰ λάβῃ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ἐπὶ τὴν ποίησιν, ἀπόλυτον ἀξιοῦσα τὸ κράτος, καὶ κρύπτουσα ἐν τούτοις τὰ πολύθυρα ῥάκη της ὑπὸ τὰ δάνεια τῆς καθαρευούσης ἐνδύματα. Εἶνε ἀξία ἡ δημώδης γλῶσσα νὰ ἑρμηνεύσῃ σήμερον ὅ,τι ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ πρόοδος ἐν γένει τῶν χρόνων ἐνεωτέρισαν κατά τε τὸν αἰσθητὸν καὶ νοητὸν κόσμον; ἂς δοκιμάσῃ· ἂς ἦνε ὅμως εἰλικρινὴς καὶ πρὸς ἑαυτὴν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους· ἂς μὴ ζητῇ τὴν βοήθειαν τῆς καθαρευούσης ἀνὰ πᾶν βῆμα, ὁμοιάζουσα οὕτω τὸν ἀπαράσκευον ἐκεῖνον μαθητὴν, ὅστις κληρούμενος νὰ εἴπῃ τὸ μάθημα, ἔχει ἀπαραίτητον ἀνάγκην *νὰ τοῦ τὰ λέγουν*.

Ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν, αἱ ποιήσεις τοῦ Κυρίου Βικέλλα καὶ αἴσθημα εὐγενὲς ἐλέγχουσι πανταχοῦ, καὶ διανοημάτων πολλάκις εὐρύτητα, καὶ ἰδεῶν ἐνίοτε πρωτοτυπίαν, καὶ αἰσθητικὴν πρὸ πάντων λεπτότητα λίαν ἀξιοπαρατήρητον. Διακρίνονται δὲ μεταξὺ τῶν λυρικῶν αὐτοῦ ποιήσεων: *Ἡ πρὸς τὸν Κ. Τρικούπην ἐπιστολὴ*, τὸ καλλίτερον τῆς ὅλης ἀνθοδέσμης ἄνθος, ἡ *Λευοῦλα*, καὶ ἡ *Μητρικὴ τύφλωσις*, δυνάμενα νὰ λάβωσιν ἐντιμον μεταξὺ τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων θέσιν, ἡ *Μόρω*, ἡ *Σκλαβιὰ κὶ ὁ Γάμος*, καὶ ἡ *Ἀπολογία*, ἧς ἀνωτέρω παρεθέσαμεν τοὺς τελευταίους στίχους.

Εὐχόμεθα νὰ ἐπιμείνῃ ὁ Κύριος Βικέλλας εἰς τὴν πρὸς τὸν Παρνασσὸν ἀνάβασιν, νὰ μεταπεισθῇ ὅμως ὡς πρὸς τὰς περὶ γλώσσης ἰδέας του, καὶ, ἂν φρονῇ ὅτι πρέπει νὰ γράφεται ἡ ποίησις εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν, εἰ καὶ ἀνικανοῦσαν νὰ τὴν ἐκφράσῃ, διότι ὁ Max. Müller εἶπεν ὅτι: the real life of language is in its dialects, νὰ γράφῃ τοὐλάχιστον αὐτὴν ἄμικτον καὶ γνησίαν.

Α.

ΜΩΣΑΪΚΟΝ.

Οἰκτρὸν θέαμα παριστῶσιν αἱ ἀπομαρανθεῖσαι ἐκεῖναι γυναῖκες, αἵτινες καλύπτουσι μὲ ἄνθη τὰς ῥυτίδας των, καὶ στέφουσι μὲ πτερὰ καὶ ἀδάμαντας τὰ λειπόσαρκα μέτωπά των· ὅλα των εἶναι ψευδῆ· καὶ τὸ ἀνάστημά των, καὶ ἡ χροιά των, καὶ ἡ κόμη των, καὶ τὸ μειδίαμά των· ὅλα των εἶναι κατηφῆ· καὶ ἡ στολή των, καὶ τὸ ψιμμύθιόν των, καὶ ἡ ῥαιδρότης των. Φάσματα περισωθέντα ἐκ τῶν Κρονίων ἐποχῆς παρελθούσης, παρακάθηνται εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ παρόντος, ὡς ἵνα διδάξωσι μελαγχολικόν τι φιλοσοφικὸν μάθημα τὴν νεότητα, ὡς ἵνα εἴπωσιν εἰς αὐτήν: Οὕτω καὶ σεῖς θὰ παρέλθετε! Φαίνονται προσκολλώμεναι μετ' ἀπελπισίας εἰς τὴν ζωὴν, ἥτις εἶναι κωφὴ πλέον δι' αὐτάς, θέλουσι ν' ἀποφύγωσι τὰς

ὕδρεις τοῦ γήρατος, καὶ νομίζουσιν ὅτι τὸ κατορθοῦσιν ἐκθέτουσαι αὐτὸ εἰς τὰς ὕδρεις τῶν βλεμμάτων. Ταλαίπωροι γυναῖκες! οἰκτρὰ ὄντα, πάντα σχεδὸν χωρὶς οἰκογένειαν ἢ χωρὶς καρδίαν, προσπαθοῦντα ν' ἀποζημιωθῶσι διὰ τῶν ἀναμνήσεων, τοῦ θορύβου καὶ τοῦ καπνοῦ, δι' οὗ τὰ μεθύσκουσιν αἱ συναναστροφαὶ καὶ αἱ πανηγύρεις!

Γεωργία Σάνδ.

*

Ἡ ἀνάμνησις εἶναι τὸ ἄνθος, ὅπερ ἀνευρίσκομεν πάντοτε εἰς τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου τῆς ζωῆς μας· εἴτε μαραμένον εἴτε ξηρὸν, μᾶς φαίνεται πάντοτε νέον καὶ εὔοσμον, ὡς τὴν πρώτην ἡμέραν καθ' ἣν ἐδρέψαμεν αὐτό.

Arsène Houssaye.

*

«Ἅμα μία γυνὴ διαβαίνουσα ἐνώπιόν σου, λέγει ὁ Βίκτωρ Οὐγώ[1], φωτοβολεῖ, εἶσαι χαμένος, τὴν ἀγαπᾷς· ἓν καὶ μόνον πρᾶγμα σοὶ μένει τότε· νὰ συλλογίζεσαι τόσον ἀτενῶς αὐτὴν, ὥστε νὰ τὴν ἀναγκάσῃς νὰ σὲ συλλογισθῇ καὶ αὐτή.»

Ὦ! ἂν τοῦτο ἦτον ἀληθές!... ἂν τοῦτο ἦτο δυνατόν! ὁ ἔρως τότε οὐδὲν ἄλλο ἤθελεν εἶσθαι εἰμὴ κομβολόγιον μαργαριτῶν συνεχῶς διερχόμενον διὰ τῶν δακτύλων τῆς γυναικὸς ἢ διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἀνδρός. Ἰδοὺ διατὶ ὑπάρχουσι πάντοτε δυστυχεῖς ἐρασταὶ, δηλαδὴ ἐρασταὶ γελοῖοι, ἰδοὺ διατὶ θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε αἱ θλίψεις, αἱ βάσανοι, τὰ δάκρυα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα φέρουσι μειδίαμα ἐπὶ τῶν χειλέων τῶν μὴ ἀγαπώντων πλέον ἢ μὴ ἀγαπησάντων ποτὲ, διότι ὁ ἔρως εἶναι ἢ μέγας ἢ γελοῖος· μέσος ὅρος δὲν ὑπάρχει. Κατὰ τὸ ἔαρ τῆς ζωῆς, ὅταν θίγωμεν τὸν οὐρανὸν διὰ τῶν χρυσῶν πτερύγων τῶν ὀνείρων, ὁ ἔρως εἶναι ἔκστασις, ἰδιοτροπία, ἀφροσύνη, πολυτέλεια τῆς ψυχῆς, διότι δὲν εἶναι ἀπαραίτητος. Ἀλλ' ὅταν ἡ ἡλικία ἐκείνη πεταξῇ, ὅταν ὁ φθινοπωρικὸς ἄνεμος προσβάλῃ τὴν μορφήν σου διὰ τῆς παγωμένης του πνοῆς, ὁ ἔρως φαίνεται τροφὴ τῆς ψυχῆς, γίνεται ἀνάγκη· εἶνε ἡ βακτηρία τοῦ γήρατος. Μεταξὺ τοῦ ἄφρονος ἔρωτος, τοῦ ἐαρινοῦ, καὶ τοῦ ἀναγκαίου ἔρωτος, τοῦ φθινοπωρινοῦ, ὑπάρχει ἡ αὐτὴ διαφορὰ, ὁποία καὶ μεταξὺ τοῦ μαστιγίου τοῦ εἰκοσαετοῦς νέου καὶ τῆς βακτηρίας τοῦ ὀγδοηκονταετοῦς· ἀγαπᾷ τις τὸ μαστίγιον καὶ περιπαίζει τὴν βακτηρίαν. Ἰδοὺ διατὶ ὁ ἔρως δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· μόνον εἰς τὰ μυθιστορήματα ἔρχεται ἐγκαίρως καὶ καταλλήλως· ἐν τῇ πραγματικῇ ζωῇ φαίνεται πάντοτε ἢ πολὺ ἐνωρὶς ἢ πολὺ ἀργά. Ὅταν φαίνεται ἐνωρὶς, εἶναι πολυτέλεια ἐκ μέρους τῆς ψυχῆς καὶ σβύνεται ταχέως, ὡς πᾶσα μεγαλοπρέπεια καὶ πᾶσα ματαιότης· ὅταν φαίνεται ἀργὰ, καὶ καθίσταται μία ἀνάγκη, ὁμοιάζει ὡραίαν στολὴν ἐπὶ γηραιοῦ δυσμόρφου σώματος· εἶναι γελοῖος. Ἰδοὺ διατὶ εἶναι πολλοὶ οἱ ἐρασταὶ καὶ ὀλίγοι οἱ ἀγαπώμενοι, ὡς ἐν τῷ παραδείσῳ: «πολλοὶ μὲν οἱ κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοί.» Ἀλλὰ μήπως καὶ ὁ Βίκτωρ Οὐγὼ δὲν εἶπε πάλιν· «ὁ ἔρως εἶνε οὐρανία ἀναπνοὴ τοῦ ἀέρος τοῦ παραδείσου.»

Ἀλθώτας.

1. Misérables, Vol 6.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

ΟΙ ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΑΝΟΡΥΧΘΕΝΤΕΣ ΤΑΦΟΙ.

Μετὰ τὰς πολλὰς καὶ διαφόρους ἐπιστημονικὰς περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀνορυττομένων τάφων πραγματείας, καὶ τὴν πέρυσιν κατὰ τὸν Ἀπρίλιον ἐν τῷ Δ'. τεύχει τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος δημοσιευθεῖσαν ἀνακομιδὴν τῶν τάφων τοῦ Κ. Ρὸσς,[1] ἤθελεν εἶσθαι περιττὴ πᾶσα περὶ τάφων νέα διατριβή, ἐὰν αἱ ἐπ' ἐσχάτων γενόμεναι ἀνασκαφαὶ δὲν καθίστων πάλιν νεαρὸν τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ἐπεκράτει συνήθεια παρὰ τοῖς ἀρχαίοις νὰ θάπτωσι τοὺς νεκροὺς πρῶτον ἐντὸς τῶν ἰδίων αὐτῶν κτημάτων (Δημ. κ. Εὐέργ. §. 65.), καὶ διὰ τοῦτο ἀπαντῶται πολλοὶ τάφοι ἐντὸς τῶν ἀγρῶν, ἐπειδὴ ὅμως πλεῖστοι δὲν εἶχον οὐδὲ τοσοῦτον τμῆμα ἀγροῦ, ὅπερ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς ταφήν των, καθὼς καὶ ὁ Ἀριστοφάνης εἰς τὰς ἐκκλησιαζούσας 592 λέγει:

μηδὲ γεωργεῖν τὸν μὲν πολλὴν, τῷ δ' ἶναι μηδὲ ταφῆναι

διὰ τοῦτο ὑπῆρχον τόποι ὡρισμένοι πρὸς ταφήν· τοιοῦτοι ἦσαν εἰς Ἀθήνας συνήθως τὸ μὴ καλλιεργούμενον μέρος τὸ ὁποῖον ἔκειτο πλησίον τοῦ τμήματος τῆς πόλεως εἰς ὃ ὁ ἀποθανὼν κατῴκει· πρὸς Β. π. χ. τὸ πρὸς τὴν πύλην τῶν Ἀχαρνῶν, πρὸς Αν. τὸ πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβήτου, τὸ ὁποῖον συνείχετο μὲ τὸ πρὸς Δ. ἐν τῷ Κεραμεικῷ νεκροταφεῖον,[2] πρὸς Ν. ἐχρησίμευον εἰς ταφὴν αἱ

1. Ἀνόρυξις τάφων ἀρχαίων εἰς τὰ πέριξ τῶν Ἀθηνῶν, πρ 6. καὶ τὴν ἐπίκρισίν μου ἐν τοῖς 393, 400 καὶ 408 φύλλοις τοῦ Φιλοπάτριδος.

2. Ἰδ. περὶ θέσεως τῶν τάφων. Ross Archaeologische Aufsatze ἀπὸ σελ. 11 ἐπ.

ὄχθαι τοῦ Ἰλισσοῦ μέχρι τοῦ Σταδίου, καὶ οἱ λόφοι τῆς Πνυκὸς, τοῦ Μουσείου, τῶν Νυμφῶν, πρὸς δὲ καὶ ἅπαντα τὰ ἀνεπίδεκτα καλλιεργείας μέρη. προσφιλὴς ἐν τούτοις ταφῆς τόπος ἦτο αἱ κυριώτεραι ὁδοὶ, οἷα ἡ ἱερὰ, παρὰ τὴν ὁποίαν εὑρέθησαν τυχαίως καὶ οἱ περὶ ἧς ὁ λόγος τάφοι, διὰ τοῦτο τὸ ἐπιτύμβιον ἐν Corp. Jusc n. 1003·

ἣν γενέες πενθοῦντες ἐπὶ τριόδου κατέθαψαν. 2.

οἱ ἀνδραγαθήσαντες ἐθάπτοντο ἐν μέρει δημοσίαις δαπάναις εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη τῆς πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν φερούσης ὁδοῦ καθὼς καὶ ὁ Leake[1] ὀρθῶς παραδέχεται.

Ἐκτὸς τῶν ἐκ χωμάτων μόνον συγκειμένων τάφων, tumuli, οἵτινες εἶναι καὶ οἱ ἀρχαιότεροι, διακρίνονται διάφορα ἄλλα αὐτῶν εἴδη· τὰ ἁπλούστερα τούτων εἶναι αἱ στῆλαι, οἱ κίονες τῶν ὁποίων ἐποιοῦντο χρῆσιν οἱ πτωχοὶ ἐπιγράφοντες ἐπ' αὐτῶν τὸ ὄνομα κλπ. τοῦ ἀποθανόντος. Ἕτερον εἶδος εἶναι οἱ ἔχοντες σχῆμα μικρῶν οἰκοδομημάτων τὰ *ναΐδια* ἢ *ἡρῷα* λεγόμενα, οἷς παρεμφερῆ εὑρέθησαν δύο· τὸ μὲν ἐντελῶς ἀνασκαφὲν ἤδη εἶναι ἐκ λίθου ὑμηττίου, τάφος ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΥΣ· φέρει ἴχνη χρωματισμοῦ, ἐπὶ μὲν τοῦ ὀρόφου ἔσωθεν τὰ φατνώματα γραπτὰ, ἐπὶ δὲ τῆς μεγάλης πλακὸς, ἥτις μετὰ τῶν δύο παραστάδων, ἐφ' ὧν στηρίζεται ὁ ἀετώματος σχῆμα ἔχων ὄροφος ἀποτελεῖ τὸν ὅλον τάφον, ἀντὶ ἀναγλύφου, οἷα συνήθως τοὺς τάφους κοσμοῦσι, φαίνεται ὅτι ἦσαν γραφαὶ, ὧν ἐξίτηλα ἴχνη ὑπάρχουσιν εἰσέτι ἐρυθρᾶ. Τοιαῦται γραφαὶ ἐπὶ πλακῶν ἀντὶ ἀναγλύφων εὑρέθησαν μέχρι τοῦδε ἱκαναὶ, καθὼς καὶ ἐπιτύμβια τινὲς τούτων φυλάσσονται εἰς τὸ Θησεῖον[2]. ὁ ἕτερος ναΐσκος εἰσέτι δὲν ἀνεσκάφη· φέρει καὶ οὗτος πλείονα χρωματισμοῦ ἴχνη· ἐπὶ δὲ τοῦ ὑπὸ τὸ ἀέτωμα κυματίου τὴν ἐπιγραφήν·

ΟΘΕΙΣ ΜΟΧΘΟΣ ΕΓΑΙΝΟΝ ΕΓ ΑΝΔΡΑΣΙ ΤΟΙΣ ΑΓΑΘΟΙΣΙΝ
ΖΗΤΕΙΝ ΗΥΡΗΤΑΙ ΔΕ ΑΦΘΟΝΟΣ ΕΥΛΟΓΙΑ
ΗΣ ΕΥ ΤΥΧΩΝ ΕΘΑΝΕΣ ΔΙΟΝΥΣΕ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΑΝΚΗΣ
ΚΟΙΝΟΝ ΦΕΡΕΦΟΝΗΣ ΠΑΣΙΝ ΕΧΕΙΣ ΘΑΛΑΜΟΙΝ.

ἁπλούστερα τῶν ναϊδίων τούτων τάφων εἶδη εἶναι αἱ τράπεζαι καλούμεναι, αἷς καὶ νῦν χρώμεθα συνήθως· εἰσὶ πλάκες τετράγωνοι ἐπὶ τῶν τάφων· τούτου τοῦ εἴδους ἀνευρέθη εἷς ἤδη ἁπλούστατος. Εἶναι ἄλλως γνωστὴ ἡ ἁπλότης τῶν ἀρχαίων ἀττικῶν τάφων, ἀφοῦ καὶ νόμος τοῦ Σόλωνος ἀπηγόρευε τὴν ἀνέγερσιν τάφων πολυδαπάνων, **ne quis sepulchrum faceret operosius, quam quod decem homines effecerint triduo**[1] χῶμα δὲ μὴ χωννύναι ὑψηλότερον πέντε ἀνδρῶν ἔργον, ἐν πενθ' ἡμέραις ἀποτελούμενον· λίθινα δὲ ἐπιστήματα μὴ μείζω ποιεῖν, ἢ ὅσον δέχεσθαι τὰ τοῦ τελευτηκότος ἐγκώμια βίου, μὴ πλείω τεττάρων ἡρωϊκῶν στίχων. Ὁ Λυκοῦργος εἶχε προχωρήσει ἔτι περαιτέρω ὥστε ἐμπόδισε καὶ τὰ ἐπιτύμβια· ἐπιγράψαι δὲ τοὔνομα θάψαντας οὐκ ἐξῆν τοῦ νεκροῦ, πλὴν ἀνδρὸς ἐν πολέμῳ καὶ γυναικὸς τῶν ἱερῶς ἀποθανόντων·[2] συνήθως ὅμως ἐπέγραφον ἐπὶ τοῦ μνήματος ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος τοῦ δήμου, καὶ διαφόρους ἄλλας περιπετείας τοῦ βίου τοῦ θανόντος· καὶ γυναικὸς τελευτησάσης ἐπιγράψαι ἐπὶ τὸ μνῆμα τοῦ τε ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τοῦ πατρὸς, καὶ τῆς μητρὸς καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς τοὔνομα, καὶ ποδαπὴ ἐστὶ, καὶ προσεπιγράψαι ὅτι οὗτοι πάντες χρηστοὶ ἦσαν[3]. Ἐκ τοῦ εἰς ἕνα τῶν τάφων ἀνευρεθέντος ἐπιτυμβίου βλέπομεν ὅτι ἐπέγραφον καὶ τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως, καθὼς καὶ τὸ τῆς τελευτῆς. (ἴδε κατωτέρω τὴν ἐπιγραφήν.) Οἱ τάφοι παρὰ τοῖς Σικυωνίοις εἶχον τί ἰδιαίτερον· διὰ τοῦτο λέγει ὁ Παυσανίας περὶ αὐτῶν· τὸ μὲν σῶμα γῇ κρύπτουσι, λίθου δὲ οἰκοδομήσαντες κρηπῖδα κίονας ἐφιστᾶσι, καὶ ἐπ' αὐτοῖς ἐπίθημα ποιοῦσι κατὰ τοὺς ἀετοὺς μάλιστα τοὺς ἐν τοῖς ναοῖς, ἐπίγραμμα δὲ ἄλλο μὲν ἐπιγράφουσιν οὐδὲν, τὸ δὲ ὄνομα ἀφ' αὐτοῦ καὶ οὗ πατρόθεν ὑπειπόντες κελεύουσι τὸν νεκρὸν χαίρειν.

Οἱ ἀνορυχθέντες μέχρι τοῦδε τάφοι εἰσὶν ἑπτὰ, ἅπαντες εἰσὶν ἐστηριγμένοι ἐπὶ κρηπιδώματος ἔμπροσθεν μὲν ἐκ μαρμαροκονίας, ἄνωθεν δὲ ἐκ πλίνθων ὀπτῶν· ἐπ' αὐτῶν ἵσταται βάσις διπλῆ πειραϊκοῦ λίθου ἢ καὶ πεντελησίου μαρμάρου ἄνωθεν, ἐπὶ ταύτης δὲ ὁ ἄλλος ἐξωτερικὸς κόσμος. Τοὺς μὲν δύο, ὡς ἐρρέθη, κοσμοῦσιν ἄνωθεν τὰ καλούμενα ναΐδια ἢ ἡρῷα τὸν τρίτον τράπεζα, ἢ μᾶλλον ἁπλῆ λάρναξ μαρμάρινος μετὰ καλύμματος, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὑρέθη μέρος τῶν ὀστῶν τοῦ νεκροῦ· ἑτέρου περιεσώθη μόνον ἡ βάσις, πιθανῶς ἀναγλύφου· ἐπὶ τοῦ πέμπτου ὑψοῦται στῆλη λίθου πεντελησίου ὑψ. 5. μ. ἔχουσα φέρει τὴν ἐπιγραφήν·

1. Topographie von Athen ἔκδ. Rienaecker S. 323.

2. Ross. Die farbige Grabstelen aus dun Peiraeus. archaeol. Aufsaetze s.40 Tf. I. O Müller Archaeol. Mitholei. aûs Griechenlaud Tf. VI. Gerhard. Festgedanker an Winckelman Ber in 1841. Tf. 2. Παυσ. 2, 7, 4, Ξενοδίκης μνῆμα ἐστὶν ἀποθανούσης ἐν ὠδῖσι· πεποίηται δὲ οὐ κατὰ τὸν ἐπιχώριον τρόπον, ἀλλ' ὡς ἂν τῇ γραφῇ μάλιστα ἁρμόζει· γραφὴ δὲ, εἴπερ καὶ ἄλλη τις, καὶ αὕτη ἐστὶ θέας ἀξία.

1. Cicero de Leg. 2, 26. Πλάτ. Νομ. 12, 958.

2. Πλουταρ. 6'. Λυκούργ. 27.

3. Θεοφρ. Χαρακτ. 13.

ΑΓΑΘΩΝ
ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ
ΗΡΑΚΛΕΩ ΤΗΣ
ΣΩΣΙΚΡΑ ΤΗΣ
ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ
ΗΡΑΚΛΕΩ ΤΗΣ. 1.

Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς καὶ εἰς τὰ πλάγια τῆς στήλης εἰσὶ γεγλυμμένα ὡς συνήθως ἐπὶ τῶν τοιούτων στηλῶν ἀνὰ δύο στρογγύλα ῥόδια· τὴν κορυφὴν τῆς στήλης κοσμεῖ ὁ συνήθης ἐξ ἀκανθῶν καὶ ἄλλων κοσμημάτων κόσμος, μετρίας ἐργασίας. Τῇ στήλῃ ταύτῃ παράκειται ὁ ἕκτος τάφος, ἐφ' οὗ ὑψοῦται ἀνάγλυφον φέρον τὴν ἐπιγραφήν:

ΚΟΡΑΛΛΙΟΝ ΑΓΑΘΩΝΟΣ ΓΥΝΗ.

Τὸ ὄνομα τῆς κυρίας ταύτης ἀπαντᾶται τὸ πρῶτον ἤδη καθόσον ἐγὼ γνωρίζω· τὸ τὸν ἀποχαιρετισμόν της παριστὰν ἀνάγλυφον διετηρήθη λαμπρότατα καὶ εἰς τὴν θέσιν του, εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν καὶ ἡ τέχνη αὐτοῦ ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν διατήρησιν· τὸ Κοράλλιον κάθηται ἐπὶ ἕδρας, στηρίζει δὲ τοὺς γυμνοὺς αὐτῆς πόδας ἐπὶ χθαμαλοῦ σκίμποδος, φορεῖ χιτῶνα καὶ ἱμάτιον, ὅπερ καλύπτει καὶ τὸ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς μέρος, ἐξ οὗ δείκνυται ὅτι τὸ Κοράλλιον ἦτο σεβασμία οἰκοδέσποινα· διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς κρατεῖ τὸν ἄνδρα της ἀπὸ τοὺς δακτύλους, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ἀπὸ τὸν καρπὸν τῆς αὐτῆς χειρός, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς μόνον οἱ σύζυγοι ἐκρατοῦντο· μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς εἰς τὸ ἐμβαδὸν τοῦ ἀναγλύφου, εἰσὶν ἔτι δύο ἄνδρες, ὁ εἷς νεανίας καὶ ὁ ἕτερος πρεσβύτερος συγγενεῖς πάντως· καὶ οἱ τρεῖς φέρουσι μόνον ἱμάτια· ἡ ἐργασία τοῦ ἀναγλύφου μάλιστα τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἀνδρόςτης δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος, τὸ διάγραμμα δὲν στερεῖται κομψότητος· ὀλίγον ἀμελεστέρα εἶναι ἡ ἐν προστύπῳ ἐργασία τῶν δύο ἄλλων. Τὸ πρόσωπον τῆς γυναικὸς φέρει χαρακτῆρας ὁπωσοῦν ἐκφραστικούς.

Ὁ περιεργότερος διὰ τὴν παράστασιν καὶ τὴν καλλιτεχνικήν του ἀξίαν πολυτιμώτερος τάφος εἶναι ὁ τελευταῖος. Ἄνωθεν αὐτοῦ ὑψοῦτο ἀνάγλυφον παριστὰν νεανίαν ἱππέα, βεβαίως μαχόμενον καὶ καταβαλλόντα τῷ δόρατι τὸν ἀντίπαλόν του· τὸ ἀνάγλυφον ἔχει ὕψ. 1,66, πλάτος, 1,40, ἐκτὸς τῆς βάσεως· εἶναι τεθραυσμένον εἰς δύο τμήματα, εἰς ὧν τὸ μεγαλείτερον εὑρίσκεται ὁ ἱππεύς, εἰς δὲ τὸ ἕτερον ὁ καταβληθεὶς ἕτερος νεανίας, τὸ κάτω τῶν ὀπισθίων καὶ οἱ πρόσθιοι τοῦ ἱππουτόδες ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ καταβεβλημένου, ὡς εἰς ἓν τῶν ἀναγλύφων τῆς ζωοφόρου τοῦ ἐν Φιγαλείᾳ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἔνθα παρίσταται ὁμοία σχεδὸν σκηνή· ἱππεὺς δηλ. Ἀμαζὼν ἔχει καταβάλλει ἕλληνα τινα νεανίαν, ὁ δὲ Θησεὺς καταβαλλὼν τὴν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἐφορμᾷ κατὰ τῆς νικητοῦ Ἀμαζόνος.[1] Ἐν τῷ ἀναγλύφῳ μας ὁ ἱππεὺς ἔχει ὑψωμένην τὴν δεξιὰν αὐτοῦ διὰ νὰ φονεύσῃ τὸν ἀντίπαλόν του διὰ τοῦ δόρατος, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐκ μετάλλου βεβαίως ὡς ἐκ τῆς ἐν τῇ χειρὶ ὀπῆς καταφαίνεται, διὰ τῆς ἀριστερᾶς κρατεῖ τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου, οἵτινες ἦσαν ὁμοίως ἐκ μετάλλου πρόσθετοι, ὡς αἱ ἐν τῇ κεφαλῇ ὀπαὶ ἀποδεικνύουσιν· ἄλλαι ὀπαὶ ἐν τῇ χαίτῃ τοῦ ἵππου καὶ ἐν τῷ χιτῶνι τοῦ ἱππέως ἐχρησίμευον ὁμοίως πρὸς στερέωσιν διαφόρων ἄλλων χαλκῶν κοσμημάτων· ὁ νεανίας φορεῖ χιτῶνα ἄνευ χειρίδων μέχρι τῶν γονάτων διήκοντα, ἐζωσμένον κατὰ τὴν μέσην καὶ σχηματίζοντα κομψοτάτας πτυχάς· ἐκ τοῦ δεξιοῦ ὤμου κατέρχεται πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τελαμών, ὑποδεικνύων τὴν θέσιν τοῦ ξίφους· ἡ χλαμὺς κυμαινομένη ὄπισθεν τοῦ ἱππέως κρατεῖται διὰ περόνης ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου· ὁ καταβεβλημένος στηρίζεται ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ δεξιοῦ ποδός, ὅστις εἶναι κεκαμμένος ὡς οἱ τοῦ κοινῶς Ἰλιονέως τοῦ Νιοβίδου, ὀρθῶς ὅμως Τρωΐλου τοῦ Πριαμίδου λεγομένου, εἰς οὓς συνήνωσε τὴν πτέρναν μετὰ τῶν μηρῶν ἡ διὰ τοῦ ξίφους ἢ δόρατος τοῦ Ἀχιλλέως ἐπίθεσις, καὶ τῆς ἀσπίδος, καὶ κρατεῖ παρατεταμένον καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ μῆκος τὸν ἀριστερὸν πόδα,[2] κατὰ τοῦτο δὲ μόνον διαφέρει τοῦ ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τῆς τῆς Φιγαλείας ζωοφόρου καταβεβλημένου Ἕλληνος, τὴν δεξιὰν κρατεῖ ὑπὲρ τὴν κεφαλήν, θέλων νὰ προφυλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ τοὺς

1. Παραπλησίαν ταύτῃ φέρει καὶ ὁ ἐξ ὑμηττίου λίθου παρακείμενος τάφος, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι οἱ τάφοι οὗτοι ἀνήκων εἰς μίαν οἰκογένειαν, ἦταν π ο λ υ ά ν δ ρ ι α, ἐπειδὴ ἐκαλοῦντο καὶ οὗτως τὰ ναΐδια ταῦτα.

1. Ἀπεικονισμένη εἰς τὰ Denkm τοῦ Müller Taf. 3, 123. Τούτοις ὅμοιον τὸ ἀνάγλυφον τοῦ πρὸς Β. μέρους τῆς ζωοφόρου τοῦ ναοῦ τῆς ἀπτέρου Νίκης.

2. Μεγάλη ὁμοιότης ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἀναγλύφου τούτου καὶ ἑνὸς τῶν ἐν Ἀλικαρνασῷ εὑρεθέντων νῦν ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσείῳ φυλαττομένων ἀναγλύφων, τῶν ἀνηκόντων κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν εἰς τὸ Μαυσωλεῖον, τὸ ὁποῖον ὁ Σκόπας, Λεωχάρης, Βρύαξις καὶ Τιμόθεος κατεσκεύασαν, κατὰ παραγγελίαν τῆς βασιλίσσης των Καρίας Ἀρτεμησίας πρὸς μνήμην τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Μαυσώλου, ὅστις ἀπεθανε κατὰ τὴν Ὀλ. 106.4 Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο ἀπεικονισμένον εἰς Overbecks geschichte d. griech. Plastik. B II. S. 102. Fig. 78 e. παρέχει τὴν αὐτὴν σχεδὸν παράστασιν καὶ σχῆμα τῶν προσώπων, μάλιστα τοῦ καταβεβλημένου, τοῦ ὁποίου οἱ πόδες κατέχουσι τὰς αὐτὰς θέσεις.

πόδας τοῦ μὲ ζωηρότατον ἅλμα ἐπ' αὐτὸν ἀναπηδήσαντος ἵππου, τοῦ ὁποίου ἡ ζωηρότης καθίσταται ἐν τῷ ἀναγλύφῳ καταφανεστέρα διὰ τῆς ἐκφράσεως τῆς κεφαλῆς· ἡ χλαμύς του εἶναι ἐρριμένη ἐπὶ τοῦ τὴν ἀσπίδα κρατοῦντος ἀριστεροῦ βραχίονος· ἄλλως εἶναι ὅλως γυμνός· δύο ὀπαὶ ἡ μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς κοιλίας ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἐνταῦθα ἦτο ἐξηρτημένος μετάλλινος τελαμών. Αἱ θέσεις ἁπάντων τοῦ ἱππέως, τοῦ ἵππου καὶ τοῦ καταβεβλημένου εἰσὶ φυσικώταται καὶ ἐσκεμμένως ἐκλελεγμέναι, προδίδουσι τὴν τελειότητα τῆς τέχνης ἐν τῇ ἐποχῇ καθ' ἣν τὸ ἀνάγλυφον ἐξειργάσθη· οὐδὲν εἶναι ἐν τούτῳ τὸ βεβιασμένον, ἢ τὸ ὑπὸ τοῦ χώρου ὁριζόμενον, ὁ ἱππεὺς ὑψοῖ τὴν χεῖρά του μεθ' ὅλης τῆς ἐλευθερίας, ὁ ἵππος κατέχει θέσιν ὡραιοτάτην ἀνάλογον τῇ τῶν ἀναγλύφων ἐν τῇ ζωοφόρῳ τοῦ Παρθενῶνος, καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Φιγαλίᾳ, ἀλλὰ διαφέρουσαν τῆς ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, τοῦ παριστάντος τὸν ἱπποδαμαστὴν Κάστορα.[1] Οἱ χαρακτῆρες τῶν προσώπων εἶναι ὁπωσοῦν ἐκφραστικοί, μάλιστα τοῦ καταβεβλημένου· οὗτος στρέφει τὸ βλέμμα ζωηρὸν πρὸς τὸν ἐχθρόν του, ὅστις κρατῶν τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ δεξιὰ κεκλιμμένην παρατηρεῖ μὲ ἠπιώτερον βλέμμα τὸν καταβληθέντα ἀντίπαλον· ἡ ἐργασία μάλιστα τοῦ ἵππου εἶναι ἀρκετὰ καλή, καθόσον τὸ ἀνάγλυφον δὲν εἶναι μόνον ἐν τῷ διαγράμματι κάλλιστα ἐπεξειργασμένον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς διαφόροις ἐντὸς αὐτοῦ ἐπιφανείαις, ἐπειδὴ ἡ μετάβασις ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἑτέραν εἶναι ὅλως φυσικὴ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης τραχύτητος· ἡ δὲ διαμόρφωσις αὐτῶν μάλιστα ἐν τῷ ἵππῳ τελειοτάτη, ἐλλείπει λοιπὸν ἐκ τοῦ ἀναγλύφου ἐκείνη ἡ τάσις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης καθ' ἣν οἱ τεχνῖται ἔτεινον ὅλην αὐτῶν τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν μερῶν καθ' ἕκαστα, πιστοὶ τῆς φύσεως ὀπαδοὶ μὴ προσέχοντες εἰς τὴν ἁρμονικὴν τοῦ ὅλου σχήματος ἔκφρασιν. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἱππέως νεανίου ὑπάρχουσιν δύο ἕλοι, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι ὁ νεανίας ἔφερε στέφανον ἐκ μετάλλου· δυστυχῶς τὸ κάτω μέρος τῆς κεφαλῆς τοῦ ἵππου εἶναι τεθραυσμένον, τὸ ἄκρον τῆς ῥινὸς τοῦ ἱππέως καὶ ὁ δεξιὸς αὐτοῦ πους.

Ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ ἀναγλύφου[2] εὑρίσκεται τὸ ἐπιτύμβιον·

ΔΕΞΙΛΕΩΣ ΛΥΣΑΝΙΟ ΘΟΡΙΚΙΟΣ
ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΠΙ ΤΕΙΣΑΝΔΡΟ ΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΑΠΕΘΑΝΕ ΕΠ ΕΥΒΟΛΙΔΟ
ΕΓ ΚΟΡΙΝΘΩ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΙΠΠΕΩΝ.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἄρχοντος Πισάνδρου, ὅστις ἦρξε κατὰ τὴν 91 Ὀλυμ. 3 (414 π. χ.) ὁ λιθοξόος ἐξ ἀπροσεξίας, ἥτις εἰς τοὺς τοιούτους ἦτο συνήθης, μετέβαλεν εἰς Τεισάνδρου, ὅπερ καὶ εὔκολον ἦτο ΤΕΙ ἀντὶ ΠΙ ἢ ΠΕΙ.[1] Ὁ Εὐβουλίδης ἦρξε τὴν 96 ὀλ. 3. (394.) ὥστε ὁ νέος ἔζησεν ἔτη 20, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ τέχνη ἐν Ἀθήναις εὑρίσκετο εἰς ὑψηλὴν περιοπὴν ἐπὶ τῶν τελευταίων ἡμέρων τοῦ Φειδίου, καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ἀλκαμένους καὶ Ἀγορακρίτου. Τίνες ἦσαν οἱ ἐν Κορίνθῳ πέντε, τοῦτο μοὶ εἶναι κατὰ τὸ παρὸν ἄγνωστον· ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος[2] ὅμως πληροφορούμεθα ὅτι εἰς τὴν ἐν Κορίνθῳ μάχην ἔλαβον μέρος σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ 600 ἱππεῖς Ἀθηναῖοι. Δὲν δύναμαι νὰ συμφωνήσω μὲ τοὺς νομίζοντας ὅτι ὁ τάφος οὗτος τοῦ Δεξιλάου εἶναι ὁ δημοσίᾳ ἀνεγερθεὶς πρὸς τιμὴν τῶν ἐν Κορίνθῳ πεσόντων, ἢ ἐκ τῶν τοιούτων, καθὰ ὁ Παυσανίας (1, 29, 11) ἀναφέρει· ἐπειδὴ ὁ τάφος οὗτος καὶ οἱ τῶν εἰς διαφόρους ἄλλας μάχας πεσόντων ἔκειντο παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, οἱ δὲ εὑρεθέντες ἤδη τάφοι εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι κεῖνται παρὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν καθὼς ἡ διεύθυνσις αὐτῶν πρὸς Δ. ἀποδεικνύει, ἐν ᾧ ἂν ἦσαν ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ὁδοῦ θὰ εἶχον βορειοδυτικὴν διεύθυνσιν.

Σ. ΛΟΓΙΩΤΑΤΙΔΗΣ.

1. Ἀπεικονισμ.' εἰς Müllers Denkm 7,14,50.

2. Ἔχει μῆκος 1,37. ὕψ. 0,38.

1. Ἰδ. Clinton Fasti. Hellenici σελ. 80 καὶ 102. ἔκδ. Krüger.

2. Ξενοφ. ἑλλ. 4, 2, 17.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΠΕΡΙ ΚΑΛΛΟΝΗΣ ΚΑΙ ΣΥΡΜΟΥ. — Εἶνε τῇ ἀληθείᾳ οὐχὶ μικρᾶς περιεργείας ἄξιον νὰ ἐρευνήσῃ τις πῶς ἐννόησεν ὁ ἄνθρωπος τὸ κάλλος κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς, ἀπὸ τῶν προπατόρων αὐτοῦ Ἀδὰμ καὶ Εὔας μέχρι σήμερον, καὶ πῶς, κατ' αὐτὸν ἔτι τὸν ΙΘ'. αἰῶνα ἐννοεῖται κ' ἐκτιμᾶται παρὰ τῶν διαφόρων ἐθνῶν τῆς γῆς. Ὁποίους κόπους δὲν κατέβαλεν ἡ γυναικεία φαντασία, ἵνα μεταβῇ βαθμηδὸν ἀπὸ τῶν συκοφύλλων τῆς προμήτορος Εὔας εἰς τὴν κρινολίναν τοῦ σωτηρίου ἔτους 1863; ὄχι μία σελὶς τῆς *Χρυσαλλίδος* ἀλλὰ τόμοι ὁλόκληροι ἠδύναντο νὰ γραφῶσιν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἱστοριογραφοῦντες ἀφ' ἑνὸς καὶ ἐθνογραφοῦντες ἀφ' ἑτέρου.

Θαυμάζομεν σήμερον ἐν Εὐρώπῃ τοὺς μεγάλους

καὶ κανονικοὺς ὀφθαλμούς· καὶ ὅμως οἱ Κινέζοι προτιμῶσι τοὺς στρογγύλους καὶ τριγωνικοὺς μᾶλλον.

Ὁ εὐρωπαῖος ἀγαπᾷ τὸ μικρὸν στόμα· ὁ αἰθίωψ λατρεύει τὸ κολοσσιαῖον.

Ὡραῖα ὦτα εἶνε καθ' ἡμᾶς τὰ μικρὰ καὶ διαφανῆ· κατὰ τὸν αἰγύπτιον, τὰ ἔχοντα τοὐλάχιστον τριῶν δακτύλων μῆκος.

Ἐν Εὐρώπῃ θαυμάζεται ἡ μικρὰ καὶ μεταξώδης κόμη, ἐνῷ οἱ φιλάρεσκοι Λάπωνες κείρουσι τὴν ἰδικήν των ἐν χρῷ.

Καὶ πόσα ἔτι ἄλλα παράδοξα καὶ τερατώδη ἔθιμα παρὰ τοῖς διαφόροις ἀπολιτίστοις λαοῖς!

Οἱ Περουβιανοὶ ἀναρτῶσιν ἀπὸ τῆς ῥινός των τοσοῦτον βαρεῖς καὶ ὀγκώδεις κρίκους, ὥστε δυσκόλως δύναταί τις νὰ ἐννοήσῃ πῶς δὲν ἐκσπῶνται οἱ χόνδροι τῶν ῥωθώνων των.

Ἐν τῇ Ἰνδοσινικῇ καταντῶσι πολλάκις τὰ ὦτα τῶν γυναικῶν νὰ ἐγγίζωσι τοὺς ὤμους των, τοσοῦτον βαρέα καὶ ὀγκώδη εἶνε τὰ ἐπ' αὐτῶν ἐξαρτώμενα ἐνώτια.

Γνωστὴ εἶνε βεβαίως εἰς τοὺς μετὰ τῶν μυθιστοριῶν τοῦ ἀμερικανοῦ Κοῦπερ γνωρίμους ἀναγνώστας τῆς Χρυσαλλίδος ἡ ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ κρατοῦσα ἀποτρόπαιος τῆς στίξεως (tatouage) συνήθεια. Ὅλα τὰ δυνατὰ χρώματα, πρὸ πάντων ὅμως τὸ ἐρυθρὸν, κυανοῦν καὶ μέλαν, ἀναμίγνυνται ἰδιοτρόπως ἐπὶ τῆς μορφῆς τῶν ἀγρίων ἐκείνων φυλῶν· τρυπῶσι τὸ πρόσωπόν των διὰ βελονῶν, ἐγχαράττουσιν αὐτὸ διὰ παντοίων μέσων, ἵνα καταστήσωσιν ἀνεξίτηλον τὴν βαφὴν, καὶ πρὸς τί ταῦτα πάντα; ἵν' ἀποκτήσωσι φοβερὸν τὸ ἦθος!

Εἰς ἐπαρχίας τινὰς τῆς Περσίας ἡ γρυπὴ ῥὶς καταφρονεῖται ὡς ῥὶς τοῦ κοινοῦ λαοῦ, καὶ οἱ τῆς ἀνωτέρας τάξεως φροντίζουσι νὰ συνθλίβωσιν ἐπιδεξίας τὰς ῥίνας τῶν παίδων των ἀπὸ τῆς τρυφερᾶς αὐτῶν ἡλικίας.

Αἱ Ἰαπωνίδες ἐπιχρυσοῦσι τοὺς ὀδόντας των· αἱ ἰνδαὶ βάφουσιν αὐτοὺς ἐρυθροὺς, καὶ αἱ γυναῖκες τῆς Γουϋράτης μαύρους.

Αἱ Κινέζαι ἀσιτοῦσιν ἵνα καταστῶσιν ἰσχναὶ, αἱ ὀθωμανίδες δὲ διῤῥήγνυνται τρώγουσαι ἵνα παχύνωσι.

Πανταχοῦ λοιπὸν τὸ παράδοξον, τὸ τερατῶδες, τὸ παράφρον χάριν τῆς καλλονῆς. Ὦ καλλονή! πόσαι ἀνοησίαι πράττονται ἐν ὀνοματί σου!

Ἂν ἤδη ἀπὸ τοῦ σώματος μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐνδυμασίαν, ἔτι ποικιλότερον θέλομεν ἀπαντήσει τὸ παράδοξον.

Αἱ γυναῖκες τοῦ Πεκίνου καλύπτουσι τὴν κεφαλὴν των διὰ ἀχυρογεμισμένων πτηνῶν, ὧν αἱ πτέρυγες σκιάζουσιν ἑκατέρωθεν τοὺς κροτάφους των.

Αἱ κάτοικοι τῆς Μυαντσῆς (εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἰαπωνίας) φέρουσι καθ' ἑορτάς τινας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των μικρὸν πλοῖον, προσκεκολλημένον δι' ἱκανῆς ποσότητος κηροῦ, ὃν ἐννοοῦσιν οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν μετὰ πόσου κόπου κατορθοῦσιν ἔπειτα ν' ἀποσπάσωσι.

Ἐξετάζων τις τὰς παραδόξους ταύτας ἰδιοτροπίας καὶ ἄλλας ἔτι παραλογωτέρας ἄλλων ἡμιπολιτίστων λαῶν, τί συμπέρασμα θέλει ἄρα ἐξαγάγει; ὅτι ἔχουσιν ἐκεῖνοι ἄδικον καὶ ἡμεῖς οἱ εὐρωπαῖοι δίκαιον; ὅτι οἱ συρμοί μας εἶναι φυσικοὶ καὶ οἱ ἰδικοί των γελοῖοι; ἢ μὴ δύναταί τις ἄρά γε νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ ἐπ' αὐτῶν τὸ τοσοῦτον ἐλαστικὸν ἀξίωμα: de gustibus non est disputandum; Πλὴν μήπως καὶ ἡμῶν αἱ ἰδιοτροπίαι, μήπως καὶ οἱ εὐρωπαϊκοὶ συρμοὶ μένουσι σταθεροί; Πολλάκις ἑνὸς ἀνθρώπου φρενοτροπία, ἀνάγκη συγκαλύψεως φυσικοῦ τινος ἐλαττώματος, ἐγέννησεν ἐν Εὐρώπῃ συρμοὺς ζήσαντας ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη, καὶ δι' ἑτέρων πάλιν ὁμογενῶν συρμῶν ἀντικατασταθέντας!

Ὁ Η'. Κάρολος εἰσήγαγε τὰς ποδήρεις ἐσθῆτας ἀντὶ τῶν κοντῶν ἱματίων ἕνεκα τοῦ κακοῦ σχηματισμοῦ τῶν κνημῶν του.

Φραγκῖσκος ὁ Α', πληγωθεὶς κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐν Παβίᾳ, ἔκοψε καὶ κόμην καὶ πώγωνα, καὶ ἠφανίσθησαν πάραυτα ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ κόμαι καὶ πώγωνες.

Ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ὁ Μέγας ἔχων ὑπερσαρκώματα εἰς τὴν κεφαλὴν ἠνάγκασε τοὺς αὐλικούς του πάντας νὰ φέρωσι κατὰ μίμησίν του κολοσσιαίας καὶ πολυδαπάνους φενάκας.

Ἐπὶ πεντήκοντα δ' ἔτη ἠναγκάσθησαν αἱ ὡραιότεραι καὶ χαριέστεραι τῆς Εὐρώπης γυναῖκες νὰ κρύπτωσι τοὺς ὡραίους των βοστρύχους ὑπὸ παχὺ ἀλεύρου στρῶμα, μόνον διότι ὁ δοὺξ Ῥισελιὲ δὲν ηὐχαριστεῖτο νὰ δεικνύῃ τὰς λευκάς του τρίχας, καὶ ἐπενόησε νὰ τὰς κρύψῃ ὑπὸ τὸ κακόζηλον ἐκεῖνο κάλυμμα.

Λύσις τοῦ 8ου Αἰνίγματος.

« ΘΗΡΑ. »

ΑΙΝΙΓΜΑ 9.

Συνώνυμον το κόσμου,
Ἀρχαίας δόξης λείψανον συνήθως εἶναι μόνον·
Ἂν λείψῃ ὁ λαιμός μου,
Διασκεδάσεις παιδικῶν θὰ σ' ἀναμνήσω χρόνων.

ΔΦΙΙ Ξ.